T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE 1954 VE 1957 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ AFİŞ VE SLOGAN KULLANIMI (DP-CHP ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADEM ERGİN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. BEKİR KOÇLAR

VAN, 2017

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, jürimiz tarafından TARİH **ANABİLİM DALI** TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ **BİLİM DALI**'nda **TEZLİ YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Bekir KOÇLAR	İmza: .....
ÜYE (Danışman)	: Doç. Dr. Bekir KOÇLAR	İmza: .....
ÜYE	: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Pinar	İmza: .....
ÜYE	Yrd. Doç. Dr. Güneş Şahin	İmza: .....
ÜYE	:	İmza: .....

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

../05./201.

.....
Enstitü Müdürü

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Adem Ergin

2017

(Yüksek Lisans Tezi)
Adem Ergin

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Haziran 2017

TÜRKİYE'DE 1954 VE 1957 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ AFİŞ VE SLOGAN KULLANIMI (DP-CHP ÖRNEĞİ)

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'nin çok partili hayata yeni yeni geçmiş olduğu 2 Mayıs 1954 ve 27 Ekim 1957 Genel Seçimlerinde propaganda aracı olarak kullanılan afiş ve sloganlar ele alınmıştır. Konuya zemin oluşturmak için; öncelikle dünyada ve Türkiye'de afiş ile sloganın tarihçesi hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Çalışmamıza konu olan seçim dönemleri ile ilgili görsel kaynakların birçoğuna Milli Kütüphane Arşivi'nden ulaşılmıştır. Buradan elde edilen afişler 1954 ve 1957 yıllarına ait olanlar şeklinde taksim edilmiştir. Yine çalışmamızın diğer adımını oluşturan sloganlara ise Milli Kütüphane Arşivi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Evrak Arşivi'nde yer alan, içinde slogan barındıran dönemin gazete ve dergilerinden ulaşılmıştır. Sloganlar bu gazete ve dergilerden derlenip afişlerde olduğu gibi 1954 ve 1957 yıllarına ait olanlar şeklinde taksim edilmiştir.

Yaptığımız araştırmalar neticesinde günümüze yaklaştıkça seçim dönemlerine ait propaganda çeşitliliği ve kullanılan materyal sayısının arttığı görülmüştür. Nitekim 1957 Genel Seçimleri için yapılan seçim hazırlıkları ve ortaya çıkan materyaller 1946, 1950 ve 1954 genel seçimlerine göre çok daha fazladır.

Araştırma yaptığımız döneme ait afiş ve sloganların genel olarak; siyasal çekişmeler, toplumsal beklentiler, ekonomik beklentiler, işçi hakları, köylere hizmet gibi bazı temel konular etrafında şekillendiği görülmüştür.

Türk siyasi tarihinde önemli bir yeri olan ve 1950-1960 arası dönemde gerçekleşen bu iki genel seçim günümüz Türk siyasi hayatına ve seçim organizasyonlarına temel oluşturacak katkılar sağlamış ve tahammül rejimi olan demokrasinin ülkemizde olgunlaşması yolunda önemli bir adım olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afiş, Slogan, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, 1954, 1957
Sayfa Adedi: 200
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bekir Koçlar

(M.Sc Thesis)

Adem Ergin

YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June, 2017

TURKEY İN 1954 AND 1957 GENERAL ELECTİONS, POLİTİCAL BANNERS AND SLOGANS (DP-CHP SAMPLE)

ABSTRACT

In this study, banners and slogans used as a propaganda tool were discussed in the May 2, 1954 and October 27, 1957 General Elections, when Turkey was a new multipath party. To create the ground for the subject; Firstly the general information about posters and the slogan of the slogan was given in the world and in Turkey.

Most of the visual sources related to the election periods which were the subject of my work were reached from the National Library Archive. These posters were divided as belonging to 1954 and 1957. The slogans that constitute the other step of our work were also found in the newspapers and magazines of the periodical archive the National Library Archive, the Turkish Historical Society Library and the Turkish Grand National Assembly Archive. Slogans were divided as belonging to 1954 and 1957 as well as posters compiled from these newspapers and magazines.

As a result of the researches conducted by us, it has been seen that the diversity of propaganda and the number of materials have increased. As a matter of fact, the election preparations for the 1957 General Elections and the number of materials were much more than the general elections of 1946, 1950 and 1954.

In general, campaign posters and slogans regarding our research era were in the shape of fundamental issues such as political conflicts, social expectations, economic prospects, employee rights, providing services for villages.

These two general elections that have an important role in Turkish political history and taken place in 1950 -1960 made fundamental contributions to Turkish political life and political campaigns; and they were important steps for the development of democracy considered as a toleration regime in our country.

Key Words: Banners, Slogans, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, 1954, 1957
Quantity Page: 200
Scientific: Assoc. Dr. Bekir Koçlar

TEŞEKKÜR

Tez konusu olarak bu konuyu seçmemde beni destekleyen ve devam eden süreçte her aşamada desteğini ve alan hakkındaki bilgisini benden esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Bekir Koçlar'a, TBMM ve CHP Genel Merkezinde yaptığım araştırmalarda destek olan ve kendi fikirlerini benimle paylaşan TBMM Başkanvekili Sayın Akif Hamza Çebi'ye, TBMM Genel Evrak Arşivi'nde yaptığım araştırmalarda kolaylık sağlayan TBMM Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Başkan Yardımcısı Sayın Reşit Uzel'e, samimi yaklaşımları ve desteklerinden dolayı CHP Genel Merkezi, DP Genel Merkezi, Milli Kütüphane ve Türk Tarih Kurumu yönetici ve çalışanlarına ve bu süreçte maddi manevi her zaman yanımda duran biricik ailem ve sevgili eşim Ayşe Ergin'e teşekkür ederim.

Adem Ergin

İÇİNDEKİLER

ÖZET ... iv
ABSTRACT ... vi
TEŞEKKÜR ... viii
İÇİNDEKİLER ... ix
KISALTMALAR ... xi
RESİMLER TABLOSU ... xii
ÖNSÖZ ... xiv
1. GİRİŞ ... 1
1.1. AFİŞ NEDİR? ... 1
1.1.1. Siyasi Afiş ve Dünyada Kullanımı ... 4
1.1.2. Türkiye'de Afişin Tarihi ve Siyasi Bir Araç Olarak Kullanılmaya Başlanması ... 5
1.2. SLOGAN'IN TANIMI ... 11
1.2.1. Siyasi Slogan ve Dünyadaki Kullanımı ... 11
1.2.2. Türkiye'de Sloganın Tarihi ve Siyasi Bir Araç Olarak Kullanılmaya Başlanması ... 13
2. 2 MAYIS 1954 GENEL SEÇİMLERİNDE CHP VE DP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI ... 15
2.1. CHP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI ... 15
2.1.1. CHP'nin Afişleri ... 15
2.1.1.1. CHP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri ... 18
2.1.1.2. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri ... 19
2.1.1.3. CHP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri ... 21
2.1.2. CHP'nin Sloganları ... 25
2.1.2.1. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları ... 25
2.2. DP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI ... 25
2.2.1. DP'nin Afişleri ... 27
2.2.1.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri ... 27
2.2.1.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri ... 30
2.2.1.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri ... 34
2.2.2. DP'nin Sloganları ... 35
2.2.2.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Sloganları ... 35
2.2.2.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları ... 36
2.2.2.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Sloganları ... 36
2.3. PİYANGO AFİŞLERİ ... 38
2.4. CHP VE DP'NİN 1954 GENEL SEÇİMLERİNE AİT AFİŞ VE SLOGANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ ... 40
3. 27 EKİM 1957 GENEL SEÇİMLERİ ... 54
3.1. CHP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI ... 54
3.1.1. CHP'nin Afişleri ... 58
3.1.1.1. CHP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri ... 58
3.1.1.2. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri ... 63
3.1.1.3. CHP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri ... 72
3.1.2. CHP'nin Sloganları ... 77
3.1.2.1. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları ... 77

3.1.2.2. CHP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Sloganları ... 79
3.1.2.3. CHP'nin Kültürel Altyapıya Sahip Sloganları ... 79
3.2. DP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI ... 80
3.2.1. DP'nin Afişleri ... 81
3.2.1.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri ... 82
3.2.1.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri ... 85
3.2.1.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri ... 94
3.2.1.4. DP'nin Doğrudan Dönemin Büyük Şehirlerine Yönelik Hazırlanan Afişleri ... 101
3.2.2. DP'nin Sloganları ... 105
3.2.2.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Sloganları ... 105
3.2.2.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları ... 107
3.2.2.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Sloganları ... 109
3.2.2.4. DP'nin Kültürel Altyapıya Sahip Sloganları ... 111
3.3. CHP VE DP'NİN 1957 GENEL SEÇİMLERİNE AİT AFİŞ VE SLOGANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ ... 112
4. 1954 VE 1957 GENEL SEÇİMLERİNE AİT DP VE CHP AFİŞLERİNİN ANALİZİ ... 130
5. 1954 VE 1957 GENEL SEÇİMLERİNDE KULLANILAN AFİŞ VE SLOGANLARIN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ ... 140
5.1. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ TOPLUMSAL ALTYAPISI ... 140
5.2. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ SİYASAL ALTYAPISI ... 148
5.3. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ EKONOMİK ALTYAPISI ... 153
5.4. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ KÜLTÜREL ALTYAPISI ... 156
SONUÇ ... 159
KAYNAKÇA ... 161
EKLER ... 169
ÖZGEÇMİŞ ... 200

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
CHP:	Cumhuriyet Halk Patisi
DP:	Demokrat Parti
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK:	Türk Dil Kurumu
TTK:	Türk Tarih Kurumu
BCA:	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
MP:	Millet Partisi
HP:	Hürriyet Partisi
MKP:	Milli Kalkınma Partisi
DPMG:	Demokrat Parti Meclis Grubu
CMP:	Cumhuriyetçi Millet Partisi
ARMHC:	Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
THY:	Türk Hava Yolları
TL:	Türk Lirası
G.Ü.	Gazi Üniversitesi
NATO:	North Atlantic Treaty Organisation (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri

RESİMLER TABLOSU

RESİM **SAYFA**

Resim 1…….3
Resim 2…….8
Resim 3…….9
Resim 4…….10
Resim 5…….18
Resim 6…….19
Resim 7…….21
Resim 8…….22
Resim 9…….23
Resim 10……...24
Resim 11……...27
Resim 12……...28
Resim 13……...29
Resim 14……...30
Resim 15……...31
Resim 16……...32
Resim 17……...33
Resim 18……...34
Resim 19……...58
Resim 20……...59
Resim 21……...60
Resim 22……...61
Resim 23……...62
Resim 24……...63
Resim 25……...64
Resim 26……...65
Resim 27……...66
Resim 28……...67
Resim 29……...68
Resim 30……...69

Resim 31……70
Resim 32……72
Resim 33……73
Resim 34……74
Resim 35……75
Resim 36……76
Resim 37……82
Resim 38……83
Resim 39……85
Resim 40……86
Resim 41……87
Resim 42……88
Resim 43……89
Resim 44……90
Resim 45……91
Resim 46……92
Resim 47……94
Resim 48……95
Resim 49……96
Resim 50……97
Resim 51……98
Resim 52……99
Resim 53……..101
Resim 54……..102
Resim 55……..103
Resim 56……..104

ÖNSÖZ

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), kurulduğu 9 Eylül 1923 tarihinden itibaren iktidar koltuğunda bulunuyordu. Bu süre zarfında 14 hükümet kurulmuş, ulusal kurtuluş savaşı mücadelesi verilip cumhuriyet kurulmuş ve II. Dünya Savaşı gerçekleşmiştir. Bu zaman diliminde farklı çok partili hayat denemeleri olmuş fakat bunlar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 7 Ocak 1945 tarihine gelindiğinde ise Demokrat Parti (DP)'nin kurulması ile gerçek anlamda çok partili hayata geçilmiştir. Çok partili hayatın ilk genel seçimleri 1946 yılında yapılmış ve DP ana muhalefet partisi görevini üstlenmiştir. 1950 Genel Seçimlerinde ise DP iktidara gelmiş, CHP ana muhalefet partisi görevini devralmıştır. Bu çok partili seçimler ile beraber bir rekabet ortamı oluşmuş ve partiler iktidara gelebilmek için kendilerini seçmene beğendirme yarışına girmişlerdir. Bu yarış ortaya renkli ve çeşitli seçim propagandaları çıkarmıştır. O zamanlar Türkiye'de televizyon yayınının olmayışı ve radyonun da henüz yaygınlaşmamış olması en güçlü seçim materyali olarak afiş ve sloganları ön plana çıkarmıştır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde ilk çok partili seçim olan 1946 Genel Seçimleri ile sonraki 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP''ye ait yoğun olarak afiş ve slogana rastlanmamıştır. Bu çerçevede en çok ürün 1954 ve 1957 Genel Seçimlerinde verilmiştir. Bu münasebetle araştırma bu seçimler üzerinde yapılmıştır.

Döneme ait kaynaklar cumhuriyet tarihi ile ilgili bilgileri bünyesinde bulunduran arşivlerde bulunmaktadır. Bu alanda özellikle Ankara'da Milli Kütüphane Arşivi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ve Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi önemli kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır. Çalışmamız da buralardan ve bunun dışındaki diğer kurum ve kütüphanelerden temin edilen görsel ve yazınsal materyaller ışığında şekillenecektir. Araştırmada faydalanılan materyallerin farklı kurum ve kütüphanelerde bulunması araştırma sürecinin uzamasına sebep olmuştur. Bu uzun süreçte olabildiğince fazla materyale ulaşılmaya çalışılmış ve bunlar temin edilip derlendikten sonra yazma aşamasına geçilmiştir.

Çalışma biri giriş olmak üzere beş temel başlıktan oluşmaktadır. Giriş kısmında öncelikle afiş ve sloganın tanımları yapılmış ardından siyasi afiş ve sloganın dünyada ve Türkiye'de kullanım süreci anlatılmıştır. 2. başlıkta 2 Mayıs 1954 Genel Seçimleri öncesi CHP ve DP'nin kullandığı afiş ve sloganlar tek tek verilip ardından bir değerlendirme yapılmıştır. 3. başlıkta 27 Ekim 1957 Genel Seçimleri öncesi CHP ve DP'nin kullandığı afiş ve sloganlar tek tek verilip ardından bir değerlendirme yapılmıştır. 4. başlıkta 1954 ve 1957 Genel Seçimlerine ait DP ve CHP'nin afişleri analiz edilmiştir. 5. ve son başlıkta ise 1954 ve 1957 Genel Seçimleri için yapılan hazırlıklar, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan genel bir değerlendirmeye tabi tutularak çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmamızın son halini almasına kadar yaptığı akademik katkılardan dolayı danışmanım Sayın Doç Dr. Bekir Koçlar'a teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

1.1. AFİŞ NEDİR?

Seçim dönemlerinde en etkili politikalardan biri *"İkna Politikası"*dır. Yani istenilen davranışın sergilenmesini sağlamaktır. Tam da bu noktada insanları bir şekilde kendine bakmaya zorlayan bir grafik çalışması olan afiş devreye girmektedir. *"Afiş"* kelimesi Fransızca *"afficehe"* sözcüğünden dilimize geçmiştir. İngilizce karşılığı "poster" ya da *"banner"*dir. Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre ise afiş; bir şeyi duyurmak ve ya tanıtmak için hazırlanan, kalabalığın görebileceği yere asılmış genellikle resimli duvar ilanı, ası olarak tanımlanır.[1]

Ünlü grafik sanatçısı J. Seguela, afişi iletişimde bir yumruk ya da darbeye benzeterek bir görüntüyle bir sözün tutkulu buluşması olarak tanımlar.[2] Ünlü afiş sanatçısı Savignac ise *"Afiş görsel bir rezalettir. Afişe bakılmaz afiş görülür"* der[3]. Klaus Staeck ise afişi şöyle belirtir:

> *"Afiş artık her ne kadar demode bir iletişim aracı haline gelmiş olsa da, bunlar paha biçilemeyen bir değer taşımaktadır. Gerginlikten ötürü bir türlü huzur bulunamayan bir dönemde, alınıp götürülebilen ve istenildiği zaman tekrar tekrar seyredilebilen bir sabit resim, sıradanlığın yaratmış olduğu, hiçbir kıstasın kalmadığı ve her şeyin mümkün olarak kabul edildiği bir bulanıklıkta adeta görsel bir yol gösterici görevini üstlenmektedir. Demokratik bir kültür yaratmak için verilen mücadelede, 'kalıcı' resimler bence önemli bir işlevi yerine getirmektedir."*[4]

[1]Erişim:[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.592be84ca720e9.07462645], Erişim Tarihi: 10 Ocak 2016

[2] Ferruh Öztuğ, *Siyasal İletişim Yönetimi(Siyasette Marka Yaratmak),* İstanbul, Mediacat Yayınları, 2004, s. 344.

[3] Hıfzı Topuz, *Televizyon, Radyo, Basın ve Afişle Seçim Savaşları*, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1977, s. 102.

[4] Klaus Staecek, "Politika ve Çevre (Afişler-Kartpostallar)", *Afiş Sanatı,* İstanbul, Plastik sanatlar Derneği ve İstanbul Alman Kültür Merkezi Yayınları, s. 20

Afişin tarihçesi aslında grafik sanatlarının ve reklamın doğuşu ile başlamaktadır. Çünkü afişin ilk hali olarak genellikle ilanlar göze çarpmaktadır. İnsanlar arasında alışverişle beraber reklam yapma ve bu reklamları duyurma ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu da ancak ilanla mümkündür. Yapılan kazılar sonucu ilk olarak günümüze kadar gelen Eski Mısır, Babil, Yunan ve Roma kalıntılarında bazı reklam araçlarına rastlanmıştır. Eski Mısır'da kaçan bir esiri bulup getirene mükâfat vadeden bir papirüs, esirlerin fiyat ve özellikleri kazınmış duvarlar, Roma ve Yunan şehirlerinde meydan ve köşe başlarındaki taşlar üzerinde çeşitli malların, sirklerin, gladyatör yarışmalarının ilanları bunların bir kaçıdır.[5]

Matbaanın icadı ile afiş sanatı büyük hamle yapmıştır. 1480 yılında William Caxlon'un rahipler için hazırladığı Londra'da bir kilise kapısına asılan "The Pyes of Salisbury Use" adlı kitabın ilanı ilk duvar afişi olarak kabul edilir. Yine ilk afiş örneklerinden biri 1545 yılında Lukas Granach tarafından çizilen el ilanlarıdır.[6] 17. yüzyılda gazetelerde reklam ilanlarının boy göstermesi ve daha sonrada "taşbaskı" tekniğinin kullanılması afiş sanatını günümüze doğru yaklaştırmıştır.

Bugünkü anlamda ilk afiş 1860'ların başında modern afiş sanatının öncülerinden kabul edilen ve "afişin babası" olarak tanınan Jules Cheret ile başlamıştır. Cheret'in hazırladığı ilk afiş ise Sarah Bernhardt'ın bir oyununu duyurmuştur. 1890'larda etkili olmaya başlayan "art Nouveau" akımı ve akımın usta ismi Alphonse Mucha afiş sanatına yeni bir boyut getirmiştir. I. Dünya Savaşına doğru gelindiğinde ise dönem itibariyle radyo ve televizyonun yaygınlaşmamış olması kitlelere ulaşma anlamında en önemli rolü afişe devretmiş bulunmaktaydı. Afiş o günlerde çok fazla ve her türlü amaç için kullanılmıştır. Dönemin en dikkat çeken ve halen de hatıralarda yer edinen afişi şüphesiz J. M. Flagg tarafından Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ordusuna asker toplamak amacıyla tasarlanan "Sam Amca" afişiydi (Bakınız resim 1). Devam eden dönemde televizyon ve

[5] Semra Çevik Ergenel, *Siyasi Afişler(1946-1993*), (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1993, s. 6-7.
[6] Mutlu Er, "İhap Hulusi Görey'in Cumhuriyet Dönemi Afişlerinin Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi" *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 23, Ankara, 2012, 115-132, s. 115.

radyonun yaygınlaşması bir ara afişin etkinliğini kırsa da özellikle 1960'den sonra müzikal alanda yoğun olarak kullanılan afiş günümüzde bile etkisini korumaktadır.[7]

RESİM 1[8]

Tasarımcısı : J. M. Flagg

Basım Yeri : ABD

Basım Tarihi : 1917

Boyutları : Bilinmiyor

[7] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.,* s. 9 v.d.
[8] Erişim: [https://www.uludagsozluk.com/k/sam-amca/], Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2016.

1.1.1. Siyasi Afiş ve Dünyada Kullanımı

Siyasi afişler özellikle çok partili siyasi yaşamın olduğu ülkelerde etkin bir kitle iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. 20. yüzyılda en etkili siyasi propaganda araçlarından biri olan afişin kendine has bir takım özellikleri barındırması gerekir. Bu özelliklerin değişkenleri dünyanın farklı yerlerinde hatta bazen aynı ülke içerisinde bile değişebilmektedir. Çünkü mevcut hedef kitleyi etkileyebilmek için onlara kendilerini içinde buldukları mesajlar iletmek gerekmektedir.

Kültürün, toplumun ve toplumsal özelliklerin siyasal afiş ve ilan mesajları üzerindeki etkileri mesajların kodlanışından içeriğine kadar hemen her boyutta gözlenebilmektedir. Her şeyden önce mesajların etkinliği, bir yönüyle kısalıklarına, çarpıcı üsluplarına, anlaşılabilir ve akılda kolay tutulabilir olmalarına bağlıdır. Siyasal afiş ve ilanlarda iletilen mesajlar kısa, basit, görsel, işitsel ve dilsel anlatımlarıyla iyi kodlanmış iletilerdir. Bu niteliklerin bir iletiye yüklenmesindeki amaç, çarpıcılığını, kolay anlaşırlılığını, akılda kalırlığını ve kapsayıcılığını arttırmak, *"az sözle çok şey ifade etmektir"*.[9]

Siyasi bir iletişim aracı olarak afişi diğer yöntemlerden ayıran bazı sebepler şöyle sıralanabilir: Haberleşme araçları arasında en ucuz ve dağıtılması en kolay olanıdır. Radyo televizyon ya da gazetenin ulaşamayacağı yerlere kadar gidebilir. Afişin görüntüsü çok daha uzun bir süre gözler önünde ve akılda kaldığından, daha uzun ömürlüdür. Radyo ve televizyon gibi belli bir saatte ve belli bir yerde kişinin belli bir araçla baş başa bulunmasını gerektirmez. Ayrıca uzmanlar, afişlerin etkinliği konusunda bütün bu özellikleri içerisinde barındıran şu görüşte birleşmektedir: *"Gazeteyi ya da herhangi bir broşürü okumayabilirsiniz. Radyoyu kapatabilir, televizyonu seyretmeyebilirsiniz. Bir mitinge gitmeyebilirsiniz. Ama duvardaki bir afişi görmezlikten gelemezsiniz."*[10]

[9] Mustafa Macit, *Siyasal Afiş ve İlanların Dilinden Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Siyaset*, Ankara, Gece Kitaplığı Yayınları, 2015, s. 29.
[10] Zeynep Oral, "Politik Afişin Bir Türü Olan Seçim Afişlerinde 'Etki' Sanat Akımlarından Yararlanılarak Sağlanıyor", *Milliyet Sanat Dergisi*, 233, İstanbul, 1977, 4-9, s. 5.

Siyasi afişler ilk kez Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında geniş bir yaygınlık ve önem kazanır. Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'deki ilk afişler milliyetçilik, vatanseverlik aşılamaya çalışırken, İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler siyasi afişleri o güne dek rastlanmamış biçimde bir silah olarak kullanmıştır. Hitler'i Hitler yapan propaganda mekanizmasının en güçlü yanı da Alman grafikçilerin hazırladıkları afişlerdi. Bu afişlerin fikir tabanı Nazi Almanya'sının propaganda beyni *"iletişimin şeytani dehası"* olarak anılan Goebbels'tir. Bundan böyle dünyadaki her siyasal olay politik afişlerin yapımına yeni bir güç, yeni bir hız verecekti: Sovyet Devrimi, Mao'nun Kültür Devrimi, Vietnam Savaşı, Çekoslovakya'nın işgali, İsrail-Arap savaşı ve herhangi bir ülkedeki seçimler örneklerinde olduğu gibi.[11]

Bütün dünya üzerindeki örneklerde genel olarak siyasi afişin mevcut partiye oy çekebilme kaygısı ile hazırlandığı dikkat çekmektedir. Bu kaygı bazen hazırlanan afişin gerçekten kusursuz olmasına ve büyük ses getirmesine de yol açmıştır. Siyasi afişlerde renk, sözcük sayısı, punto, resim-yazı işbirliği, boyut ve benzeri birçok kaide çerçevesinde uyum söz konusu olmalıdır. Afişler, parti logoları, adayların ya da genel başkanların fotoğrafları gibi ilk bakışta bilinen, anlamlı görsel öğeler kullanarak seçmenlerin zihninde kalıcı izler bırakma gücüne sahiptirler.

1.1.2. Türkiye'de Afişin Tarihi ve Siyasi Bir Araç Olarak Kullanılmaya Başlanması

Türkiye'de grafik sanatlarının temellerini aslında Uygur dönemi duvar resimlerinde başlatıp Selçuklu ve Osmanlı dönemi minyatür sanatı ile günümüze yaklaştırmak mümkündür. Osmanlı'da ilk ilanlara doğal olarak ticari reklam sektöründe rastlanmaktadır. Bu kapsamda ilk ilan 1862 yılında bir ticarethanenin ürünleriyle ilgili olarak Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca *"çığırtkanlık ve tellallık"* sesli ilan verme sistemi olarak Osmanlı Devleti'nde kullanılmıştır.[12]

[11] Zeynep Oral, a.g.m., s. 6-7.
[12] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.,* s. 13-14.

Avrupa'nın 15. yüzyılda tanıştığı matbaa bize ilk olarak III. Selim devrinde gelmiştir. Zamanla matbaacılığın gelişmesiyle Avrupa'dan taşbaskı ustaları getirilmiştir ve bunların tekniği Anadolu coğrafyasında usta-çırak sistemi ile öğrenilmeye başlanmıştır. Taşbaskıyı bizde başlatan kişi olarak Hoca Ali Rıza kabul edilmektedir. Taşbaskı dışındaki resim eğitimi Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulması ile yeni bir aşama kazanmıştır. Bu okul içerisinde bir gravür bölümü de açılmış ve Fransa'dan hocalar getirtilmiştir. Bu girişimler neticesinde zamanla gravürden farklı olarak sadece afiş ile ilgilenen bir sınıf ortaya çıkmıştır. [13]

Cumhuriyetin ilanı ve akabinde yapılan inkılâplar, açılan kurumlar gibi yeniliklerin halka tanıtılması amacıyla afişler hazırlattırılmıştır. Aynı dönemde Harf İnkılâbının yapılmış olması bir süre afiş tasarımında durağanlığa sebep olmuşsa da kısa süre sonra daha etkili ürünler ortaya konmaya başlanmıştır.

1920'li yıllarda İhap Hulusi Görey afiş sanatının bir öncüsü olarak bu işi üstlenmiştir. Eğitimini Almanya'da almış olan İhap Hulusi, Ziraat Bankası, Milli Piyango İdaresi, Kızılay v.b. birçok kuruluş için çalışmalar yapmıştır. Yine aynı eğitim anlayışıyla yetişen diğer bir isimde Kenan Temizan'dır. Bu iki afiş sanatçısının ardından oluşan boşluğu bir süreliğine Mengü Ertel kapatmıştır.[14]

1932 yılında Güzel Sanatlar Akademisi içerisinde bir afiş atölyesi kurulur (1950'den sonra grafik bölümü) yine aynı dönemde Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunun da kurulması yeni afiş sanatçılarının yetişmesini sağlamıştır. Afiş alanında Türkiye'de ki bu gelişmeler katlanarak devam etmiş, 1950-1960 süreci ve sonrasında özellikle tiyatro ve seçim afişleri alanında afiş sanatı günümüze kadar gelişme kaydetmeye devam etmiştir.[15]

Türkiye'de siyasi afişin kullanımı tam olarak çok partili hayata geçişin başladığı 1946 yılına rastlamaktadır. 1946 Genel Seçimlerine Milli Kalkınma Partisi

[13] Kaya Özsezgin, "Türk Grafik Sanatının Gelişme Evreleri", *Milliyet Sanat Dergisi,* 41, İstanbul, 1982, 4-7, s. 5.
[14] Kaya Özsezgin, a.g.m., s. 6.
[15] Kaya Özsezgin, a.g.m., s. 6.

(MKP), DP ve CHP katılıyordu. Nuri Demirağ başkanlığında kurulan MKP'nin seçim münasebetiyle hazırlattığı seçim afişinde uçakların kanatlarında partinin aynı zamanda temel ilkeleri olan şu sözler sıralanmaktaydı: "İşretten, Oyundan (kumar doğar), İffetsizlikten, Eğrilikten, Tembellikten, Zulümkârlıktan SAKININIZ!"[16] (Bakınız resim 2) yine seçime giren bir başka parti olan CHP'nin seçim afişi ise şöyle idi: İki köylü iki de şehirli kişi tiplemesinden oluşan aileleri tasvir eden fotoğraftaki kişiler oylarını kullanıyor ve İhap Hulusi imzalı afişin altında "Atatürk ve İnönü Cumhuriyet Halk Partisinin Başlarıdır, Oylarımızı Onların Partisine Verelim" yazıyordu. (Bakınız resim 3) Seçimlerde boy gösteren bir başka parti olan DP'nin seçim afişi ise yüksek mimar Selçuk Milar tarafından çizilmiş, barındırdığı objeler sebebiyle çok fazla gündemde kalmış ve 1950 Genel Seçimlerinde de kullanılmıştır. Afişte dur işareti yapan ve bileğine Türk bayraklı kurdele asılı bir el, üst tarafta "Yeter! Söz Milletindir!" sloganı ve alt tarafta da Demokrat Parti imgeleri yer alıyordu. (Bakınız resim 4) Dönemin seçim afişlerinde amblem niteliği taşıyan tek sembol olarak CHP'nin altı oku kullanılıyordu. Diğer partiler ise partinin adının baş harflerinden oluşan birer rumuz kullanıyorlardı. Daha sonraki seçim dönemlerinde parti amblemleri Amerikanvarileşti. Yani hayvanların simge olarak kullanılması siyasal yaşantımıza girdi. Bu amblemler partilerin yeni seçim afişlerinde yazılarla birlikte kullanılmaya başlandı, hala da kullanılmaktadır.[17]

[16] Mehmet Öznur Alkan, "Seçim Afişleri, Parti Amblemleri ve Demokrasi Tarihimize Dair Notlar", *Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi,* 313, İstanbul, 2015, 101-113, s. 102.
[17] Zeynep Oral, a.g.m., s. 9.

RESİM 2[18]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1946

Boyutları : Bilinmiyor

[18] Mehmet Öznur Alkan, a.g.m., s.102.

RESİM 3[19]

Tasarımcısı : İhap Hulusi

Basım Yeri : Kağıt ve Basım İşleri Matbaası[20]

Basım Tarihi : 1946

Boyutları : 38x59[21]

[19] Erişim: [http://galeri2.uludagsozluk.com/355/ataturk-ve-inonu-chp-nin-baslaridir_489617.jpg], Erişim Tarihi: 15.03.2017.
[20] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 54
[21] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 54

RESİM 4[22]

Tasarımcısı : Selçuk Milar

Basım Yeri : Alaattin Kral Ofset Tasarım[23]

Basım Tarihi : 1946

Boyutları : 64x94[24]

[22] Erişim: [http://www.radarhaber.com/uploaded/filelibs/demokrat_parti_20081231105931.jpg8], Erişim Tarihi: 17.06.2017.
[23] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 57.
[24] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 57.

1.2. SLOGAN'IN TANIMI

Slogan her hangi bir fikri, felsefeyi veya icraatı duyurmak ya da yaymak için üç beş sözcük ile oluşturulmuş hem sesli hem de yazılı kullanıma müsait beyan türüdür. Kelime kökeni olarak İngilizcedir. Slogan yerine yaygın olarak kullanılan bir diğer terim de *"Motto"*dur. Bu sözcük ise İtalyancadan gelir ve kökeni Latince *"Muttire"* yani *"mırıldanmak, söylenmek"* anlamındadır. TDK ise slogan veya mottoyu; *"bir düşünceyi, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, genellikle kim tarafından söylendiği bilinen özlü söz"* olarak tanımlar.[25]

Sloganlar iddialı üç dört kelimeden oluşmalıdır. Üç dört kelimeden sonra dikkat azalmakta, on kelimenin üzerindeki sözel mesajlarda okunurluk azalmaktadır. Eğer slogan yazılı olacaksa gerekmedikçe, süslü ve dekoratif karakterler kullanılmamalıdır. Koyu karakterler tercih edilmeli çünkü bunlar uzaktan daha iyi algılanmaktadır.

1.2.1. Siyasi Slogan ve Dünyadaki Kullanımı

Slogan da afiş gibi her ne kadar ilk etapta ticari amaçla kullanılmış olsa da özellikle 20. yüzyılla beraber siyasetin en güçlü silahlarından biri olmuştur. Slogan hazırlanırken bir takım kriterler göz önünde bulundurulmuş ve bu kapsamda çeşitli iletişim formülleri temel alınmıştır. Bunlardan en etkili olanlarından biri Harold D. Lasswell'in iletişim araştırmaları için önerdiği: Kim, neyi, kime, nasıl, ne etkiyle formülüdür.[26] Bu formül çerçevesinde hedef kitle belirlenerek onların ya duygusuna ya da mantığına hitap edilmeye çalışılmıştır. Duyguya hitap eden sloganlar genelde, kişi ve ailenin güvenliği, mal güvenliği, kabullenme, sevgi ve saygı gösterme gibi konularda hayat bulmuş; mantığa hitap eden sloganlar ise, hayat pahalılığı, iş, işsizlik, liderlerin özellikleri, terör, suç oranları gibi alanlarda yoğunlaşmıştır.

[25]Erişim:[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.592f215aa25dd2.40900766], Erişim Tarihi: 15 Ocak 2016.
[26] Engin Alçora, *Türkiye'de Siyasal Parti Propagandası(1946-1960*), İstanbul, Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2015, s. 18.

Duygulara hitap eden sloganlara örnek olarak; ABD'de Nixon'un *"eğer biz yenilirsek özgürlükte yenilir!"* ve Türkiye'de ise Mesut Yılmaz'ın *"Ben, sizi hiç aldatmadım"*, Refah Partisinin "*Babam işten atılmasın!"* gibi sloganları gösterilebilir. Mantığa hitap eden sloganlara örnek olarak da; Genç Parti'nin *"Asgari ücret vergi dışı bırakılacak"*, Ak Parti'nin *"15.000 Km. duble yol yapacağız"*, CHP'nin *"sorunların sağı solu yok"* sloganları gösterilebilir.[27]

Siyasi sloganlarda temel olarak; Devlet adamlığı, milliyetçilik, istikrar, dürüst lider, dürüst siyaset, vatan bölünmez, serbest piyasa, insan hakları, Avrupa Birliği, Batı ile entegrasyon, şeffaflık, reform, ezan, Kuran, vatan, bayrak, gelecek, adalet, açık toplum ve çevre sorunları gibi temalar çok fazla öne çıkmaktadır.[28]

Her ne kadar dünya üzerinde sloganın ilk ne zaman ve nasıl kullanıldığı ile ilgili bir bilgi elde edilememişse de genel olarak afiş kullanılmadan önce de sloganın kullanılmış olduğu afişle beraber ise yoğun olarak kullanıldığı kanısı hâkimdir. Zaten incelediğimiz birçok afiş bize aynı zamanda sloganı da vermektedir. Çünkü neredeyse bütün afişler bir slogan ile güçlendirilmiştir. I. ve II. Dünya Savaşlarında kullanılan afişlerde sloganlara yoğun olarak rastlanmaktadır. Özellikle içinde bulunulan durum düşünüldüğünde sloganların genel olarak milliyetçilik temasıyla dolup taştığı fark edilmektedir.

Çeşitli dönemlerde kullanılan ve çok etki bırakan sloganlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

"A fair day's wage for a day's work", "Eşit işe eşit ücret" sloganı 19. yüzyılda ABD'de sendikalar tarafından üretildi.

"Arbeit macht frei", "Çalışmak özgür kılar" sloganı 1933 ile 1945 yılları arası Almanya'da Nazi toplama kamplarının girişlerinde yer alıyordu.

---

[27] Şaban, Çobanoğlu, *Suskunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim,* İstanbul, FİDE Yayınları, 2007, s. 184 v.d.
[28] Şaban, Çobanoğlu, *a.g.e.,* s. 189-190.

"Black is beautiful", "Siyah güzeldir" sloganı 1960'larda Afroamerikanların kültürel hareketi sırasında üretilmişti.

"I Like lke" sloganı 1952 yılında ABD başkan adayı Dwight Eisenhower tarafından kullanılmıştır.

"Din halkın afyonudur" sloganı Karl Marx'ın alıntı yapılan bir sözüdür ve slogan olarak sıklıkla kullanılmıştır.

"Faşizme ölüm, halka hürriyet" Yugoslavya Halk Kurtuluş Savaşında Yugoslavların direniş sloganıdır.

"Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" Fransa'nın ulusal sloganıdır. Kaynağı Fransız Devrimine dayanır.

"Make love, not war", "Savaşma, seviş" sloganı 1963 Vietnam Savaşı ile savaş karşıtları tarafından kullanılmaya başlanmıştır.[29]

1.2.2. Türkiye'de Sloganın Tarihi ve Siyasi Bir Araç Olarak Kullanılmaya Başlanması

Dünya üzerinde olduğu gibi Türklerde de slogan hem politik hem de ticari alanda kullanılagelmiştir. Halkların bir şeye karşı veya yanında olduklarını göstermek, devletlerin ise halkları etkileyebilmek için sloganın vazgeçilmezliği düşünülürse Türk toplumunun da ilk Türk devletlerinden beri sloganı kullanmış olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim Selçuklu ve Osmanlı Devleti dönemlerinde bunun etkili örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemlerin en akılda kalıcı sloganı halkın devlete karşı bazen istekli bazen de provoke edilerek kullandığı *"şeriat isteriz"* sloganıdır.

[29] Erişim: [http//tr.m.wikipedia.org/wiki/Siyasi_sloganlar_listesi], Erişim Tarihi: 07 Aralık 2014.

Yeni Türk devletini kurma mücadelesinde halkın milliyetçi duygularını etkilemek ve aynı zamanda seferberlik ruhu yaratmak için slogan vazgeçilmez bir iletişim aracı olmuştur. Nitekim bu süreçte kullanılan *"Ya İstiklal Ya Ölüm"* sloganı bunun en güzel örneğidir. 1940'lı yıllara gelindiğinde ise çok partili hayata geçme emareleri görülmüş ve bu da siyasi slogan alnında bir hareketliliğe sebep olmuştur. Özellikle dönem itibariyle slogan daha çok afiş ile iç içe gelişmiştir. Fakat DP'nin 1950'de iktidara gelmesi ile açık hava mitingleri ve yazılı materyallerde slogan başlı başına kullanılmaya başlanmıştır.

1946 yılı genel seçimlerine MKP, DP ve CHP katılıyordu. Nuri Demirağ başkanlığında kurulan MKP'nin seçim münasebetiyle hazırlattığı daha önce de bahsettiğimiz seçim afişinde slogan olarak "İşretten, Oyundan (kumar doğar), İffetsizlikten, Eğrilikten, Tembellikten, Zulümkârlıktan SAKININIZ!"[30] ifadeleri kullanılmıştır. Yine seçime giren bir başka parti olan CHP'nin seçim sloganı ise şöyle idi: "Atatürk ve İnönü Cumhuriyet Halk Partisinin Başlarıdır, Oylarımızı Onların Partisine Verelim". Seçimlerde boy gösteren üçüncü ve son parti olan DP'nin seçim sloganları ise; "Her mahalleye bir milyoner" ve sonraki seçimlerde de çokça kullanılacak olan "Yeter! Söz Milletindir!" idi. "Yeter! Söz Milletindir!" sloganının yaratıcısı Teknik Öğretim Müsteşarlığında görevli bir memur olan ve sloganın içinde yer aldığı afişi tasarladıktan sonra tayini çıktığından *"Bir afiş bir sürgün", "Yaratıcılığın bedeli: Sürgün!"* gibi sözlerle anılan Selçuk Milar'dır. Bu slogan siyasal iletişim tarihimizin ilk ve en etkili sloganlarının başında kabul edilir. Daha sonraki süreçte, Adalet Partisi, Doğru Yol Partisi ve Anavatan Partisi de aynı sloganı kullandılar fakat hiçbirinde aynı etkiyi yaratmadı. Belki de bunun nedeni bir özdeyişte denildiği gibi "Hiçbir şey zamanı gelmiş bir fikir kadar güçlü değildir." gerçeğidir.[31]

[30] Mehmet Öznur Alkan, a.g.m., s. 102.
[31] Necati Özkan, *Türkiye ve Dünyadan Örneklerle Seçim Kazandıran Kampanyalar*, İstanbul, Mediacat Yayınları, 2004, s. 32-33.

2. 2 MAYIS 1954 GENEL SEÇİMLERİNDE CHP VE DP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI

2.1. CHP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI

2.1.1. CHP'nin Afişleri

1950 yılında iktidarı devralan DP ile o tarihten beri ana muhalefette bulunan CHP 4 yıllık sürecin sonunda yeni bir genel seçimde siyasi arenada kozlarını paylaşacaklardı. 1954 Genel Seçimlerine toplamda 4 parti katılıyordu. Bunlardan DP ve CHP bütün yurtta Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) 40 ilde ve Türkiye Köylü Partisi (TKP) de sadece 19 ilde seçime katılıyorlardı. Fakat propaganda düellosu yoğun olarak DP ve CHP arasında gerçekleşecekti.

1954 Genel Seçimlerine gitmeden önce afişlerin tasarlanma şekli ile ilgili DP iktidarı bir takım kararlar almıştı ve buna göre seçim afişlerinde, resim, çizgi, fotoğraf kullanılması yasaklanıyordu. Bu nedenle bu ve bunu izleyen seçimlerde, seçim afişlerinde yalnızca slogan ve parti amblemi bulunmaktadır.[32] Bu sebepten dolayı incelediğimiz iki genel seçimde kullanılan afişlerin aynı zamanda birer slogan kaynağı olduğu dikkate alınmalıdır.

İlk olarak CHP'nin seçim afiş ve sloganlarını ele alacağız fakat afiş ve sloganlara geçmeden önce CHP'nin 1954 Genel Seçim kampanyasını şekillendiren ve afiş ve sloganlarının temelini oluşturan propaganda konularına değinmekte fayda vardır.

CHP'nin 1954 seçimleri için temel propaganda ve vaatleri şöyledir.

A- İktisadi alanda:

1- İktisadi durum çok kötüdür ve temel ihtiyaç maddeleri dahi temin edilememektedir. İktidara gelince bunlar düzeltilecektir.

[32] Mehmet Ö. Alkan, a.g.m., s. 104.

2- Amerikan yardımı yerinde sarf edilmemiş ve heder edilmiştir.
3- Altın stoku tüketilmiştir.
4- Hayat pahalılığı tahammül edilemez bir hal almıştır.
5- Köylü ve işçi mal ve emeklerinin tam karşılığını alamamaktadır.
6- Enflasyona gidilmektedir.
7- Milli Korunma Kanunu kaldırılacaktır.

B- Siyasi alanda:

1- Antidemokratik kanunlar olan; Basın, Hâkimler, Seçim, Toplantılar Kanunları iktidara gelindiği takdirde değiştirilecektir.
2- Anayasa Mahkemesi kurulacaktır.
3- Nispi seçim usulü kabul edilecektir.
4- 6 ay içinde yeni seçimlere gidilecektir.
5- Üniversite muhtariyeti tanınacaktır.
6- İspat hakkı tanınacaktır.
7- Milletvekili sayısı ve maaşı azaltılacaktır.
8- Hükümetin Kıbrıs politikası yanlıştır.
9- Milletvekillerinin mal beyanında bulunması kabul edilecektir
10- 6-7 Eylül hadiselerinin mesulü hükümettir.

C- Ziraat ve Köy politikası alanında:

1- Zirai Teşvik Kanunu çıkarılacaktır.
2- Her köylü bir ev sahibi olacaktır.
3- Hayvan Vergisi ve Köy Salması kaldırılacaktır.
4- Fındık, tütün, pancar ve çay üreticiden ucuza alınıyor. CHP iktidara gelirse bu düzeltilecektir.
5- Doğu'ya yatırım yapılmamıştır.

D- İstanbul ve Ankara'da:

1- İşçi ve memur ücretleri arttırılacak ve bunlara ev tedarik edilecek.
2- İşçiye grev hakkı tanınacak. [33]

CHP'nin afiş ve diğer seçim çalışmaları genel olarak bu konular üzerine yoğunlaşmış ve burada bahsi geçen mevzular afiş ve sloganlarda hayat bulmuştur. CHP'nin seçimler için 450.000 adet afiş bastırdığı çeşitli kaynaklarda zikredilmektedir.[34] Yaptığımız araştırmalar neticesinde tespit edebildiğimiz afişlerden öncelikle elimizde görseli olanlara ardından da diğerlerine yer vereceğiz.

[33] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA], 030.01/43.254.17
[34] Adem Özküçük, *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları,* (Sakarya Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2012, s. 157.

2.1.1.1. CHP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 5[35]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Emel Basımevi

Basım Tarihi : 15 Nisan 1954

Boyutları : 41x54

[35] Milli Kütüphane Arşivi.

2.1.1.2. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 6[36]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Emel Basımevi

Basım Tarihi : 1 Nisan 1954

Boyutları : 40x53

[36] Milli Kütüphane Arşivi.

Milli Kütüphane Arşivinden bu alanda temin ettiğimiz görsel CHP afişlerinin dışında 2 Mayıs 1954 Genel Seçimlerinden önce çeşitli gazetelerde yer verilen fakat resimlerini temin edemediğimiz bu seçimlere ait siyasal altyapıya sahip bazı CHP afişleri de şunlardır:

Vatandaş!
Evinde Rahat
Kesende Bereket
Yolunda Selamet
İstiyorsan Reyini CHP'ye ver.[37]

Vatandaş!
İmtiyazlı Partizanların Değil
Bütün Milletin Refahı İçin Çalışacağız

Adı ile Münasebatı Olmayan Bir Parti
Adı Demokrat, Şiarı İstibdat[38]

[37] Cumhuriyet, 30 Mart 1954.
[38] Adem Özküçük, *a.g.e.,* s. 157.

2.1.1.3. CHP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 7[39]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Emel Basımevi

Basım Tarihi : 1 Nisan 1954

Boyutları : 41x53

[39] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 8[40]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Emel Basımevi

Basım Tarihi : 1 Nisan 1954

Boyutları : 40x53

[40] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 9[41]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Emel Basımevi

Basım Tarihi : 1 Nisan 1954

Boyutları : 40x53

[41] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 10[42]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Emel Basımevi

Basım Tarihi : 15 Nisan 1954

Boyutları : 41x53

[42] Milli Kütüphane Arşivi.

2.1.2. CHP'nin Sloganları

Bu verdiğimiz afişlerin can damarını oluşturan içeriğindeki yazılar aynı zamanda meşhur birer slogandır. Bunlar dönemin gazetelerinde, mitinglerinde ve toplantı konuşmalarında sözlü ve yazılı olarak hararetle kullanılmıştır. Afişleri verirken ele aldığımız bu sloganları ayrıca dönemin sloganlarına değinirken ele almayacağız fakat bunların dışında kalan ve CHP'lilerin sıklıkla kullandığı ve ya halkın miting meydanlarında kendisinin üretip kullandığı ve genelde gazetelerden edindiğimiz sloganlara şimdi bir sıra halinde yer vereceğiz.

2.1.2.1. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları

"CHP yapabileceğine kani olmadığı vaatte bulunmaz. Az vaat yapar fakat vaadini tutar."[43]
"İntikamcı olmayacağız"[44]
"Doğruyu söyleyen bir iktidar lazım"[45]
"2 Mayıs 1954'te iktidar CHP'nindir. Sizleri tebrik ederim."[46]
"Demokrasiyi Katleden Menderes Seni İstemiyoruz."[47]

2.2. DP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI

DP, 1954 seçimlerine giderken 4 yıldır iktidarda idi ve bu süre zarfında halk üzerinde bir sempati oluşturabilmeyi başarmıştı. Yine aynı zamanda Amerika'dan gelen ekonomik yardımlar ile yapılan icraatlar o dönem için halkı tatmin etmiş görünüyordu. Seçimler yaklaşmakta iken yurdun birçok yerinde gerçekleşen temel atma ve açılış törenleri aynı zamanda DP mitingi havasında geçmekteydi. Nitekim Celal Bayar da Cumhurbaşkanı sıfatıyla katıldığı bu törenlerde DP propagandası

[43] Kasım Gülek, Basın toplantısı; Engin Alçora, *a.g.e.,* s. 393.
[44] CHP Seçim Beyannamesi; Engin Alçora, *a.g.e.,* s. 393.
[45] İsmet İnönü, Sivas Konuşması; Akşam, 24 Nisan 1954.
[46] Kasım Gülek, CHP El İlanı; AKİS, 29 Mayıs 1954, s. 8.
[47] Adnan Menderes Samsun'dan Merzifon'a geçerken halktan birinin yolda açtığı pankarttan; Hürriyet, 25 Nisan 1954.

yapmaktan geri kalmıyordu. İşte bu törenlerde yapılan konuşmalar, bu seçimlerde kullanılacak olan DP sloganlarına da zemin hazırlamaktaydı.

Afiş açısından ise DP için çok renkli ve verimli bir afiş kampanyası oluşturulmuştur. Bu afişler 4 Nisan'da basına tanıtılmıştır.[48] 1954 seçimlerinden önce afişlerde resim kullanmanın yasaklanmasından dolayı DP'de afişlerinde buna uymak zorunda idi yani 1950 seçimlerindeki "Yeter Söz Milletindir!" afişindeki gibi etkili bir simge kullanılamayacaktı. Bunun çözümü ise sloganın çok etkili olmasında yatıyordu ve bu işi geçen defa olduğu gibi Selçuk Milar çözecekti. Günümüzde bile birçok alanda kullanılan "Yaptıklarımız, Yapacaklarımızın Teminatıdır!" sloganı böyle doğacaktı.

[48] Muzaffer, Tepekaya, "Türk Basınında DP Genel Seçimleri", *Başbakan Adnan Menderes'in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi*, (Editörler: Talip Kabadayı - Dilşan İnce Erdoğan - Hüseyin Üreten - Gülay Gündeay), Aydın, 2012, Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 38, 249-359, s. 312.

2.2.1. DP'nin Afişleri

2.2.1.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 11[49]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 26 Ekim 1954

Boyutları : 67x45

[49] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 12[50]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 26 Ekim 1954

Boyutları : 67x44

[50] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 13[51]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 26 Ekim 1954

Boyutları : 67x44

Milli Kütüphane Arşivinden bu alanda temin ettiğimiz görsel DP afişlerinin dışında resimlerini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bazı toplumsal altyapıya sahip DP afişleri de şunlardır:

İşçi Vatandaş! Daha Çok Kazanmak İstiyorsan Reyini DP'ye Ver[52]

Her Köye Yol ve Su[53]

[51] Milli Kütüphane Arşivi.
[52] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 50.
[53] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 55.

2.2.1.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 14[54]

Tasarımcısı : Selçuk Milar

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 23 Ağustos 1954

Boyutları : 43x66

[54] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 15[55]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 26 Ekim 1954

Boyutları : 67x46

[55] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 16[56]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 23 Şubat 1954

Boyutları : 62x46

[56] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 17[57]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 26 Ekim 1954

Boyutları : 67x45

[57] Milli Kütüphane Arşivi.

2.2.1.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 18[58]

Tasarımcısı : İzzet Çetin

Basım Yeri : Desen Matbaası - Ankara

Basım Tarihi : 26 Eylül 1954

Boyutları : 67x44

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel DP afişlerinin dışında resimlerini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bazı ekonomik altyapıya sahip DP afişleri de şunlardır:

Buğday Tarlanızın Yanı Başında Göklere Uzanan Fabrika Bacaları…
Daha Çok Fabrika, Daha Çok İş Sahası…
Daha Çok Kazanç, Daha Çok Refah…

Az Laf, Çok İş

[58] Milli Kütüphane Arşivi.

Her Mahalleye Bir Milyoner[59]

2.2.2. DP'nin Sloganları

Demokrat Parti'nin afişler dışında seçim propagandasının temelini oluşturan en önemli bir diğer faktör ise sloganlardı. Zaten yukarıda incelediğimiz DP seçim afişlerinin her birinin aynı zamanda popüler birer slogan barındırdığını görmüştük. O yüzden şimdi bir daha afişlerde yer alan sloganlara yer verilmeyecektir. Fakat bunların yanında mitinglerde, gazetelerde, radyo konuşmalarında özellikle dile getirilen bazı DP sloganları şöyle sınıflandırılabilir:

2.2.2.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Sloganları

"Millet, milli iradeye hâkim bulundukça Türkiye'de dünyanın en müreffeh memleketi olacaktır."[60]

"Elinizi vicdanınıza koyun, reyinizi ona göre verin."[61]

"Dün yurdun tapusu CHP'nin elinde idi. Bugün tapularımız elimizdedir."[62]

"Allah'ın ve vicdanınla kal ve oyunu hak diyene ver."[63]

"Reyini kullanan vatandaş sandık başında en büyük bir mesuliyetle baş başadır. Onun verdiği reyle bu vatan ya mesut olur, ya bedbaht olur."[64]

"Bugünkü iktidar, vatandaşın rahatına ve kazancına ortak olmak zihniyetini bir tarafa bırakarak, derdine ve kederine iştirak zihniyetini yaratmıştır."[65]

"Kendin için çalışacaksan Halk Partisine, vatan için çalışacaksan Demokrat Parti'ye gir."[66]

"Memleketimiz bugünkü milli tesanüt içinde yaşamaya devam edecektir ve biz onun bekçisi olacağız"[67]

"Köylüye, baldırı çıplak kasketliler, diyenleri unutma" [68]

---

[59] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 50.
[60] Celal Bayar; Milliyet, 20 Nisan 1954.
[61] Celal Bayar; Milliyet, 27 Nisan 1954.
[62] Yeni Politika, 4 Aralık 1953.
[63] Köylü Gazetesi, 28 Nisan 1954.
[64] Celal Bayar, Diyarbakır Konuşması; Ayın Tarihi, 24 Nisan 1954.
[65] Sıtkı Yırcalı, Diyarbakır Konuşması; Ayın Tarihi, 24 Nisan 1954.
[66] Yeni Politika, 4 Aralık 1953.
[67] Celal Bayar, Diyarbakır Konuşması; Ayın Tarihi, 24 Nisan 1954.

2.2.2.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları

"Vazifemiz, memleketin İsmet Paşasızda idare edilebileceğini dünyaya ispat etmektir." [69]

"Halk Partisinin muhalefeti yalan, tezvir ve inkârdır."

"Atatürk'ün evlatları biz, mirasçısı Halk Partisi" [70]

"Jurnalleri veren sabık milli şeftir"

"Bizim yaptıklarımız karşısında bu kadar iş görmek fenadır diyorlar. Filhakika DP icraatı onları öyle bir vaziyette bırakmıştır ki yapılanlar hakkında iyidir derlerse bizim muvaffakiyetimizi tescil etmiş olacaklardır."

"Vaat etmek istedikleri şeyler çoktan ele alınmış ve yapılmıştır."[71]

"Bir iktidara, bir hükümete 'sen vatanı satıyorsun' demek o memleketi ihtilâle sevk etmektir."[72]

"Bizim aslımız Kuva-yi Milliye'den gelmiştir."[73]

"Bütün bu inkârların yalan olduğu 2 Mayısta ve 2 Mayıstan hemen sonra görülecektir"[74]

"CHP senden de paşandan da usandık."[75]

2.2.2.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Sloganları

"Türkiye 30 yıl sonra küçük bir Amerika olacaktır."[76]

"Darlığa değil bolluğa gidiyoruz."[77]

"Gaz karnesi, ekmek karnesi, karaborsa CHP'nin keşfidir."

"Kahraman Karadenizliler! Buğdayı 30 kuruştan alacağız ve sizlere 20 kuruştan satacağız"[78]

---

[68] Köylü Gazetesi, 23 Nisan 1954.
[69] Adnan Menderes, Erzurum Söylevi, 19 Nisan; Zafer, 20 Nisan 1954.
[70] Yeni Politika, 4 Aralık 1953.
[71] Adnan Menderes, Trabzon Konuşması; Ayın Tarihi, 21 Nisan 1954.
[72] Adan Menderes, İzmir Konuşması; Ayın Tarihi, 25 Nisan 1954.
[73] Celal Bayar, Adana; Ayın Tarihi, 25 Nisan 1954.
[74] Adnan Menderes, Taksim Mitingi; Ayın Tarihi, 28 Nisan 1954.
[75] Cumhuriyet, 23 Nisan 1954.
[76] Celal Bayar, İzmir Konuşması; Zafer, 22 Nisan 1954.
[77] Adnan Menderes, Tirebolu Konuşması; Milliyet, 23 Nisan 1954.
[78] Adnan Menderes 21 Nisan 1954 Rize Konuşması; Cumhuriyet Ansiklopedisi(1923-2000), II (1941-1960), (Editör: Bedirhan Toprak), İstanbul, 2002, YKY, s. 262.

"Biz palavra atmayız, temel atarız."[79]

"Köylüye, baldırı çıplak kasketliler, diyenleri unutma" [80]

"Biz susalım çimento konuşsun."[81]

"Dört yıllık iktidar devremiz çalışma mevzuatının tadil ve ihdası bakımından onların faaliyet devreleri ile boy ölçüşebilecek bir zenginlik arz eder."[82]

"Bu vatan topraklarının altında saklı bulunan petrol kaynaklarımızı daha uzun müddet ihmal edemezdik."

"Zaten DP iktidarı, bu memlekette kalkınma diye, iş diye ne mevzu varsa, hepsine el koymuş üzerinde çalışmaya başlamıştır."

"Onlar ki maliye tarihimizde kapkara bir leke gibi duracak olan varlık vergisinin mucidi ve tatbikçisidirler."[83]

"Türkiye'de 1945'ten 1950'ye kadar 751,500 dönüm toprak tevzi edilmiştir… Hâlbuki buna mukabil 1950 senesinden 1954'ün Nisan ayına kadar tevzi edilen toprak 4.800.000 dönümdür… Aradaki fark muazzamdır.''[84]

"Hakikat şudur ki, 4 sene içinde memleket çok mesafe almıştır. 1950 senesi Türkiye'si ile 1954 senesi Türkiye'si arasında mukayese bile zordur. Çünkü karşımızda yepyeni bir memleket doğmaktadır"

"Devlet bütçesi 1950'de 1 milyar 310 milyon lira iken 1954'te bütçe 2 milyar 288 milyon lira olmuştur."[85]

1954 Genel Seçimleri öncesi iki partinin afiş ve slogan alanındaki hazırlıkları elde edebildiğimiz örnekleriyle bunlardır fakat bunların dışında da bir takım afiş benzeri çalışmalar söz konusu olmuştur. Bunlar resimli kitapçıklar, broşürler ve eşya piyangosu afişleridir. DP, 1954 ve 1957 seçimlerinden hemen önce geride kalınan dönemlerde yapılan faaliyetleri anlatan birer kitapçık bastırmıştır. 1954 seçimlerinden önce bu kapsamda "Kalkınan Türkiye" adlı kitapçık basılmış ve

[79] Mitinglerde ki pankartlardan; Hikmet Bayur, "1954 Genel Seçimleri Üzerine Düşünceler", *Akis*, 15 Mayıs 1954, s. 34.
[80] Köylü Gazetesi, 23 Nisan 1954.
[81] Çimento fabrikalarının açılışlarından dolayı Zafer gazetesinin manşeti; Zafer, 24 Ocak 1954.
[82] Celal Yardımcı, İstanbul; Ayın Tarihi, 30 Nisan 1954.
[83] Adnan Menderes, Trabzon Konuşması; Ayın Tarihi, 21 Nisan 1954.
[84] Celal Bayar, Diyarbakır Konuşması; Ayın Tarihi, 24 Nisan 1954.
[85] Adnan Menderes, Taksim Mitingi; Ayın Tarihi, 28 Nisan 1954.

dağıtılmıştır. Yine "Türk İşçisi" ve "Demokrat Köylü" isimli broşürlerde 1954 seçim kampanyasında DP tarafından kullanılan afiş türü materyallerdir.

2.3. PİYANGO AFİŞLERİ

Adı geçen dönemde seçim zamanlarında partilerin eşya piyangoları tertipleyip bunlar ile hem halkı kendilerine çekmeye çalıştıkları hem de piyango bilet satışlarından maddi kaynak elde ettikleri görülür. Özellikle 1954 seçimi ile başlayan bu piyangolar 1957 seçimlerinden öncede kullanılmıştır. Bu piyangoların tanıtımı o dönem bankalarınkilerle çok benzer afişlerle yapılmıştır. Yaptığımız araştırmalarda bu afişleri hem CHP'nin hem DP'nin bastırdıkları ile ilgili bilgilere rastlamaktayız. Mesela 17 Nisan 1954 tarihli Cumhuriyet gazetesinde *"CHP, DP'lilerden tazminat istiyor"* başlıklı bir haberde *"piyango afişlerinin kaldırılmasına sebep olan DP'liler aleyhine 1,5 milyon liralık tazminat davası açıldı"*[86] deniliyordu.

Piyango afişleri beraberinde tabii ki bazı itiraz ve şikâyetleri de getirmiştir. Diğer afişler ile ilgili nasıl yüksek seçim kurullarına bir takım itirazlar olmuşsa bu afişler ile ilgili de bu tür durumlara rastlamaktayız. Nitekim 21.04.1954 tarihli Milliyet gazetesinin *"CHP Piyango Afişleri"* başlıklı yazısında:

> *"CHP tarafından tertip edilen piyango afişlerinin seçim propagandası mahiyetinde olduğu hakkında DP İl İdare Kurulunun itirazı İl Seçim Kurulu tarafından haklı görülmüş ve bu afişlerin imhasına karar vermiştir."* denilmekteydi. Haberin devamında ise *"İl İdare Kurulu bu kararı Yüksek Seçim Kuruluna aksettirmiştir. İtiraza sebep olan afişleri tetkik ile Yüksek Seçim Kurulu İl Seçim Kurulunun bu kararını bozmuş ve afişlerin propaganda mahiyetinde olmadığı hususunda karar vermiştir. Ayrıca CHP Eskişehir İl İdare Kurulu binasının kapısında asılı olan 'CHP daima millet hizmetindedir' ibaresini taşıyan dövizin propaganda mahiyetinde olduğu hakkındaki Eskişehir*

[86] Cumhuriyet, 17 Nisan 1954.

İl Seçim Kurulunun kararı Yüksek Seçim Kurulu tarafından bozulmuştur."[87] denilmektedir.

Piyango afişleri konusu aynı zamanda TBMM'de de tartışılan konulardan biridir. Nitekim Trabzon mebusu Emrullah Nutku'nun Samsun'da satılan Demokrat Parti Eşya Piyangoları hakkında Meclise verdiği soru önergesi ve buna karşılık dâhiliye vekilinin verdiği cevap şöyledir:

İlk olarak Mebus Emrullah Nutku 19.02.1957 tarihinde dâhiliye vekili tarafından yazılı cevaplanması için şu soruları sormuştur:

"1-Samsun Demokrat Parti teşkilatının çıkarmış olduğu eşya piyangosu biletlerinin Samsun Belediye zabıta Amiri tarafından ashabı mesalihe cebren satıldığı doğru mudur?

2-Samsun'dan mazot vesikası almak isteyen otomobil ve kamyon şoförlerine, 25 liralık biletlerden en az bir ve kamyonculara en az dört tane almadıkça, vesika verilmediği şikâyet edilmiştir. Bu hususta vekâletiniz haberdar mıdır ve bunu yapanlar hakkında ne düşünülmektedir?"

Bu sorulara, dâhiliye vekili Namık Gedik 28.06.1957 tarihinde şöyle karşılık vermiştir:

"Samsun Demokrat Parti teşkilatının çıkarmış olduğu eşya piyangosu biletlerinin Samsun Belediye Zabıta Amiri tarafından ashabı mesalihe cebren satıldığı, mazot vesikası almak isteyen otomobil ve kamyon şoförlerine 25 liralık biletlerden en az bir ve kamyonculara en az dört tane almadıkça, vesika verilmediği bahisle Trabzon mebusu Emrullah Nutku arkadaşımın, tarafımdan cevaplandırılması isteğiyle Yüksek Riyasetlerine sunulup vekâletimize intikal ettirilen 19.02.1957 tarihli tahriri sual takriri üzerine hadise, mahallinde mülkiye müfettişlerine tetkik ve tahkik ettirilmiştir. Samsun Demokrat Parti teşkilatı tarafından tâb ve satışa arz edilen eşya piyangosu biletlerinden her biri 25 liralık değil, ikişer buçuk liralık olduğu, bu biletlerin ashabı mesalihe

[87] Milliyet, 21.04.1954.

zorla satıldığı ve bu meyanda mazot almak isteyen otomobil şoförlerine en az bir, kamyonculara en az dört adet bilet almadıkça vesika verilmediği hakkında herhangi bir delile ve müştekiye tesadüf edilmediği neticesine varılmıştır. Keyfiyeti saygılarımla arz ederim. [88]

Piyango afiş ve biletleri ile ilgili bu son iki kaynak bize piyango uygulamasının 1954 ve 1957 yılı genel seçimleri öncesi de uygulandığını göstermektedir. Parti teşkilatları kendi bölgelerinde veya parti genel merkezleri yurt genelinde bu tarz piyangolar düzenlemişlerdir. 1950 yılına ait piyango afişlerinin Mayıs 1950'den hemen önceki bir tarihi işaret etmesi, CHP piyango afişleri haberinin tarihinin Mayıs 1954'ten önce olması ve DP Samsun teşkilatı ile ilgili sorunun Ekim 1957'den önce olması partilerin eşya piyangolarını birer seçim propagandası olarak kullandıkları ihtimalini güçlendirmektedir. Aynı zamanda bu piyango afişlerinin birer parti afişi gibi parti logoları barındırmaları ve alt mesaj olarak halkı partiye sempati duymaya ittiği gerçeği bu piyangoların seçim materyali olarak kullanıldığının bir başka göstergesidir. Her ne kadar elimizde 1954 ve 1957 yıllarına ait partilerin eşya piyangolarının afişleri bulunmasa da yukarıda yer verdiğimiz gazete haberi ve meclis kayıtları, bu yıllara ait piyango afişleri de olduğunu ispatlamaktadır.

2.4. CHP VE DP'NİN 1954 GENEL SEÇİMLERİNE AİT AFİŞ VE SLOGANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1954 Genel Seçimleri Türk siyasi tarihi açısından gerçekten önemli bir yere sahiptir. Bu seçimlerde daha önce 1950 Genel Seçimleri ile iktidara gelmiş olan DP oylarını bir hayli arttırmış bir vaziyette iktidara gelmiştir. Nitekim 14 Mayıs 1954 günü yapılacak olan seçimleri Akşam gazetesi *"milletin iradesi bugün tecelli ediyor"*[89] başlığıyla duyurmuş ve seçim sonuçlarını ise Zafer gazetesi *"DP yine muzaffer"*[90] manşeti ile 3 Mayısta ilan etmiştir.

[88] TBMM Tutanak Dergisi, 10, XX, 2.9.1957, s. 557-558.
[89] Akşam, 2 Mayıs 1954.
[90] Zafer, 3 Mayıs 1954.

Kayıtlı seçmen sayısının 10.262.063 ve oy kullanan seçmen sayısının 9.095.617 olup katılım oranının %88,6 olduğu 2 Mayıs 1954 Genel Seçimleri sonucunda DP % 58.4 oy oranı ile 503, CHP %35,1 oy oranı ile 31, CMP % 5.3 oy oranı ile 5, bağımsızlar ise %0.6 oy oranı ile 2 milletvekilliği kazanmışlardır.[91]

1954 Genel Seçimlerinin bu kadar yüksek bir katılım oranıyla gerçekleşmesinde şüphesiz ki partilerin yürüttükleri propaganda çalışmalarının büyük etkisi vardır. Özelikle DP ve ana muhalefet görevini bir kez daha üstlenen CHP arasındaki rekabet üstün bir propaganda faaliyeti yürütülmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda özellikle ele aldığımız afiş ve sloganlar bu propagandanın en etkili silahlarındandır. Şimdi de önce CHP'den başlayarak bu faaliyetleri değerlendireceğiz.

CHP'nin seçim için hazırlanmış olan afiş ve sloganlarının fikri temelleri, 1952 yılındaki şifreli telgrafta yer alan propaganda konularında ve seçimden önce neşredilen seçim beyannamesinde yatmaktadır. Afiş ve sloganlara bakıldığında temel propaganda konuları da kendini belli etmektedir. Bunlar genel olarak; hayat pahalılığı, işçi hakları, idare baskısı, Milli Korunma Kanunu'na tepki, dış politikanın yanlışlığı ve CHP ile İsmet İnönü'nün siyasi karizmalarıdır.

1954 seçimlerinde kullanılan CHP afişleri incelendiğinde sağ altta yer alan ibarelerden bu afişlerin "Emel Basımevi" tarafından, sağ üst tarafında yer alan ibarelerden ise "1 Nisan 1954" tarihinde basıldıkları anlaşılmaktadır. Afişlerde dikkat çeken unsurlardan biri CHP'nin "altı ok"lu ambleminin hiç kullanılmamış olmasıdır. Nitekim bu amblem 1946 ve 1950 yıllarında, "Atatürk ve İnönü CHP'nin başlarıdır" afişinde kullanılmıştı. Fakat bu dönemki seçim afişlerinin hiçbirinde böyle bir amblem yoktur. Bütün afişlerde afişin genelde en altında sloganın bittiği yerde büyük puntolarla yazılmış "C.H.P." ibaresi aynı zamanda amblem olarak kullanılmıştır. Dönem itibariyle afişlerde resimlerin yasak olmasından dolayı afişlerde resim ve benzeri unsurlara rastlamıyoruz. Bunun eksikliğinin sloganın güçlü söylemi ve renklerin uyumu ile kapatılmaya çalışıldığı aşikârdır. Zaten

[91] TÜİK, *a.g.e.,* s. 25.

afişlerdeki renk uyumuna ve özelliklede renk ayırt ediciliğinin önemli faktörü olan sarı-siyah tonlamasına dikkat edilmesinin ve bu tonlamanın yoğun olarak kullanılmasının da sebebi budur.

1954 Genel Seçimlerine ait afiş ve sloganları değerlendirmeye önce CHP'ye ait afiş ve sloganlardan başlayacağız. CHP'nin, DP'nin kötü idare tarzını şikâyet eden afişleriyle başlayacak olursak bunun ilk örneği "Partizan idareye paydos!" (Bakının resim 6) afişidir. Nitekim bu afişin sloganının altında 1950 ile 1954 yılları arasında TBMM'de alınan ve uygulamaya konulan bir takım yasalara ve bazı DP uygulamalarına duyulan sitemler yatmaktadır. Özelikle CHP'nin haksız iktisaplarının hazineye devri, seçim yaklaşınca muhalefetin radyoyu kullanmaktan mahrum edilmesi gibi bir takım uygulamalar bunlara örnek gösterilebilir. Afişte kullanılan slogan kısa ve akıcı olduğundan CHP hatipleri tarafından birçok mitingde de hararetle kullanılmıştır. "Kalkınmadan bahsettiler, kendileri kalkındılar" (Bakınız resim 9) afişinde ise CHP, DP iktidarının kalkınma vaadiyle iktidara geldiğini fakat ülke kalkınmasından ziyade DP'nin kalkındığını ifade ediyordu. Ekonomik alandaki bu ifade aynı zamanda CHP hatiplerinin mitinglerde DP milletvekillerini haksız kazanç sağladıkları iddialarıyla destekleniyordu. CHP'nin bazı afişlerinde ise DP demokrat olmamakla suçlanmış ve partizan idare afişinde olduğu gibi kötü idareye vurgu yapılmıştır. Bu yönde hazırlanan "Adı ile münasebatı olmayan bir parti, adı demokrat, şiarı istibdat"[92] afişi sloganının farklılığı ve sertliği ile dikkati çekmektedir. Afişte iki ayrı slogan yer almaktadır. Birinci sloganda "Adı ile münasebatı olmayan bir parti" ifadesi ile DP'nin ismindeki gibi demokrat olmadığı ve ismiyle ilgisinin olmadığı ifade edilmektedir. İkinci sloganda ise "adı demokrat, şiarı istibdat" tabiri ile DP'nin isminin demokrat olduğu fakat izlediği yolun tek adam yönetimi olduğu ifade edilmektedir. CHP, DP'nin bu kötü idare anlayışına çözüm olarak yine kendi iktidarlığını gösteriyor ve bunu "Vatandaş! İmtiyazlı partizanların değil, bütün milletin refahı için çalışacağız"[93] afişi ile somutlaştırıyordu. Afişte CHP'nin DP gibi partizanca bir idare yürütmeyeceği ve halkın refahı için çalışacağı vurgulanmaktadır.

[92] Adem Özküçük, *a.g.e.,* s. 157.
[93] Adem Özküçük, *a.g.e.,* s. 157.

CHP'nin yürüttüğü asıl propaganda ekonomik alandadır. Bu alanda hayat pahalılığı propagandası CHP'nin yoğun olarak afiş ve slogan hazırlattığı bir temadır. "Vatandaş önce çarşıyı pazarı dolaş sonra reyini kullan!" (Bakınız resim 7) afişi bu temanın ilk örneği olarak gösterilebilir. CHP bu afişle halka önce piyasadaki ekonomik durumu analiz etmesi sonra oyunu kullanması gerektiğini hatırlatıyor. Afiş, dönem itibariyle savaş yıllarından hemen sonraki bir zamanı ihtiva ettiği ve halkın ekonomik yoksulluklar çekme ihtimali olup aynı zamanda piyasada bir takım ürünlerin temin edilemediği dikkate alınırsa etkili bir slogana sahiptir. "Ucuzluk dediler pahalılık getirdiler" (Bakının resim 8) afişinde de CHP yine hayat pahalılığı propagandasına dikkat çekmek istemiştir. DP'nin ucuzluk vaat ederek iktidara geldiğini fakat geçen süre içerisinde pahalılık olduğunu, halkın bunu görmesi istenilmiştir. Siyah bir fon üzerine beyaz yazılı slogan ile hazırlanan afişte diğer afişlerden farklı olarak ünlem işareti sloganın sonunda değil de sloganın tam ortasında bütün afişi kapsayacak şekilde ve sarı renkte kullanılmıştır. Bu simge kullanımı afişi, diğerlerinden ayırt etmeye ve ilk görüşte dikkat çekmesine sebep olmuştur. Özelikle halka, hayat pahalılığının aktarılmaya çalışıldığı bir afişte bu yöntemin kullanılması ekonomik darlık çeken kesimin oylarının ehemmiyetini ortaya çıkarmaktadır. "Altın 1950'de 36 lira, 1954'te 56 lira, paramız durmadan düşüyor!" (Bakının resim 10) afişinde, hükümetin para politikasını eleştiren CHP, bu afişte altın örneği üzerinden Türk Lirasının değer kaybettiğini ifade etmektedir. CHP bütün bu olumsuz ekonomik durumları sıraladıktan sonra çözüm olarak yine kendi iktidarlığını göstermiştir. Bu yönde hazırlanan afişte "Vatandaş! Evinde rahat, kesende bereket, yolunda selamet, istiyorsan reyini CHP'ye ver."[94] sloganı ile ekonomik refahın CHP iktidarı ile mümkün olabileceği mesajı verilmiştir. Bu afişte CHP topluma farklı kanallardan birleşik hitap etmiştir. Öncelikle "evinde rahat" diyerek insanların rahata kavuşacakları bir hayat düzenine, "kesende bereket" tabiri ile ekonomik alanda yeterliliğe sahip vatandaşa, "yolunda selamet" tabiri ile istikrarlı devamlılığa vurgu yapılmaktadır. Ve bunların CHP iktidarı ile mümkün olacağı belirtilerek oy istenmektedir. Afişteki dikkate değer nokta ise ilk defa bir sloganın sonunun "reyini CHP'ye ver" diyerek oy talebi ile bitirilmiş olmasıdır. Nitekim diğer afişlerde afişin en sonunda verilen "C.H.P." ibaresi ile bu ihtiyaç giderilmekteydi.

[94] Cumhuriyet, 30 Mart 1954.

İşçiler ve işçi hakları ile ilgili afişler bu dönem seçimlerinin olmazsa olmazıdır. Nitekim fabrika sayısının artması ile beraber gelip büyük şehirlere yerleşen işçi kesim zamanla Avrupa'daki işçilerle aynı haklara sahip olmayı talep edecek ve bu talepler de uzun bir süre siyasiler tarafından seçim propagandası olarak kullanılacaktır. CHP'nin bu yöndeki afişlerine ilk örnek "İşçi! Hür dünya işçisisin, bütün haklarına kavuşacaksın!" (Bakının resim 5) afişidir. CHP bu afişle iktidara gelmesi durumunda işçilere; işçi güvenliği, ücretli tatil, işçi sigortası, ucuz mesken, İşçi Bankası ve grev hakkı vaat ediyordu. Aynı zamanda sloganda işçiler "hür dünya işçisi" olarak nitelendirilmekte ve önemsendikleri imajı verilmektedir. Afişin başında yer alan "İŞÇİ!" ibaresi büyük puntoyla yazılmış ve hitap edilen kesimin dikkatini hemen çekmesi hedeflenmiştir.

Her iki parti içinde afişlerin aynı zamanda etkin birer slogan olduğunu söylemek gayet doğrudur fakat bir takım konuşmalarda söylenen ve gazete ile dergilerde verilen bazı sloganlar, afişlerdekilerden ayrılırlar. Bu kısımda bunlara da bazı örnekler vereceğiz.

Yeni Ulus gazetesinin 4 Nisan 1954 tarihli haberinde CHP'nin propaganda faaliyetlerinin etkin isimlerinden Kasım Gülek'in bir basın toplantısında *"CHP yapabileceğine kani olmadığı vaatte bulunmaz. Az vaat yapar vaadini tutar."* dediği yazmaktadır.[95] Bu konuşma 1954 seçimi öncesi CHP'nin çok vaat vermemesi prensibinin sloganlaşmış halidir. Kasım Gülek bu slogan ile CHP'nin boş vaat verip halkı oyalamayacağını eğer CHP bir vaatte bulunmuşsa onu da gerçekleştireceğini basın aracılığıyla halka bildiriyordu. 29 Mayıs 1954 tarihli Akis dergisinde yer alan CHP el ilanında ise Kasım Gülek'in fotoğrafı ile beraber verilen "*2 Mayıs 1954'te iktidar CHP'nindir sizleri tebrik ederim."*[96] sloganı göze çarpmaktadır. Bu ilanda CHP ve Kasım Gülek'in yaklaşan seçimler için kendilerinden emin oldukları imajının halka yansıtılması çabası görülmektedir. Nitekim sloganın sonunda yer alan teşekkürde CHP'nin seçmende sempati yaratmaya çalıştığının işaretidir. CHP'nin 1954 seçim beyannamesi genelde *"-ceğiz"*le biten cümlelerden oluşmaktadır. Bunlardan biri de DP'nin 1950'de kullandığı *"devr-i sabık yaratmayacağız"*

[95] Engin Alçora, *a.g.e.,* s. 393.
[96] AKİS, 29 Mayıs 1954, s. 8.

sloganına benzer *"İntikamcı olmayacağız"* sloganıdır. Nitekim bu slogan ile CHP'nin iktidara gelmesi durumunda DP iktidarı dönemindeki uygulamaların peşine düşmeyeceği ve bu yolla bir intikam alma duygusuna kapılmayacağı halka yansıtılmaya çalışılmıştır. Son örneği de CHP'nin propaganda faaliyetinin bir numaralı ismi olan İsmet İnönü'den vermiş olalım. İnönü hem yıllardır CHP'nin başında bulunmasının hem de kurtuluş savaşında Atatürk ile verdiği mücadelenin kazandırdığı siyasi karizmanın etkisiyle seçim faaliyetlerini yürütmüştür. İnönü bu süre zarfında birçok miting gerçekleştirmiş ve birçok konuşma yapmıştır. Bunlardan biri olan ve 24 Nisan 1954 tarihli Akşam gazetesinde yer alan Sivas Konuşmasının şu cümlesi dikkat çekicidir; *"Doğruyu söyleyen bir iktidar lazım".*[97] İnönü bu slogan ile iktidar partisinin halkı yanlış bilgilendirdiğini, iktidarın doğruları söylemekten kaçındığını halka anlatmaya çalışmıştır.

Bunların dışında halkın doğrudan katıldığı açık ve kapalı toplantılarda halkın ürettiği sloganlara o dönemde de rastlamak mümkündür. Bunun bir örneği de 25 Nisan 1954 tarihli Hürriyet gazetesine haber olan ve Adnan Menderes Samsun'dan Merzifon'a geçerken halktan birinin açtığı pankart üzerinde yazan *"Demokrasiyi katleden Menderes seni istemiyoruz"* sloganıdır.[98] Halkın doğrudan kendi iradesi ile hazırladığı ve miting meydanlarında halen de gördüğümüz bu tarz sloganlar halk arasında daha çabuk yayılıp kullanılabilmektedirler.

DP 1954 Seçimleri öncesi her kanaldan çok yoğun bir seçim hazırlığına girişmiştir. Bu kapsamda her ne kadar radyo yayınlarını etkin kullanmış olsa bile DP içinde afiş ve slogan ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü DP'lilerde halka verilmek istenen mesajı göndermede afişin ne kadar etkili bir kanal olduğunun farkındadırlar.

DP'nin en çok dikkat çeken afişi "Yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır!" (Bakının resim 14) sloganlı afiştir. Afişlerde resim kullanmanın yasaklanmasından dolayı Selçuk Milar'ın daha önceki seçimler için tasarladığı "Yeter! Söz Milletindir" afişi gibi bir afiş tasarlanamazdı. Bu yüzden DP yine Selçuk Milar'a bu defa sloganı ile olayı bitirecek bir afiş hazırlattı. DP afişte verdiği slogan

[97] Akşam, 24 Nisan 1954.
[98] Hürriyet, 25 Nisan 1954.

ile 1950'den beri yaptığı icraatların bundan sonra yapacağı icraatlara kanıt olduğunu savunmaktaydı. Bu afiş ile hedef kitleye şimdiye kadar yaptıklarımız, iktidara gelmemiz durumunda yapacaklarımızın teminatıdır mesajı verilmektedir. Bu afiş ve afişte kullanılan slogan şüphesiz ki DP'nin propaganda kampanyasının en etkili öğelerindendir. Hatta slogan o kadar etkilidir ki günümüzde bile siyaset dâhil birçok alanda kullanılmaktadır.

DP, CHP'nin hayat pahalılığı propagandasına karşı propaganda olarak CHP iktidarlığı döneminden örnekler vererek propagandasını yürütmüştür. "Buğdayına 30 kuruşu çok görenlere oy verme! Senin partin 'Demokrat Parti'dir." (Bakının resim 18) afişi bu yönde hazırlanan DP afişlerindendir. Afiş iki farklı slogana sahiptir. Birinci sloganda tarımla uğraşan halk kesimine zamanında buğdayını ucuz fiyattan alanlara oy verme denilmekte ve burada tabi ki CHP kastedilmektedir, ikinci sloganda ise birinci sloganın neticesi olarak çiftçi kesime partilerinin DP olduğu söylenmektedir. DP'nin ekonomik propagandası sadece bu cevap verme taktiğinden ibaret değildir. Nitekim DP dört yıllık iktidarlığı boyunca yaptığı ve daha sonra yapmayı vaat ettiği faaliyetleri içeren afişlerde kullanmıştır. Bu yönde hazırlanan afişlerden ilki "Buğday tarlanızın yanı başında göklere uzanan fabrika bacaları… Daha çok fabrika, Daha çok iş sahası… Daha çok kazanç, Daha çok refah…"[99] afişidir. Afişin sloganında artık buğday tarlalarının hemen yanında fabrikalarında yapıldığı ve bu şekilde kırsal alanda sanayileşmenin de başladığı vurgulanmaktadır. "Az laf çok iş"[100] afişinde yer alan slogan ise halen günümüzde bile popüler olan bir slogandır. Özellikle siyasi çekişmelerin, söz düellolarının arttığı dönemlerde oluşan rahatça çalışamama durumuna yönelik bir sitem halidir. DP, bu slogan ile siyasi çekişmelerin en aza indirileceği ve daha çok halkın refahı için çalışılacağı imajı vermeye çalışmıştır. DP'nin ekonomik refah söylemlerinin son afişi aynı zamanda DP'nin liberal ekonomi politikasına da gönderme yapan "Her mahalleye bir milyoner"[101] afişidir. Bu afiş o dönemde popüler olan bir akımın sonucu vücut bulmuştur. Özelikle büyük şehirlerde bazı mahallelerde zengin iş adamlarının

[99] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 50.
[100] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 50.
[101] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 50.

çıkması zamanla halk arasında böyle bir hevese yol açmıştır. Tabi partilerde bunu fırsat bilip afişlerine taşımışlardır.

2000'li yıllara kadar popüler olan köylere okul, su, sağlık, elektrik götürme yarışı sloganlarda büyük bir propaganda malzemesi olarak çeşitli iktidarlar tarafından kullanılmıştır. DP döneminde de köylere bu hizmetlerin götürüleceği doğrudan köylü kesime hitap eden "Işık, sağlık, okul, su, yolumuz köye doğru!" (Bakının resim 11) ve "Her köye yol ve su"[102] afişleri ile vaat edilmiştir. 1954 Seçimleri öncesi köylerdeki eksik kamu hizmetlerine dikkati çeken bu afiş, DP tarafından sorunun çözüleceğini köylülere vaat etmektedir.

DP'nin seçmene partinin onlar sayesinde var olduğu ve yine onlar sayesinde var olmaya devam edeceği yönünde mesajlar verdiği afişlere de bu seçimlerde rastlanmaktadır. Bu afişler bir bakıma 1950 Genel Seçimlerinden sonra bir güven tazeleme arayışıdır. "Güvendin seçtin eserini koru!" (Bakının resim 15) afişi DP'nin bu yönde hazırlanan ve kendisini 1950 yılındaki seçimlerde iktidara getiren seçmenden vefa beklediğini anlatan ilk afiştir. Parti bu afiş ile seçmenlerine, bizi seçtiniz bizde bir takım icraatlar gerçekleştirdik ve bu gerçekleştirilenler sizin eserinizdir bunları koruyun, mesajı vermektedir. "Kalkınan Türkiye senin eserindir onu yıktırma!" (Bakının resim 16) afişi de yine DP'nin, seçmeninden vefa beklediğini gösteren bir afiştir. Bu afiş ile DP seçmenlerine 1950 seçimlerinde iktidara geldikten sonra ülkenin kalkındığını ve bunun halkın oyları ile mümkün olduğunu şimdi ise onu koruma zamanı geldiğini aksi takdirde bu kalkınmanın son bulacağını bildirmektedir.

"Her işçiye bir çatı" (Bakının resim 12), "İşçi Vatandaş! D.P. haklarının bekçisidir" (Bakının resim 13) ve "İşçi vatandaş! Daha çok kazanmak istiyorsan reyini Demokrat Partiye ver"[103] afişleri o yıllarda popüler bir konu olan işçi hakları konusunun afişe yansımış halleridir. CHP tarafından da çokça kullanılan işçi afişleri özellikle büyük kentlerde yaşayan ve çok da iyi koşullarda olmayan işçi sınıfının oylarını kazanabilmek için hazırlanmıştır. DP bu afişlerle işçilere çeşitli haklar ve ayrıca konut verileceğini vaat etmektedir. Nitekim Anadolu'dan göçüp gelen ve

[102] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 55.
[103] Mustafa Macit, *a.g.e.,* s. 50.

fabrikalarda çalışan ancak derme çatma evlerde yaşayan işçiler için konut sahibi olmak çok büyük bir marifetti. İşçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi konusu 2000'li yıllara kadar siyasi alanda etkin bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. O dönem içinde, sayısı azımsanmayacak işçi nüfusun oylarını alabilmek partiler için önemliydi.

"Yapayalnızdık; bugün cihan bizimledir." (Bakının resim 17) afişi DP'nin dış politikasını öven ve bu övünce halkı ortak etmek isteyen bir afiştir. Özellikle 25 Haziran 1950 yılında ABD destekli Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması ile başlayan Kore Savaşına Menderes hükümeti, Bakanlar kurulu kararı ile asker gönderme kararı almıştır. Menderes bu hamleyi NATO'ya katılmak için fırsat olarak görmekteydi fakat Meclise danışılmadan böyle bir karar alınması CHP ile gerginliklere sebep olmuştur. Sonuçta Türkiye 1952 yılında NATO'ya kabul edilecekti. İşte bu hamleler ve NATO üyesi olmak sıfatı DP'ye göre Türkiye'nin uluslar arası arenada prestijini arttırmıştı. Bu konu tabi ki 1954 Seçimlerinde halktan oy talep edilirken dile getirilecekti. Özellikle DP mitinglerinde bu prestij kazanma mevzusu sürekli dile getiriliyor ve halka Türkiye'nin diğer dünya devletleri ile iyi ilişkiler kurmaya başladığı anlatılıyordu. "Yapayalnızdık; bugün cihan bizimledir." afişi de işte bu prestijin bir sonucu olarak tasarlanmıştır. DP bu afiş ile artık dünya devletlerinin Türkiye'nin yanında yer aldığını halka anlatmaya çalışmıştır.

DP'nin 1954 seçim hazırlıklarının afiş kısmını böylece değerlendirmiş olduk. Hazırlıkların bir diğer ayağı olan sloganlar aslında daha öncede söylediğimiz gibi afişlerin dili olarak zaten afişlerin içinde verilmektedirler fakat bunların dışında bazı farklı şekillerde oluşan sloganlar olduğundan da bahsetmiştik. Şimdi DP'nin 1954 Seçimleri öncesinde kullandığı bu sloganlarını da değerlendireceğiz.

O dönemlerin öne çıkan konularından biri olan Amerika gibi olmak hayali Türkiye'de de dillendiriliyordu. Nitekim Celal Bayar İzmir'de yaptığı seçim konuşmasında *"Türkiye 30 yıl sonra küçük bir Amerika olacaktır"* diyordu.[104] Bu söylem seçim döneminde bir bakıma sloganlaşıp kullanılmıştır. Celal Bayar iktisatçı

[104] Zafer, 22 Nisan 1954.

olması hasebiyle katıldığı toplantılarda daha çok ekonomik söylemlerde bulunuyor ve bir takım hesaplamalar yapıyordu. Bu konuşmadaki "Küçük Amerika" modelinden kasıtta tabi ki ekonomik anlamda düşünülen bir benzerliktir.

Adnan Menderes'in de Celal Bayar gibi katıldığı toplantılarda söylediği cümlelerin birçoğu birer slogan havasında idi. Adnan Menderes'in seçim konuşmaları genellikle İsmet İnönü ile aralarında cereyan eden karşılıklı atışmalara hitaben yapılan konuşmalardan oluşmaktadır. Nitekim bu İnönü için de aynen geçerlidir. Örneğin 19 Nisan'da Erzurum'da yaptığı konuşmada Menderes *"Vazifemiz, memleketin İsmet Paşa'sızda idare edilebileceğini dünyaya ispat etmektir"* [105] demiştir. Bu söylemde özellikle İsmet İnönü'nün önderliğinde CHP'nin uzun yıllar iktidarda kalmış olmasının artık zaruri olmadığının ve İnönü olmadan da ülkenin idare edilebileceği belirtilmiştir.

CHP'nin ekonomik darlık söylemlerine karşı Menderes bazı konuşmalarında bizzat cevap vermiştir. *"Darlığa değil, bolluğa gidiyoruz"*[106] sloganı Adnan Menderes'in Tirebolu konuşmasında bu yönde kullandığı bir cümledir. Muhalefet partilerinin söylemlerine verilen bir cevap niteliğinde olan bu slogan ile ülkede ekonomik bir darlık olmadığı tersine bolluğa gidildiği mesajı verilmiştir.

20 Nisan 1954 tarihli Milliyet'in haberinde yer alan Celal Bayar'ın *"Millet, milli iradeye hâkim bulundukça Türkiye'de dünyanın en müreffeh memleketi olacaktır."*[107] cümlesi bir slogan gibi kullanılmıştır. Özellikle cümlede yer alan milliyetçi söylem ve buna bağlı gerekleşecek olan refah söylemi dikkat çekicidir.

4 Aralık 1953 tarihli Yeni Politika dergisinde yer alan sloganlardan olan *"Kendin için çalışacaksan Halk Partisine, vatan için çalışacaksan Demokrat Parti'ye gir."* [108] sloganı ile Halk Parti'si mensuplarının kendi menfaatlerini ülke

[105] Zafer, 20 Nisan 1954.
[106] Milliyet, 23 Nisan 1954.
[107] Milliyet, 20 Nisan 1954.
[108] Yeni Politika, 4 Aralık 1953.

menfaatlerinden ön planda tuttukları fakat DP mensuplarının ise vatan için çalıştıkları belirtilmektedir.

DP'nin düzenlediği mitinglerde halkın hazırlayıp kullandığı pankartlarda yer alan sloganlara da değinmek gerekir. Bunlar her partinin seçmen kitlesi tarafından hazırlanıp kullanılır. Günümüzdeki seçim mitinglerinde veya sosyal toplantılarda da rastlamak mümkündür. Yusuf Hikmet Bayur, 15 Mayıs 1954 tarihli Akis dergisinde yer alan yazısında bir mitingde halkın açtığı pankartta *"Biz palavra atmayız, temel atarız"*[109] sloganı yazılı olduğunu yazmaktadır. Bir DP mitinginde yer alan bu sloganın ve bunun gibi hazırlanan diğer sloganların mahalle ağzı ile hazırlandığı fark edilmektedir. Sloganda, DP iktidarının özellikle seçim dönemlerinde yaygınlaştırdığı temel atma törenlerine atıfta bulunularak DP'nin yalan söylemediği ve icraat yaptığı aktarılmaktadır.

DP lehine yayın yapan dönemin gazetelerinden Köylü Gazetesinde özellikle seçimden önceki günlerde CHP'yi eleştirip DP'yi öven karikatürlere, sloganlara fazlasıyla rastlanmaktadır. Genellikle karikatürle beraber verilen bu sloganlardan biri de *"Hürriyet gibi yar olmaz, DP gibi diyar olmaz"*[110] idi. Bu tarz sloganlar ile Köylü Gazetesi aracılığıyla özellikle köylü kesimde DP'ye karşı sempati uyandırılmaya çalışılıp parti halk için sığınılacak liman olarak lanse edilmeye çalışılmıştır.

24 Ocak 1954 tarihli Zafer gazetesinde yer alan *"Biz susalım çimento konuşsun."*[111] sloganı o dönem için çimento sanayisinde görülen canlanmanın ön plana çıkarılması için tasarlanmıştır. Zafer gazetesinin DP lehine yayın yaptığını göz önünde bulundurmakla beraber bu slogan, özellikle 1954 seçimleri yaklaşırken temeli atılan veya temeli atılacağına dair söz verilen çimento fabrikalarının sayısının arttığının ve halkın bunu göz önünde bulundurması gerektiğinin ifadesidir.

DP hatiplerinin sık kullandıkları propaganda söylemlerinden biri de 4 yıllık Demokrat Parti iktidarını, 27 yıllık CHP iktidarı ile kıyaslama söylemidir. Bu söylemlerin bazıları slogan niteliği taşımaktadır. Buna örnek olarak DP milletvekili

[109] Hikmet Bayur, a.g.m., s. 34.
[110] Köylü Gazetesi, 18 Eylül 1953.
[111] Zafer, 24 Ocak 1954.

adayı Celal Yardımcı'nın İstanbul'da yaptığı bir konuşmada söylediği *"Dört yıllık iktidar devremiz çalışma mevzuatının tadil ve ihdası bakımından onların faaliyet devreleri ile boy ölçüşebilecek bir zenginlik arz eder."*[112] cümlesi gösterilebilir. Celal Yardımcı bu slogan ile halka DP iktidarının 4 yıllık süre içerisinde CHP'nin iktidarda olduğu dönemden daha fazla icraat yaptığını aktarmıştır.

24 Nisan 1954 tarihli Ayın Tarihi dergisinin aktardığı Adnan Menderes'in Trabzon konuşmasında slogan niteliği taşıyan cümlelerinden; *"Bizim yaptıklarımız karşısında bu kadar iş görmek fenadır diyorlar. Filhakika DP icraatı onları öyle bir vaziyette bırakmıştır ki yapılanlar hakkında iyidir derlerse bizim muvaffakiyetimizi tescil etmiş olacaklardır."*[113] cümlesi ile Menderes muhalefetten gelen ekonomik işlerin plansız yapıldığı eleştirilerini yersiz bulup izledikleri yolun doğru olduğunu ve muhalefetin sırf yapılanları takdir etmemek için bu yola başvurduğunu söylemektedir. Yine Menderes aynı konuşmasında *"Onlar ki maliye tarihimizde kapkara bir leke gibi duracak olan varlık vergisinin mucidi ve tatbikçisidirler."*[114] cümlesi ile CHP'nin varlık vergisinin mucidi olduğunu ve bunu uyguladığını söyleyerek bir bakıma CHP'yi halka şikâyet etmiştir.

DP hatiplerinden Sıtkı Yırcalı Diyarbakır Mitinginde *"Bugünkü iktidar, vatandaşın rahatına ve kazancına ortak olmak zihniyetini bir tarafa bırakarak, derdine ve kederine iştirak zihniyetini yaratmıştır."*[115] demiştir. Slogan niteliğindeki bu söz ile Yırcalı, DP'den önceki iktidar partisinin vatandaşın derdine değil de kazancına odaklandığını fakat DP'nin vatandaşın sorunlarına karşı duyarlı olduğunu seçmene aktarmıştır.

Dönemin sloganları içerisinde askeri temalı olanlar arasında en dikkat çekici olanı Celal Bayar'ın Adana konuşmasında kullandığı *"Bizim aslımız kuva-yi milliyeden gelmiştir."*[116] sloganıdır. 1954 Genel Seçimlerinden önce DP iktidarının askeri alanda kullandığı cümleler genellikle ordunun büyüklüğü ve halkın ve

[112] Ayın Tarihi, 30 Nisan 1954.
[113] Ayın Tarihi, 21 Nisan 1954.
[114] Ayın Tarihi, 21 Nisan 1954.
[115] Ayın Tarihi, 24 Nisan 1954.
[116] Ayın Tarihi, 25 Nisan 1954.

hükümetin orduya güven duyduğu temasıyla dokunmuştur. Fakat Celal Bayar'ın bu sloganı direk DP'nin kuva-yi milliye ruhundan geldiğini belirtmesi bakımından farklıdır. Bu sloganın oluşmasındaki temellerden biri de İnönü'nün askeri komutan sıfatının oluşturduğu düşünülen karizmaya karşı DP'lilerinde boş olmadığını halka aktarmaktır.

Anlaşılacağı üzere 1954 Genel Seçimleri öncesi tam bir afiş ve slogan yarışı yaşanmıştır. Tabi ki bu yarış beraberinde bazı problemler getirmiştir. Özellikle dönem itibariyle afişlerde resim kullanmanın yasak olması dolayısıyla içerisinde resim barındıran afişler muhalif partiler tarafından seçim kurullarına şikâyet edilmiş ve bazıları toplattırılmıştır. Yine karşılaşılan problemlerden bir diğeri de parti afişlerine karşı yapılan yırtma ve asıldığı yerden indirme eylemleridir. Bu olaylarla ilgili haberlere dönemin gazetelerinde rastlamak mümkündür. Örneğin 14 Nisan 1954 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yer alan *"Giresun'da indirilen Demokrat Parti afişleri"* başlıklı yazının devamında *"...diğer taraftan CHP il teşkilatının müracaatı üzerine Demokrat Parti'nin hazırlattığı seçim afişlerinin altı çeşidi üzerinde fotoğraflar bulunduğu için seçim kurulu kararı ile indirilmiştir."*[117] denilmektedir. Yine 20 Nisan 1954 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde *"19 Nisan'da CHP İstanbul İl İdare Kurulu Vali Gökay'a müracaat ederek CHP afişlerinin geceleri şehrin muhtelif yerlerinde yırtıldığını... İtiraz etmiştir."* haberi yer almaktadır.

Afiş, slogan ve siyasilerin konuşmalarında dikkati çeken bir unsur da abartma ve iddia etme olgusudur. Nitekim özellikle bazı sloganlarda iktidar hırsı ile yerli yersiz iddialarla karşı partiye hücum edildiği görülmektedir. Özellikle DP'nin kendi 4 yıllık iktidarlık dönemi icraatlarını, 27 yıllık CHP iktidarlığı dönemi ile karşılaştırıp DP'nin daha çok iş gördüğünü belirttiği argümanlarda bu abartılı söylemlere rastlanmaktadır. Yine CHP'nin hayat pahalılığını ifade etmek için piyasada sanki çok büyük bir kıtlık ve yokluk varmış gibi yaptığı propagandada da bu abartılı söylemleri görmek mümkündür. Yine parti mensuplarının birbirlerini haksız kazanç sağlamak, yolsuzluk yapmak, halkı ezmek gibi bir takım iddialar ile afiş ve sloganlar üzerinden suçladıkları propaganda da bu söylem tarzına örnektir.

[117] Cumhuriyet, 14 Nisan 1954.

Yukarıda zikrettiğimiz tarzda problemlere rağmen 1954 Genel Seçimlerine giden süreçte DP ve CHP yoğun bir propaganda süreci yürütmüşlerdir. Özellikle 1946 ve 1950 seçimlerinde propagandanın gücünün fark edilmiş olması bunda etkili olmuştur. 1954 seçim hazırlıklarında dönemin şartlarında çok etkili birer mesaj iletme aracı olan afiş ve slogan her iki parti tarafından da çok etkili kullanılmıştır. Afiş ve sloganlar hazırlanırken doğru tespitler yapılmaya çalışılmış, duygusal temalar; renkler ve kelimeler ile halka aktarılmaya çalışılmıştır. İşçiler için ayrı, çiftçiler için ayrı, şehirler için ayrı, köyler için ayrı afiş ve sloganlar hazırlanıp kullanılması partilerin hedef kitle belirleyip, mesajın o kitleye en doğru ve açık şekilde gönderilmesi çabasında olduklarının kanıtıdır. Ayrıca partilerin düzenledikleri toplantı ve mitinglerde hitap edilen coğrafyanın ve o coğrafyada yaşayan kesimin hassasiyetlerini iyi analiz ettikleri doğu, batı, muhafazakâr v.b. farklılıklar açısından şehir ve köylerde farklı konuşmalar yaptıkları ve farklı sloganlar kullandıkları görülmektedir. Bu siyaset arenasının bilinmesi gereken hamlelerindendir. Nitekim bu gerçek günümüzde bile geçerliliğini korumaktadır.

3. 27 EKİM 1957 GENEL SEÇİMLERİ

3.1. CHP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI

1957 Genel Seçimleri bir erken seçimdir. Normalde 1958 yılı Eylül ayının üçüncü Pazar günü yapılması gerekirken, TBMM tarafından 11 Eylül 1957 günü yapılan görüşme neticesinde 27 Ekim 1957 pazar günü yapılmasına karar verilmiştir.[118]

1958 seçimlerinin erkene alınacağının haberlerinin duyulmaya başlanması üzerine muhalefet partileri arasında işbirliği için bir takım görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. Seçimlere DP, CHP, CMP ve Hürriyet Partisi (HP) katılacaklardır.[119] DP dışında kalan partiler seçimde işbirliği yapmayı düşünüyorlardı. Fakat DP'lilerde buna fırsat vermeyeceklerini ilan etmeye başlamışlardı. İlk olarak HP, 4 Ağustos'ta muhalif partiler arasında bir konferansa hazır olduğunu bildirmiş ardından da CMP muhalif partileri milli bir hürriyet cephesi kurmak için bir toplantıya çağırmıştır. CHP lideri İnönü de müzakereye açık olduklarını bildirince ilk olarak 12 Ağustos'ta Heybeliada'da CMP, HP ve CHP arasında bir yuvarlak masa toplantısı yapılmıştır. Taraflar prensip anlaşmasına varmışlardır.[120] Hatta 4 Eylül tarihinde bu muhalif partiler kamuoyuna görüşlerini bir bildiri ile duyurmuşlardır. Bu bildiride şu maddelerde görüş birliğine varmışlardır:

1. Vatandaşın hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasının sağlanması,
2. Anayasaya aykırı yasaların çıkmasının ve uygulanmasının engellenmesi,
3. Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvenliğinin sağlam esaslara bağlanması,
4. İki meclis sisteminin benimsenmesi,
5. Yasama organının yürütme organının üzerindeki denetiminin gerektiği gibi işlemesinin sağlanması.[121]

---

[118] TBMM Tutanak Dergisi, 10, XX, 11.10.1957. s. 734 v.d.
[119] TÜİK, *a.g.e.,* s. 25.
[120] Orhan Aldıkaçtı, "27 Ekim 1957 Milletvekilleri Seçimi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1959, http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023004385, s. 14.
[121] Cumhuriyet Ansiklopedisi, s. 310.

Bu gelişmeler üzerine DP mevcut 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu'nun 35. ve 109. maddelerinde değişikliğe gitmiş ve değişiklik 11 Eylül 1957 günü meclise sunulmuştur. Muhalefet partilerinin itirazlarına rağmen DP vekillerinin oy çokluğundan dolayı değişiklik kabul edilmiştir.[122] Bu değişiklik ile partilerin birleşmesinin önü tamamen kapatılmıştır. Şöyle ki seçime girecek olan partiler her seçim bölgesinden, o bölgenin toplam vekil kontenjanı kadar vekili aday göstermek zorundadırlar, listeleri eksik olanlar düzeltmemeleri halinde bütün seçim bölgelerinde seçime girme haklarını kaybederler. Ayrıca yine bu değişiklik ile seçim zamanından 6 ay önce partisinden istifa etmemiş birinin başka bir partiden aday gösterilmesinin de önüne geçiliyordu. Bu durum, Meclisin seçimi yenilemesi durumunda ise yenileme kararından 2 ay önce istifa etmiş olması şartı aranacaktır, şeklinde tamamlanıyordu. Bunun üzerine 20 Eylül 1957 tarihinde üç muhalefet partisi üç ayrı tebliğ ile seçimlere bireysel gireceklerini kamuoyuna bildirmişlerdir.[123]

Seçim kanununda 30 Haziran 1954 tarihinde yapılan değişiklik ile siyasi partiler için daha önce mevcut olan "oy verme gününden önceki onuncu gün sabahından üçüncü gün sabahına kadar" devam eden radyoda propaganda yapma hakkına son verilmiş ve bu da özellikle muhalefet partilerinin diğer alternatif propaganda yolları olan afiş ve sloganı yoğun olarak kullanmasına vesile olmuştur.

CHP için 1957 seçimlerinin propaganda temelini seçim beyannamesinin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Fakat DP bu seçimlerde bir beyanname neşretmemiş genelde yedi yıllık iktidarlık dönemindeki faaliyetlerin anlatılması DP propagandasının temelini oluşturmuştur.

Dönemin DP yanlısı gazetelerinden olan Zafer gazetesinin istihbarat şefi Turhan Dilliğil'in, CHP Milletvekillerinden Kasım Gülek, Sırrı Atalay, Ali Şiroğlu, Mehmet Kartal ve Esat Doğan'dan oluşan heyetin; Adana, Ceyhan, Tarsus, Silifke, Mersin, Erzin, Nizip ve Gaziantep'te propaganda gezilerinde temas ettikleri konuları derleyip yazdığı 18.03.1956 tarihli evrak CHP'nin propaganda konuları hakkında

[122] TBMM Tutanak Dergisi, 10, XX, 11.9.1957, s. 685 v.d.
[123] Orhan Aldıkaçtı, a.g.m., s. 16.

bize bilgi vermektedir. Dilliğil'in 29 maddelik bu tespitlerini evrakta kullandığı kendi ifadeleri ile şöyle sıralayabiliriz:

"1- Tarafsız olması icabeden cumhurreisi, bitaraf değildir.

2- Radyo iktidarın oyuncağı ve yalan makinesi halindedir.

3- Suiistimaller önlenemeyecek haldedir.

4- Hayat pahalılığı

5- 127 kg altının suiistimal edildiği

6- Ziraatte yanlış politika

7- Milli gelir hesapsız sarfedilmiş

8- 6/7 Eylül mesulü iki kişi ve birisi Menderes imiş.

9- 6/7 Eylül hadiselerinin tahmil ettiği 600 milyon TL'yi hiç suçu olmayan vatandaşlar ödeyecekmiş.

10- Siyasi ahlak bahsinde başvekil konuşamazmış

11- Dört eski vekil hakkındaki tahkikatın neticesi çıkmayacakmış zira vekillerin kendi aleyhlerindeki delilleri yok etmeleri için on gün vekâletlerinde çalışmalarına göz yumulmuş

12- Deka lastikleri be Boyugenç hadisesi itham ve alay mevzuu oluyor

13- Çelik silolar

14- İspat hakkı istemeyenler, kendilerinden korkuyormuş

15- Zaferle verilen resmi ilan bedelleri Demokrat Parti'nin kasasına giriyormuş bu da (hırsızlık)mış. (Ali Şiroğlu her yerde söyledi)

16- Kıbrıs'ı Menderes yüzünden kaybediyormuşuz.

17- İdare amirleri (Hatay ve Adana Valil-cümlenin devamı yok-)

18- Randall hadisesinde hükümet Gülek'ten korkuyormuş, radyoda konuşmasına bu sebeple müsaade etmiyorlarmış

19- Rejim buhranı varmış

20- CHP'den yanılıp da ayrılmış olanlara kucakları açıkmış

21- Muhalefet iktidarı devirmek için birleşmeli imiş

22- Sultan Hamit ile başvekil mukayese edilip, sultan Hamit daha ehven gösteriliyor.

23- Lastik, yedek parça ve ilaç buhranı, çay, kahve karaborsası

24- Bütün idare mekanizmasında, DP'lileri kayıran bir partizanlık varmış ve her türlü kredilerden yalnız DP'liler faydalanıyormuş

25- Hâkim teminatı ve üniversite muhtariyeti ana davaları imiş

26- Makam otomobilleri, Savarona ve yeni yapılan yat suiistimalmiş

27- Grev hakkı verilmeli imiş

28- DP yol politikası iflas etmiş

29- Yapılan fabrika ve tesisler göz boyamak içinmiş ve lüzumsuzmuş"[124]

CHP'nin propaganda temelini oluşturan ana maddeleri bu bilgiler ışığında derleyecek olursak genel olarak propaganda faaliyetleri şu esaslar üzerinde toplanmaktadır:

1- Mahkeme ve yargıç bağımsızlığı
2- Basın özgürlüğü
3- Radyonun tarafsızlığı
4- Üniversite özgürlüğü
5- Nispi temsil sistemine geçilmesi
6- İspat Hakkının verilmesi
7- Anayasa Mahkemesi'nin kurulması
8- Milletvekili sayısının azaltılıp iki meclisli bir sistemin kurulması
9- Cumhurbaşkanının tarafsızlığı
10- İşçiye grev ve diğer sosyal haklar
11- Hayat pahalılığı
12- Karaborsaya düşen mallar

Bütün bu propaganda konuları, partilerin radyo kullanma hakkı da olmadığından tabi ki afiş ve sloganlarda kendini ifade hakkı bulacaktır. Zaten CHP'nin afiş ve sloganları yukarıda zikredilen propaganda konularının dile gelmiş halidir.

[124] BCA, 030,01,43,254,2; Metnin devamında Dilliğil bu maddelerden sonra bölgede rastladığı bir takım konuşmaları daha aktarmaya devam etmiştir.

3.1.1. CHP'nin Afişleri

3.1.1.1. CHP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 19[125]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 41x55

[125] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 20[126]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 9 Ekim 1957

Boyutları : 41x55

[126] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 21[127]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 14 Ekim 1957

Boyutları : 41x54

[127] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 22[128]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 15 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[128] Milli Kütüphane Arşivi.

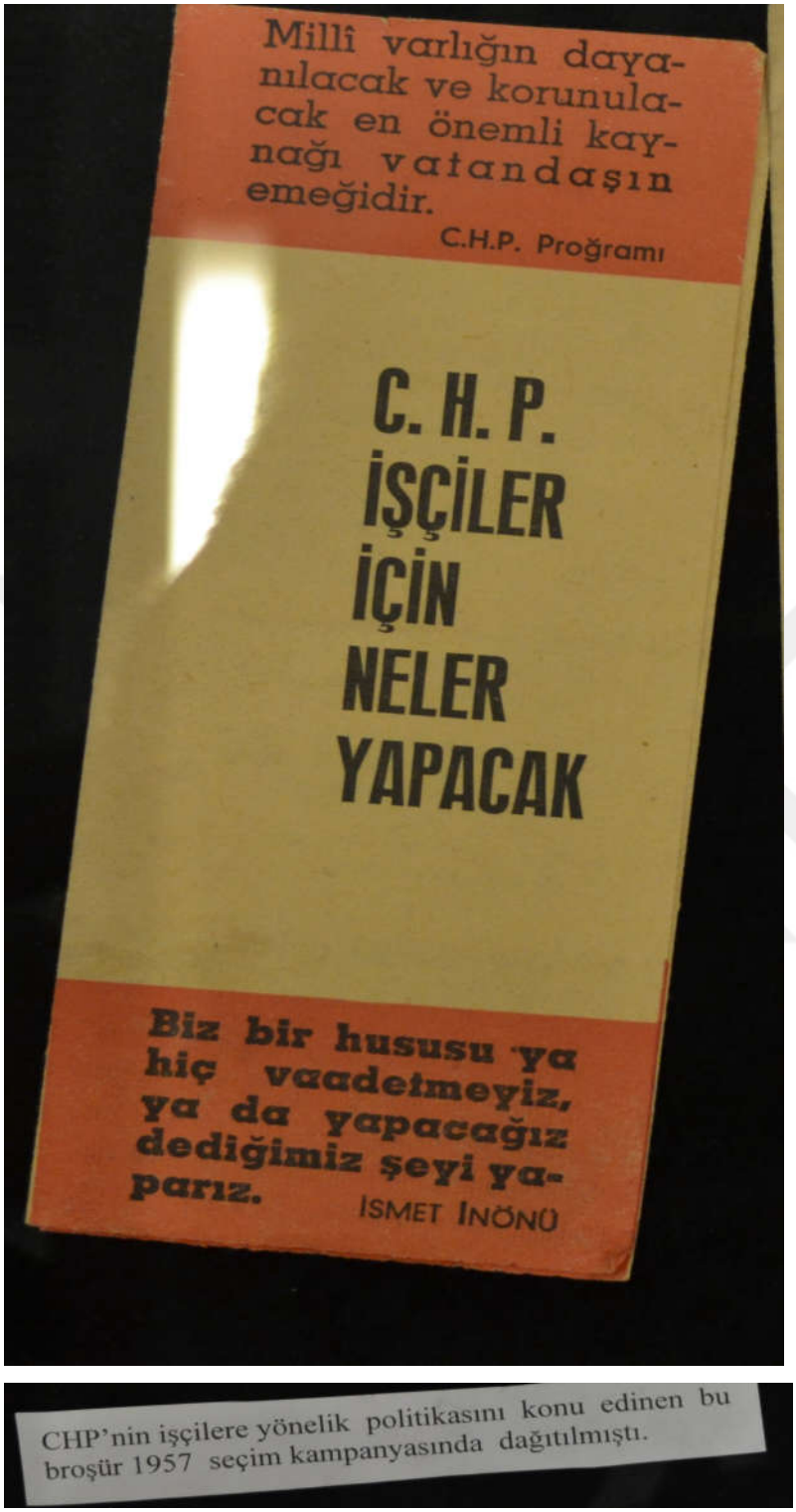

CHP'nin işçilere yönelik politikasını konu edinen bu broşür 1957 seçim kampanyasında dağıtılmıştı.

RESİM 23[129]: CHP'nin 1957 Genel Seçimlerinde işçiler için hazırlattığı broşürün kapak fotoğrafı

[129] CHP Genel Merkezi Sergi Salonu.

3.1.1.2. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 24[130]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : Bilinmiyor

[130]Erişim:[http://s19.postimg.org/uzmqxgdeb/SIYASAL_SECIMLERDE_KULLANILAN_GORSELLERDE_ANLAMI.png], Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2016.

RESİM 25[131]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 8 Ekim 1957

Boyutları : 41x55

[131] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 26[132]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : 41x56

[132] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 27[133]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 15 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[133] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 28[134]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 15 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[134] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 29[135]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 15 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[135] Milli Kütüphane Arşivi.

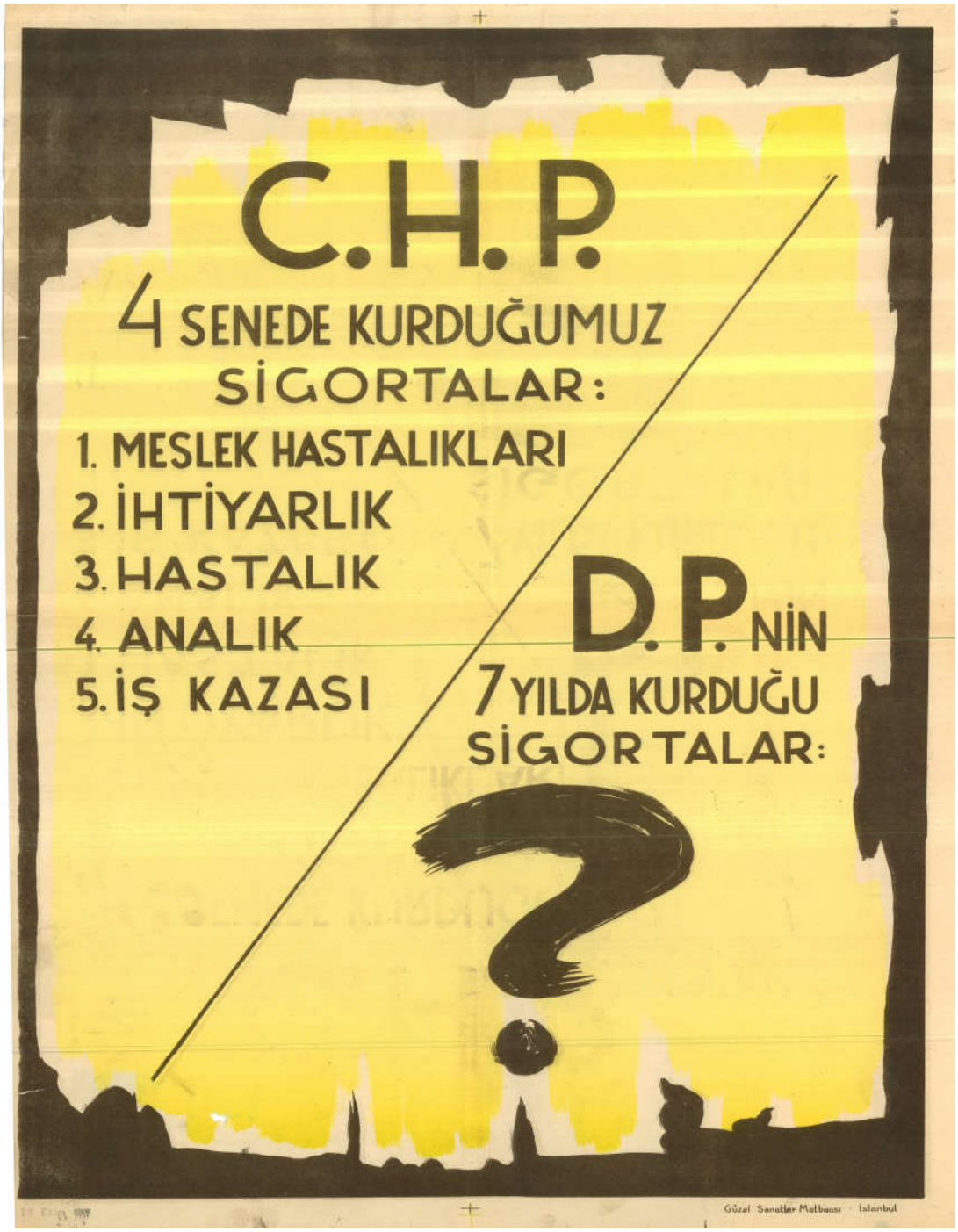

RESİM 30[136]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 10 Ekim 1957

Boyutları : 41x53

[136] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 31[137]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 15 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[137] Milli Kütüphane Arşivi.

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel CHP afişlerinin dışında resmini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bir siyasal altyapıya sahip CHP afişi de **"Altı ok atanın emaneti, C.H.P. o emanetin bekçisidir."**[138] afişidir.

[138] Engin Alçora, *a.g.e.,* s. 421.

3.1.1.3. CHP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri

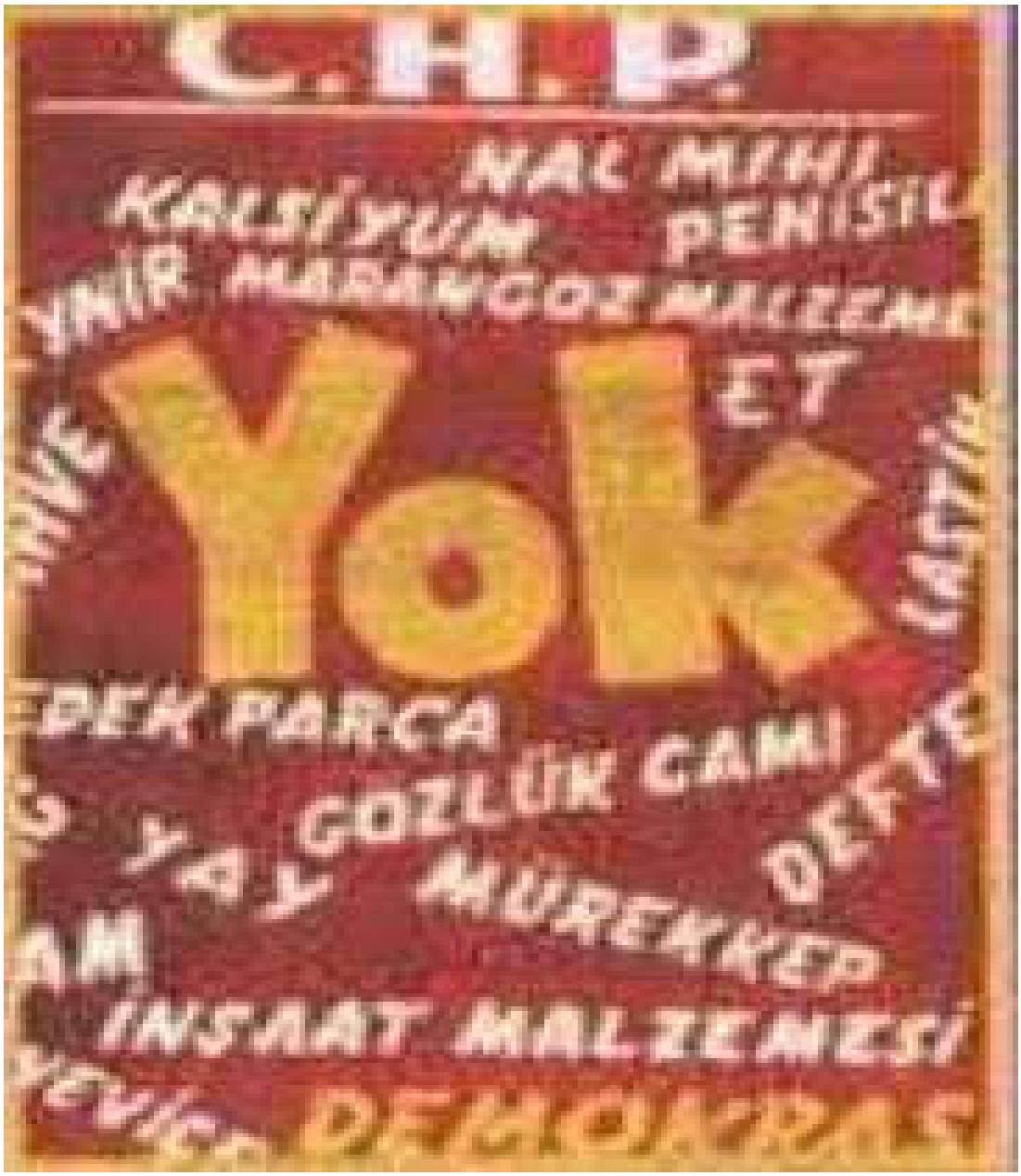

RESİM 32[139]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : Bilinmiyor

[139] Erişim: [http://1isinasli.blogspot.com.tr/2013/02/eski-secim-afisleri.html], Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2016.

RESİM 33[140]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 10 Ekim 1957

Boyutları : 41x55

[140] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 34[141]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : Bilinmiyor

[141] CHP Genel Merkezi Sergi Salonu, Ankara.

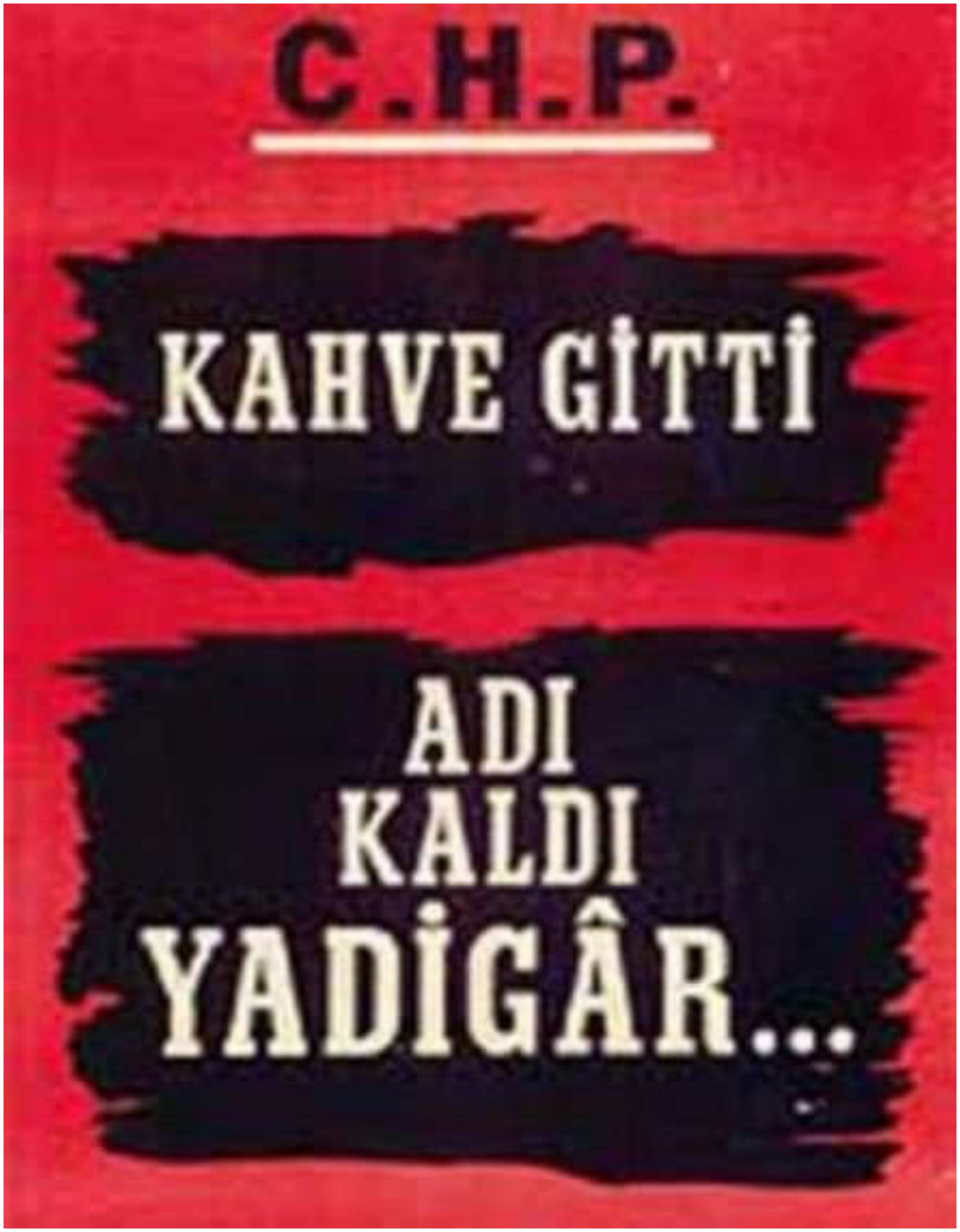

RESİM 35[142]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : Bilinmiyor

[142] Erişim: [https://pbs.twimg.com/media/B4z4ZnFIEAQ00ee.jpg], Erişim Tarihi: 10 Ocak 2016.

RESİM 36[143]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Güzel Sanatlar Matbaası - İstanbul

Basım Tarihi : 16 Ekim 1957

Boyutları : 42x56

[143] Milli Kütüphane Arşivi.

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel CHP afişlerinin dışında resmini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bazı ekonomik altyapıya sahip CHP afişleri de şunlardır:

"Mal Yok Milli Korunma Kanunu Var!"[144]

"Kuyruk, kuyruk, kuyruk bu mu bolluk?" [145]

"Fiyatı artmayan tek madde:
Ekmek"[146]

CHP	**GR.**	**KR.**
1950	**1000**	**30**

D.P.	**GR.**	**KR.**
1957	**570**	**30**

3.1.2. CHP'nin Sloganları

İçeriğinde bolca slogan barındıran CHP'nin 1957 Genel Seçimi afişlerini böylece görmüş bulunmaktayız. 1957 seçimleri öncesi CHP'nin sloganları olarak değerlendirilebilecek hitap ve konuşmalar ise şöyledir:

3.1.2.1. CHP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları

"Vatandaşlarım! Bu iktidarı devirecek ve memlekete hesap verecek idareyi kuracaksınız."[147]
"Seçimleri biz kazanacağız"[148]

---

[144] Milliyet, 8 Ekim 1957.
[145] Milliyet, 8 Ekim 1957; Bu afiş 8 Ekim 1957 tarihli Milliyet gazetesinde yer almaktadır fakat resmin sayfada küçük boyutta verilmesi ve gazetenin bahsi geçen sayfasının görüntü kalitesini düşük olması sebebiyle görseli alınamamıştır (Bakınız ek 14). Afişin üst ve alt kısmında toplam altı adet "C.H.P." amblemi yer almaktadır. Bu dönem CHP afişlerinde bu kadar çok ambleme tek afişte ilk defa rastlamaktayız. Afişin sloganı bu amblemler arasına yerleştirilmiştir.
[146] Mehmet Ö. Alkan, a.g.m., s. 104.
[147] İnönü, Tekirdağ; Akşam, 20 Ekim 1957.

“Memleketi DP iktidarı sırasında içine sürüklendiği siyasi buhrandan, kurtararak medeni dünyaca kabul edilmiş, istikrarlı bir hukuk devleti nizamına kavuşturacağız.”

“Partizan idareye son vereceğiz”

“Mahkeme istiklalini ve hâkim teminatını sağlamlaştırmak için siyasi uzuvlarda müstakil bir Yüksek Hâkimler Şurası kuracağız.”

“Bütün idari tasarruflar üzerinde, kaza-i murakabe sağlayacağız.”

“Memurlara mesleki teşekküller ve sendikalar kurarak, haklarını koruma imkânını sağlayacağız.”

“Devlet radyosunu muhtar bir müessese haline getirerek, partizan propagandanın aleti olmaktan kurtaracağız.”

“Seçimlere partilerin para sarf etme imkânlarının kontrol altına alınabilmesini sağlayacağız.”

“Vazife ve nüfuz suiistimallerine karşı ispat hakkı tanıyacağız.”

“Milletvekili sayısının azalması için gerekli şeyi yapacağız.”

“İki meclis, Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanının tarafsızlığı ve icra kuvvetinin, müessir bir şekilde murakabesi için anayasayı tadil edeceğiz.”[149]

“Hükümeti sözüne itimat edilir hale getireceğiz.”[150]

“Biz hür ve müreffeh yaşamak istiyoruz.”[151]

“Kıbrıs işini de Hatay meselesinde olduğu gibi CHP halledecektir.”[152]

“Demokrasi tahammül rejimidir diyen Menderes’e sekiz senede bunu öğretemedik.”[153]

“İstikbal bizim ufuklarımızdan aydınlanacaktır.”[154]

“DP muhalefette iken vaat ettiklerinin hepsini iktidara gelince unuttu.”[155]

“Onları millete affettirecek tek adam benim”

“Demokrat Partinin şansı varsa benim sağlığımda iktidarı kaybeder”[156]

“Partici idare kanser gibidir.”[157]

---

[148] İnönü; Akşam, 6 Ekim 1957.
[149] CHP 1957 Seçim Beyannamesi; Akşam, 11 Ekim 1957.
[150] İnönü; Akşam, 12 Ekim 1957.
[151] Şemsettin Günaltay; Akşam, 12 Ekim 1957
[152] CHP Milletvekili adayı Turan Fevzioğlu; Akşam, 14 Ekim 1957.
[153] Osman Alişiroğlu; Akşam, 14 Ekim 1957.
[154] CHP Konya İl Başkanlığı seçim beyannamesinden; Akşam, 15 Ekim 1957.
[155] Şemsettin Günaltay, Gemlik Mitingi; Akşam, 16 Ekim 1957.
[156] İnönü, Konya Konuşması; Akşam, 17 Ekim 1957.
[157] Ş. Günaltay, Balıkesir Konuşması; Akşam, 18 Ekim 1957.

"DP seçim beyannamesi neşrine cesaret edemedi"[158]

"Sevinin artık yuvanız şen olacak. CHP iktidara geliyor."[159]

"Memleketin kurtulması için tek çare Adnan Menderes'in devrilmesidir."[160]

"Hırsıza hırsız diyemezsin. Vesikan var, ispat edersin ama: YASAK! İspat hakkı yok."[161]

3.1.2.2. CHP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Sloganları

"Altı ay içinde bir liralık malı elli kuruşa alacaksınız."[162]

"Milletvekili tahsilâtını indireceğiz ve hiçbir zaman birinci derecede memur maaşlarını aşmamasını temin edeceğiz."

"Başlanmış işleri tamamlayacağız ve paramızın değerinde ve fiyatlarda istikrar sağlayacağız."

"Milli Koruma Kanunu'nu yürürlükten kaldıracağız."

"Köylünün borçlarını daha uzun vadeli taksitlere bağlayacağız ve hayvanlar vergisini kaldıracağız."[163]

"Dünya devletleri arasında memleketimiz 'yokluklar memleketi' diye şöhret almıştır."[164]

3.1.2.3. CHP'nin Kültürel Altyapıya Sahip Sloganları

"Üniversite muhtariyetini sağlam esaslara bağlayacağız."

"Sendika hürriyetini genişleteceğiz ve işçiye grev hakkı tanıyacağız, ayrıca fikir işçilerini koruyacak tedbirler alacağız."[165]

---

[158] Fazıl Şerafettin Börge; Akşam, 18 Ekim 1957.
[159] İnönü, Trakya Mitingi; Hürriyet, 18 Ekim 1957.
[160] Ali Şiroğlu, Tarsus, 17.03.1956; BCA, 030,01,43,254,2.
[161] Kasım Gülek, Tarsus, 17.03.1956; BCA, 030,01,43,254,2.
[162] Ş. Günaltay, Bolu Mitingi; Akşam, 22 Ekim 1957.
[163] Akşam, 11 Ekim 1957.
[164] Barutçu, Ankara Konuşması; Akşam, 14 Ekim 1957.
[165] Akşam, 11 Ekim 1957.

3.2. DP'NİN AFİŞ VE SLOGANLARI

DP, 1950'den beri iktidarda idi ve 1954 seçimlerinde gücünü iyice arttırmıştı fakat 1955 yılından sonra başlayan ekonomik kriz gitgide artıyor ve iç piyasada bazı tüketim mallarının temini sağlanamıyordu. İşte bu hal içinde iken normal şartlarda 1958 yılı mayıs ayında yapılması gereken milletvekilleri genel seçimleri erkene alınmış ve 1957 yılı ekim ayında yapılması kararlaştırılmıştır. Bu erken seçim CHP cephesinde DP'nin artan eleştirilerden çekinerek seçimleri erkene alıp bir bakıma *"işini sağlama aldığı"* şeklinde yorumlanmaktaydı. Hatta CHP'liler iktidara gelmeleri durumunda altı ay sonra yeniden genel seçime gideceklerini söylüyorlardı. DP cephesi ise seçimleri erkene alma gerekçesi olarak muhalefet ile çalışamamalarını göstermekteydi. Nitekim Adnan Menderes bir konuşmasında *"Böyle bir muhalefet ile çalışılamayacağı için yeniden seçime gittik"*[166] demiştir. Yine Adnan Menderes Giresun'da yaptığı bir konuşmada ise erken seçim ile ilgili şöyle demiştir: *"Biz kurmuş olduğumuz demokrasinin, reye dayanan idarenin, faziletine inandığımız içindir ki seçimi öne aldık."*[167]

Erken seçim tartışmaları arasında 1957 seçimlerine gidilmekte idi ve DP'de diğer partiler gibi seçim hazırlıklarını yapmıştı. Fakat DP bu seçimde bir seçim beyannamesi yayınlamamıştır. Bu konu CHP tarafından yeri gelmiş DP'nin söyleyecek sözü olmadığı tartışmalarına bile vesile olmuştur. Fakat her ne kadar bir seçim beyannamesi hazırlanmamışsa bile DP'nin, 1957 yılı seçimlerine çok sıkı hazırlandığı görülmektedir.

[166] Akşam, 13 Ekim 1957.
[167] Akşam, 16 Ekim 1957.

3.2.1. DP'nin Afişleri

Seçim kampanyasını *"gelişme teması"* üzerine şekillendiren DP'nin sloganı ise *"Nurlu Ufuklara doğru"* idi.[168] DP 1954 yılı seçimleri öncesi basılan "Kalkınan Türkiye" kitapçığına benzer "D.P. Milletle Beraber" isimli kitapçığı 1957 yılı seçimleri öncesi bu slogan kapsamında bastırmıştır. Bir örneği de elimizde bulunan bu kitapçıkta DP'nin yedi yıllık iktidarı boyunca yaptığı icraatlar anlatılıp vaat niteliğinde bolca da slogana yer verilmiştir. Bu kitapçığın içeriğini detaylı olarak DP sloganlarına geçince vereceğiz.

10 Ekimde DP Genel Merkezi, seçimlerde kullanacağı afişleri tanıtmış ve bütün yurtta afişlerin asıldığını belirtmiştir.[169] DP mitinglere henüz başlamadan Türk Hava Yolları (THY)'ndan kiraladığı iki uçakla İstanbul'da basılan afiş ve broşürleri Anadolu'da dağıtmaya başlamıştır. DP'nin bu uygulaması muhalefeti kızdıracak ve DP iktidarın olanaklarını kullanmakla suçlanacaktır.[170]

Açıkçası 1957 seçimleri hem CHP hem de DP için güzel bir afiş yarışına sahne olmuştur. Her iki partide afişlerin tasarımı ve etkileyiciliği anlamında büyük uğraş sarf etmişlerdir. Şimdi de bu yarış içerisinde DP afişlerini inceleyelim.

[168] Sedef Bulut, "Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu", *Akademik Bakış Dergisi*, II-4, İstanbul, 2009, 125-145, s. 130.
[169] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 333.
[170] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 336.

3.2.1.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 37[171]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 44x67

[171] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 38[172]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : APA Ofset Basımevi

Basım Tarihi : 12 Ekim 1957

Boyutları : 40x56

[172] Milli Kütüphane Arşivi; Bu afiş resim 51'de yer alan afişle bitişik şekilde arşivden temin edilmiştir. Diğer afişte ele alınan konunun bu afiştekinden farklı olması ve tasarım itibariyle de aralarında bariz bir farkın olması afişlerin bitişik tasarlanan iki afişli bir afiş olma ihtimalini azaltmaktadır. Aksine iki ayrı afiş oldukları fakat bizdeki örneğin matbaadaki baskı halinden dolayı bitişik olduğu ihtimali daha ağır basmaktadır.

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel DP afişlerinin dışında resmini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bir toplumsal altyapıya sahip DP afişi de **"Her köye su, her köye yol, her köye mektep"**[173] afişidir.

[173] Akşam, 10 Ekim 1957.

3.2.1.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 39[174]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : Bilinmiyor

[174] Erişim: [http://secimharitasi.com/foto-galeri/eski-secim-afisleri-153/2], Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2016.

RESİM 40[175]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 46x57

[175] Milli Kütüphane Arşivi.

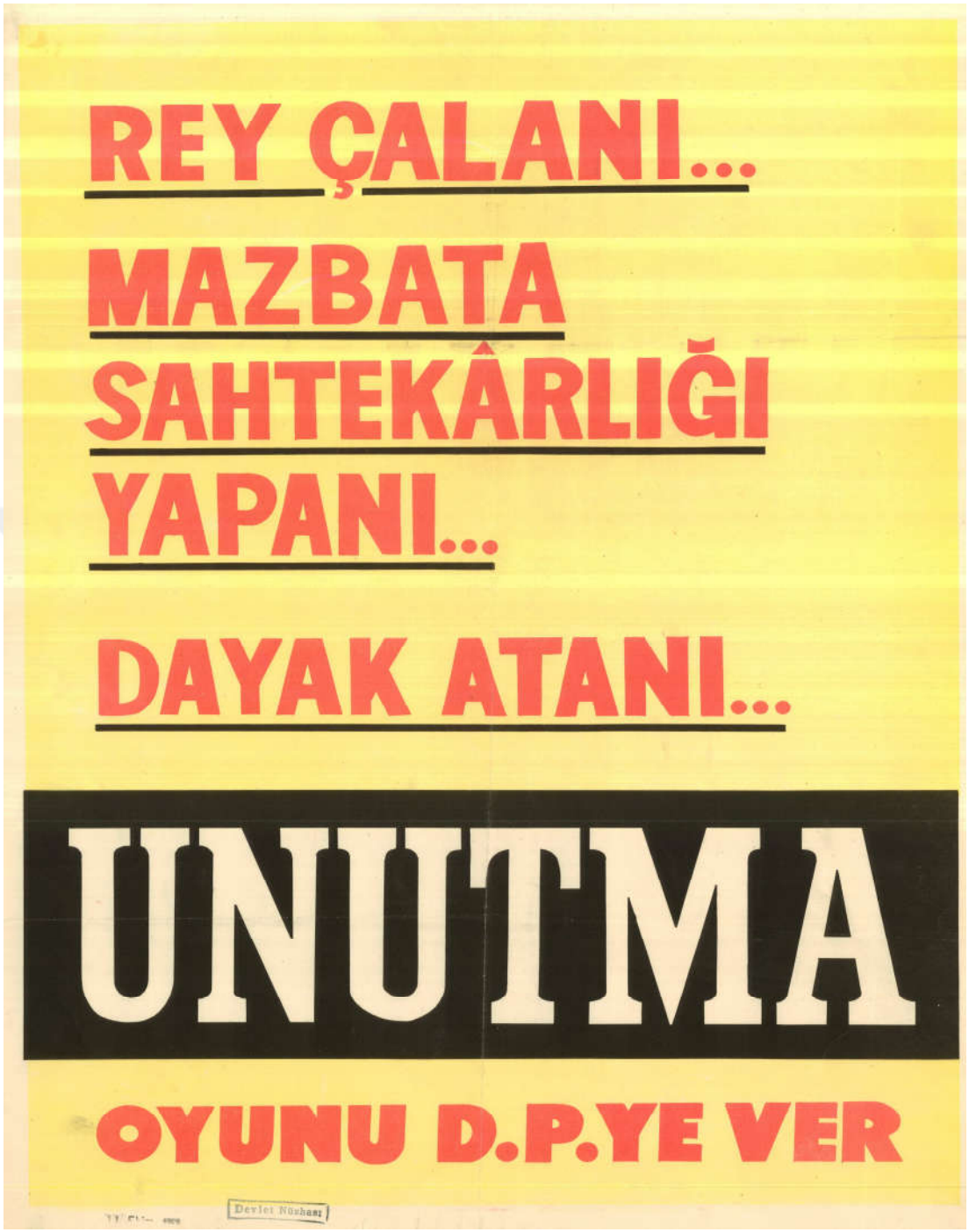

RESİM 41[176]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 39x54

[176] Milli Kütüphane Arşivi.

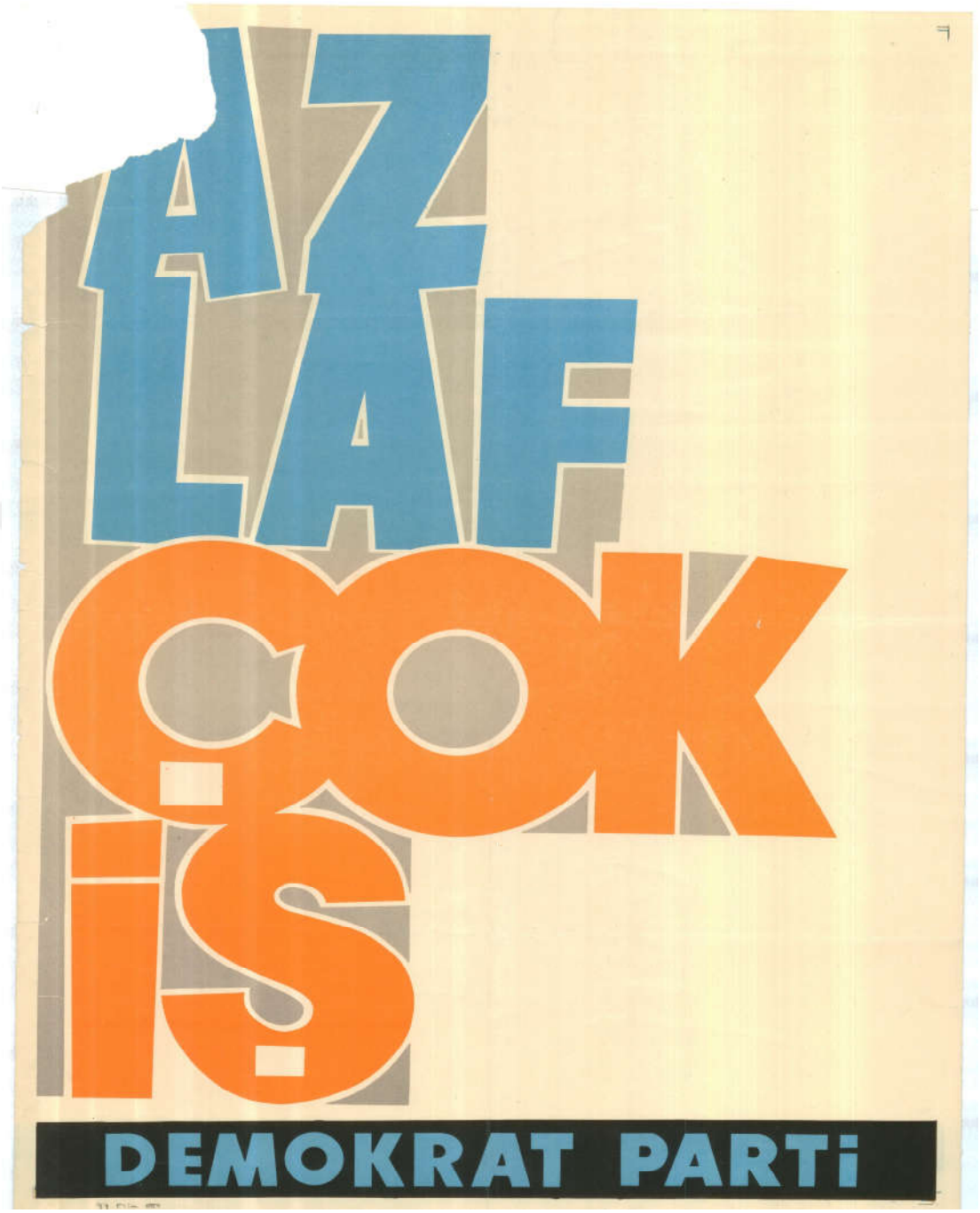

RESİM 42[177]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 46x67

[177] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 43[178]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 39x54

[178] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 44[179]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 47x64

[179] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 45[180]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 40x56

[180] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 46[181]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 1957

Boyutları : Bilinmiyor

[181] Cumhuriyet, 11 Ekim 1957; 11 Ekim 1957 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bu afişin görselini arşivlerden temin edemediğimizden gazetenin dijital sayısından keserek elde ettiğimiz bu görseli çalışmamızda kullanmış bulunuyoruz. Afiş gazetede *"Demokrat Parti afişlerinden biri*" haberiyle yayınlanmıştır. Afişin görseli olmadığından renk olarak nasıl bir uyum sağlandığı anlaşılamamaktadır. Afişin tasarımıyla ilgili anlaşılan tek şey sloganın afişe üç parça halinde yerleştirildiği ve "işte demokrasi budur!" kısmının farklı bir zemin rengi üzerine yazıldığıdır.

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel DP afişlerinin dışında resmini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bir siyasal altyapıya sahip DP afişi de **"Yedi yılda Türkiye'yi büyük devlet yapan Demokrat Parti'ye reyini ver."** afişidir.[182]

[182] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 333.

3.2.1.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Afişleri

RESİM 47[183]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : Ekim 1957

Boyutları : 40x54

[183] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 48[184]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 40x55

[184] Milli Kütüphane Arşivi.

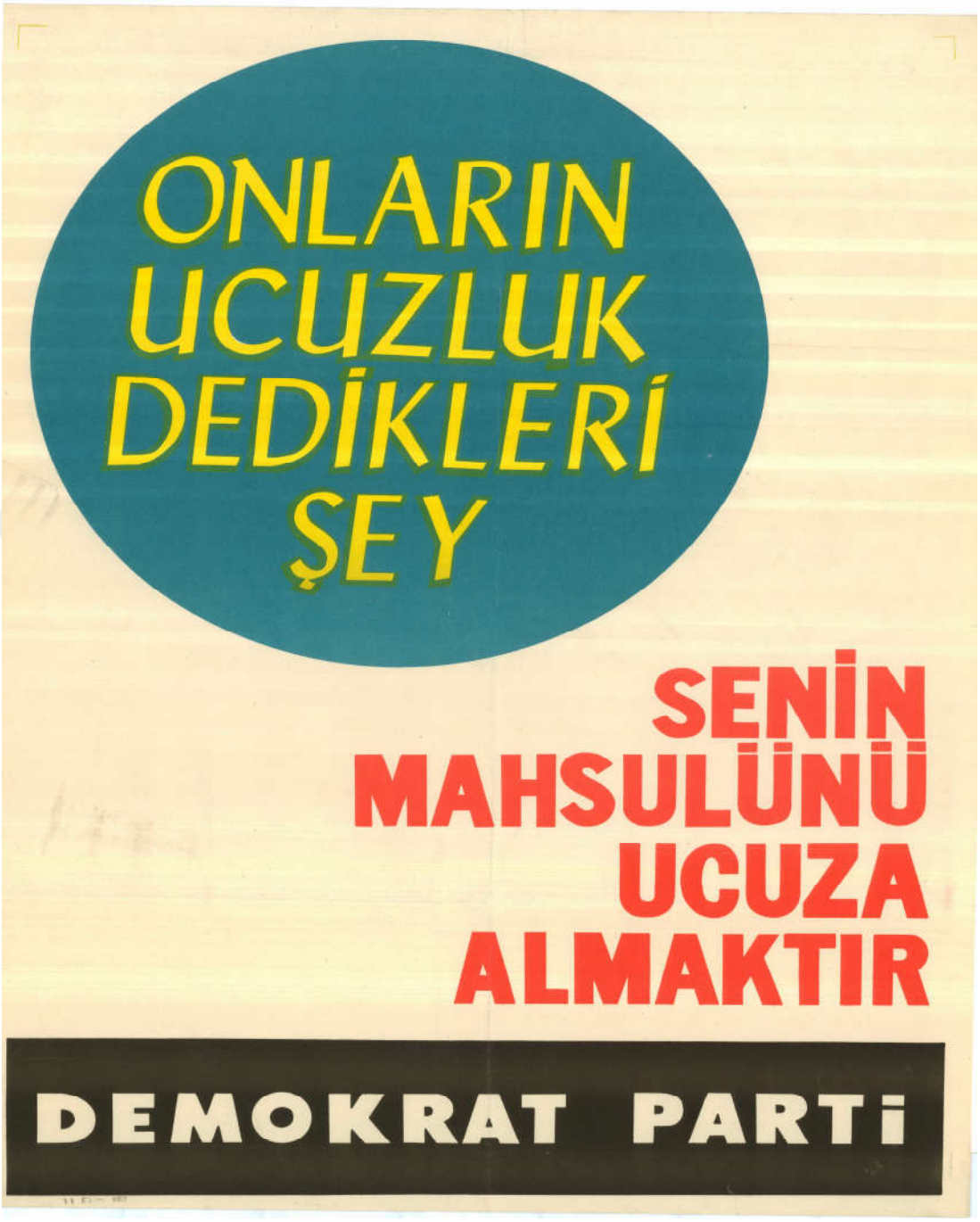

RESİM 49[185]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 45x65

[185] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 50[186]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 40x55

[186] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 51[187]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 11 Ekim 1957

Boyutları : 55x65

[187] Milli Kütüphane Arşivi.

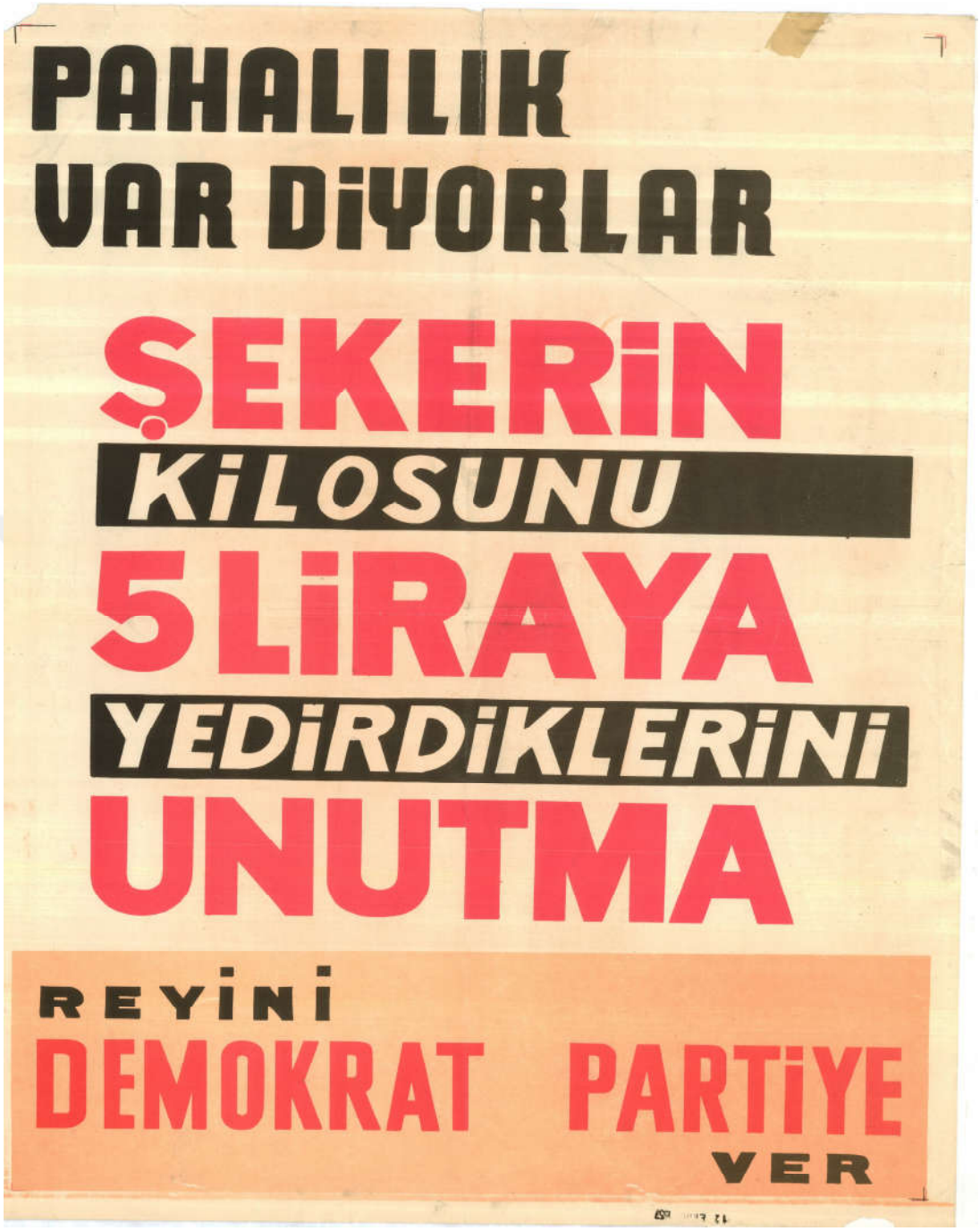

RESİM 52[188]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 12 Ekim 1957

Boyutları : 40x56

[188] Milli Kütüphane Arşivi.

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel DP afişlerinin dışında resimlerini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz diğer bazı ekonomik altyapıya sahip DP afişleri de şunlardır:

"27 yılda olmayanı 7 yılda olduran DP reyini hak etti."[189]

"Türkiye'de işi azaltacaklara yapılan işleri durduracaklara rey verme. Reyini Demokrat Parti'ye ver."[190]

"Refah, emniyet, kalkınma var, sefalet, israf, işsizlik yok"[191]

[189] Akşam, 10 Ekim 1957.
[190] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 333.
[191] Akşam, 10 Ekim 1957.

3.2.1.4. DP'nin Doğrudan Dönemin Büyük Şehirlerine Yönelik Hazırlanan Afişleri

RESİM 53[192]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 12 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[192] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 54[193]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : Bilinmiyor

Basım Tarihi : 12 Ekim 1957

Boyutları : 41x56

[193] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 55[194]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : APA Ofset Basımevi

Basım Tarihi : 12 Ekim 1957

Boyutları : 41x55

[194] Milli Kütüphane Arşivi.

RESİM 56[195]

Tasarımcısı : Bilinmiyor

Basım Yeri : APA Ofset Basımevi

Basım Tarihi : 12 Ekim 1957

Boyutları : 41x55

[195] Milli Kütüphane Arşivi.

Milli Kütüphane Arşivinden temin ettiğimiz görsel DP afişlerinin dışında resmini temin edemediğimiz fakat kullanıldığını bildiğimiz bir diğer şehir tabanlı DP afişi de **"Daha büyük fabrikalar… Büyük müreffeh köylü ve şehirli vatandaşlarla dolu…"** afişidir.[196]

3.2.2. DP'nin Sloganları

DP'nin 1957 yılı genel seçimleri için afiş bastırma anlamında yoğun bir çalışma içerisinde olduğu görülmektedir. Afiş alanında bu kadar yoğun çalışan DP teşkilatı 1957 Genel Seçimleri öncesinde slogan alanında da hem diğer genel seçimlerden hem de diğer partilerden daha fazla slogan üretip kullanmıştır. Bu sloganlar yeri gelmiş afişlerde kullanılmış yeri gelmiş DP hatipleri tarafından miting ve toplantı konuşmalarında kullanılmış, bazı zaman da yeri gelmiş doğrudan halk tarafından üretilip kullanılmıştır.

3.2.2.1. DP'nin Toplumsal Altyapıya Sahip Sloganları

"Demokrat Parti sizlere, refah, saadet, hürriyet, huzur ve nizam vaat etmektedir."[197]
"Mayası kin ve garezle yoğrulmuş bir partiye oy vermeyin."[198]
"Bu memlekette yalnız sefaleti değil hatta mahrumiyeti bile kaldıracağız."[199]
"Demokrat Parti geceli gündüzlü memleket hizmetindedir."[200]
"7 yılda 15 bin cami yaptık."[201]
"Refah- emniyet- kalkınma"[202]

---

[196] Esra Keloğlu İşler, "Demokrat Parti'nin Halkla İlişkileri Üzerine Bir İnceleme", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 24, 2007, 111-128, s. 117.
[197] Menderes, Giresun Konuşması; Zafer, 16 Ekim 1957.
[198] Menderes, Sinop Konuşması; Akşam, 18 Ekim 1957.
[199] Celal Bayar; Hürriyet 16 Ekim 1957.
[200] Refik Koraltan, İskenderun Konuşması; Zafer, 16 Ekim 1957.
[201] Menderes, 18 Ekim 1957 Elazığ Mitingi Konuşmasından; Cumhuriyet Ansiklopedisi, s. 329.
[202] D.P. Milletle Beraber, İstanbul, Tifdruk Matbaacılık, 1957, kapak sayfası; 1957 yılında İstanbul'daki Tifdruk Matbaası tarafından basılan kitapçık 13.50x10 cm. boyutundadır. Kitapçığın satıldığı arka kapakta sağ altta yer alan "Fiatı: 5 Kuruş" ifadesinden anlaşılmaktadır. Kitapçığın kapak sayfasında inşa edilen sanayiler, köprüler ve camilerin fotoğraflarının önünde Celal Bayar ve Adnan Menderes'in fotoğraflarına onların önünde de halkın her kesimini temsil edecek şekilde halktan kişilerin temsili fotoğraflarına yer verilmiştir. Arka kapakta ise fabrika ve cami fotoğrafları ile bu fabrikalarda çalışan kişilerin fotoğrafları verilmiş ayrıca "D" ve "P" harflerinin iç içe geçirilmesi ile elde edilmiş ve ilk defa burada rastladığımız DP amblemi de arka kapakta kullanılmıştır. Kitapçığın

"İnancını kaybeden bir millet yükselemez"

"Camilerinin, eski eserlerinin, anıtlarının onarılmasını ve yenilerinin yapılmasını istiyorsan reyini 'D.P.' ye ver."[203]

"Sıhhat D.P. nin en fazla ehemmiyet verdiği dava birimizin sıhhati, hepimizin sıhhati demektir."

"Dün, 183 hastane vardı,
Bugün 504 hastanemiz var."

"Çalışkan ve vatanperver Türk işçisi en ileri memleketlerde olduğu gibi hastalık sigortalarına ve tedavi edilme imkânına, ihtiyarlık maaşına, ücretli hafta tatiline ve daha birçok imkânlara sahip olmuş ve olacaktır."

"Demokrat idarenin işçi sağlığına verdiği önem,
Ücretli hafta tatili ve genel tatil
Üç aylık ikramiye
20 aylık tedavi ve işgöremezlik ödeneği
Yüzde elli maluliyet zammı
Maluliyet sigortası, maluliyet yardımı
18 ay tedavi müddeti
15 yılda ihtiyarlık aylığı
İşçi emekliliği"

"Vatandaş! Refah, sağlık ve saadet içinde yaşamak istiyorsan reyini D.P. ye ver."[204]

"Türk vatandaşı havada, karada ve denizde şimdi eskisinden daha çok seyahat etmektedir."

"Vatandaş, turist demek döviz demektir, bunu temin etmesini bilen Demokrat Parti'ye reyini ver."

"Güzel yol, bol vasıta istiyorsan reyini D.P. ye ver."[205]

"Köylü vatandaş yolundan çeşmene radyondan traktörüne kadar düşünen ve senin için çalışmayı mukaddes bir vazife bilen D.P. ye rey ver."

---

arka kapağının tasarımı da ön kapak gibi slogan ile bitirilmiştir. Arka kapakta ayrıca iki ilkokul öğrencisinin ders çalışırken ki fotoğraflarına yer verilerek DP'nin eğitim politikasına da atıf yapılmıştır. Kitapçıkta genellikle siyah beyaz renkler hâkimdir bunun dışında bazen kırmızı renk sloganlarda ve Türk bayraklarında kullanılmıştır. Fakat resimler hep siyah beyazdır. Kitapçığın tasarımı ile ilgili detaylar çalışmanın ekler kısmındaki görsellerinden anlaşılabilir.

[203] D.P. Milletle Beraber, s. 1.

[204] D.P. Milletle Beraber, s. 10.

[205] D.P. Milletle Beraber, s. 11.

"Her köye su
Her köye elektrik
Her köye okul
Her köye yol"
"D.P. nin ideali köyleri yeniden kurmaktır."[206]
"Daha çok yol
Daha çok iş
Daha büyük refah"[207]

3.2.2.2. DP'nin Siyasal Altyapıya Sahip Sloganları

"Buhran memlekette değil İsmet Paşa'nın kafasındadır."[208]
"…İsmet Paşa ise ömrünün hiçbir devrinde bir tek gün dahi, vatandaşın serbest reyi ile idare başına gelmiş değildir. İlk serbest seçimlerin yapıldığı günde işbaşından derhal uzaklaştırılmıştır."[209]
"CHP devletçilik oyunu oynuyor."
"27 senede kuramadıkları devleti, 6 ayda mı kuracaklar."[210]
"Günde 5 gazete kapatanlar hürriyet vaat ediyorlar"[211]
"Türkiye'nin iç ve dış itibarı Kanuni devrinden beri hiçbir devirde bu kadar kuvvetli olmamıştır."[212]
"Demirkırat çatlamadan koşuyor."[213]
"Eğer bu memlekette siyasi istikrar istiyorsak DP'yi kahir bir ekseriyetle iktidara getirmek lazımdır."[214]
"Demokrat Parti vaatlerini yerine getirir."[215]
"Bu yürüyüşün durmamasını, bu eserlerin yarıda kalmamasını istiyorsak, Demokrat Parti iktidarda kalmalı hem de kahir ekseriyetle kalmalıdır."[216]

---

[206] D.P. Milletle Beraber, s. 12.
[207] D.P. Milletle Beraber, s. 13.
[208] Adnan Menderes; Akşam, 14 Ekim 1957.
[209] Menderes, Giresun Konuşması; Akşam, 16 Ekim 1957.
[210] Adnan Menderes; Akşam, 17 Ekim 1957.
[211] DP Taksim mitinginde halkın açtığı pankartlardan; Akşam, 21 Ekim, 1957.
[212] Adnan Menderes; Akşam, 17 Ekim 1957.
[213] Celal Bayar, Taksim Mitingi; Akşam, 21 Ekim 1957.
[214] Menderes, İstanbul; Akşam, 22 Ekim 1957.
[215] Fatin Rüştü Zorlu; Zafer, 19 Ekim 1957.

"Cumhuriyet Halk Partisi'nin şarkta eseri yoktur."[217]

"Millet bunları göndermişti şimdi bir tokat daha vuracak."[218]

"Hızlı kalkınma sürdürülecek Demirkırat çatlamayacaktır."[219]

"Demokrasinin yerleştirilmesi için Demokrat Parti'nin kahir bir ekseriyetle tekrar işbaşına gelmesi gerekmektedir."[220]

"İspat hakkı, üniversite muhtariyeti, seçim emniyeti, hâkim teminatı bunların hepsi masal."[221]

"Bugün hürriyeti arayanlar, dün hürriyeti ezenlerden başkası değildir."[222]

"Şanlı ordumuz vatanın sarsılmaz kalesidir."

"Bugünkü Türk ordusu, yeryüzünün en büyük askeri kuvvetlerinden biridir. Bu ihtişamlı kuvvet vatanın müdafii olduğu kadar dünya barışının da bekçisidir. Milletçe arzumuz onun kuvvetli kalmasıdır. O, politikanın üstünde ve milletin kalbindedir."

"Eskiden cephane ithal ediyorduk bugün cephane ihraç ediyoruz."[223]

"D.P. yurt dışında Türkiye'nin şeref ve itibarını yükseltti. Türk Silahlı Kuvvetleri Birleşmiş Milletler safında yer aldı. Kore'de Mehmetçiğin yarattığı mucize şimdi bütün hür dünyada bir kahramanlık destanı gibi anlatılıyor. Bugün Türkiye bütün dünyanın sevdiği ve saydığı bir devlettir."

"NATO: Batıda emniyet ve itibar

BAĞDAT PAKTI: Doğuda emniyet ve itibar

D.P. nin iki büyük dış politika zaferi"

"D.P. hareketsizlik içinde bocalayan Türk dış politikasını, teşebbüsü ile muteber ve tesirli bir seviyeye yükseltmiştir."

"Kıbrıs'ın müdafaasını istiyorsan reyini 'D.P.' ye ver."[224]

---

[216] Menderes, Fatih Mitingi; Zafer, 22 Ekim 1957.
[217] Celal Yardımcı, Ağrı; Zafer, 22 Ekim, 1957.
[218] Menderes, Giresun-Ordu Mitingi; Hürriyet, 16 Ekim 1957.
[219] Bayar, Şanlıurfa Konuşması; Zafer, 18 Ekim 1957.
[220] Menderes, Adana Konuşması; Zafer, 23 Ekim 1957.
[221] Menderes, Elazığ Konuşması; Zafer, 20 Ekim 1957.
[222] 29 Ocak 1957, Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan, İzmit Kongresi Konuşmasından; Cumhuriyet Ansiklopedisi, s. 323.
[223] D.P. Milletle Beraber, s. 7.
[224] D.P. Milletle Beraber, s. 8.

3.2.2.3. DP'nin Ekonomik Altyapıya Sahip Sloganları

"Temel atma varken laf atmaya paydos."

"Kalkınmayı bırak, kahve iç, yan gel keyfine bak, imza: muhalefet" [225]

"DP doğdu zulüm boğuldu."

"Ölünüze kefen bulamıyordunuz."

"Verem yok, evlere kredi var."[226]

"Mektep karnesi değil, ekmek karnesi"

"Fabrika bacalarında baykuşlar ötemez"[227]

"Amerika gibi zengin oluncaya kadar hamlelere hızla devam edeceğiz."[228]

"Dertlere masadan değil, kasadan cevap verilir."[229]

"Köylünün küpü dolacak."[230]

"30 yıl sonra Türkiye küçük bir Amerika olacak."[231]

"7 yılda bir asra sığacak kadar büyük ve muazzam işler yaptık."[232]

"Ziraat ve sanayide yaptığımız kalkınmanın dâhilde misli yoktur."[233]

"Yeniden inşa edilen Türkiye"

"Asırlardan beri ihmal edilen büyük şehirlerimiz onarıldı ve onarılıyor"

"Yepyeni bir İstanbul

Yepyeni bir Ankara

Yepyeni bir İzmir

Yepyeni bir Adana

Yepyeni bir Anadolu

Yepyeni bir Türkiye"

"Reyini sana yepyeni bir vatan hazırlayan 'D.P.' ye ver."[234]

"Tefeci ve haciz memuru yerine zirai kredi…"

"1949'a kadar sadece 8.990.000 hektar arazi ekiliyordu.

---

[225] DP Samsun Mitinginde halkın açtığı pankartlardan; Akşam, 17 Ekim 1957.
[226] 16 Ekim'de gerçekleşen DP Malatya Mitinginde halkın açtığı pankartlardan; Akşam, 17 Ekim 1957.
[227] DP Taksim Mitinginde halkın açtığı pankartlardan; Akşam, 21 Ekim, 1957.
[228] Menderes, Amasya Mitingi; Akşam, 19 Ekim 1957.
[229] Refik Koraltan, İzmit Konuşması; Akşam, 19 Ekim 1957.
[230] Bayar, Konya Konuşması; Akşam, 20 Ekim 1957.
[231] Bayar, Taksim Mitingi; Cumhuriyet, 21 Ekim 1957.
[232] Hürriyet, 13 Ekim 1957.
[233] Adnan Menderes, Giresun-Ordu Mitingi; Hürriyet 16 Ekim 1957.
[234] D.P. Milletle Beraber, s. 2.

1957'de ise 14. 316.000 hektar arazi ekilmiştir."

"Zirai kredinin artmasını ve mahsulünün değerlenmesini istiyorsan reyini "D.P." ye ver."[235]

"İthal ederdik, imal ediyoruz, ihraç edeceğiz…"

"Buğday tarlalarımızın yanı başında, göklere uzanan fabrika bacaları…"

"Daha çok fabrika,

Daha çok iş sahası,

Daha çok kazanç,

Daha büyük refah.

İşte D.P. nin endüstri sahasındaki parolası."

"1949'da 4 şeker fabrikamız vardı, bugün 15 şeker fabrikamız var.

1949'da 5 çimento fabrikamız vardı, bugün 20 çimento fabrikamız var."

"İşçi vatandaş daha çok kazanmak istiyorsan reyini "D.P." ye ver."[236]

"1950 senesinde parça parça karanlıklar içerisinde olan yurdumuz, bugün elektrikle nura garkedilmektedir."[237]

"Vatanımız yeni enerji kaynaklarına dayanarak yükseliyor."

"Santrallerimiz, petrolümüz, kömürümüz süratle çoğalmaktadır."

"Açılan ve açılmakta olan yeni tesislerle bütün petrol ihtiyacımızı memleket içinden karşılayacak ve büyük mikyasta döviz tasarruf edeceğiz."

"Kömür istihsalimiz her yıl artıyor"

"Demokrat Parti bu memleketin daha çok enerjiye sahip olması için büyük gayret sarfediyor."[238]

"Vatandaş! Yolunun daha çabuk yapılmasını istiyorsan reyini D.P. ye ver!"[239]

"833 yepyeni köprü ve 12 modern liman işte Demokrat Parti'nin faaliyet bilançosundan sadece iki rakam."

"Demokrat Parti'nin muazzam eseri İstanbul Boğaz Köprüsü yakın bir gelecekte Asya ile Avrupa'yı ilk defa olarak birbirine bağlayacaktır. Dünya ölçüsündeki bu muvaffakiyetin şerefi Demokrat Parti hükümetine aittir."

"Devlet varidatı her sene artıyor

---

[235] D.P. Milletle Beraber, s. 3.
[236] D.P. Milletle Beraber, s. 4.
[237] D.P. Milletle Beraber, s. 5.
[238] D.P. Milletle Beraber, s. 6.
[239] D.P. Milletle Beraber, s. 13.

1950 varidatı: 1 milyar 554 milyon lira
1957 varidatı: 4 milyar 144 milyon lira"
"Bütün bunlar Demokrat Parti'nin Türk milletiyle el ele vererek yedi yılda başardıklarıdır. Reyinizi Demokrat Parti'ye veriniz."[240]
"Mesut, zengin, kuvvetli, hür ve şerefli bir vatan istiyorsan reyini Demokrat Parti'ye ver."[241]
"D.P. idaresinden önce 27 yıl içinde yalnız 10.338 kilometre yol yapıldı. Senede 384 km. Buna mukabil Demokrat hükümetin 7 senede yaptığı yol 12.165 km. dir. Senede 1738 km. Bu hesapça eğer onlar iktidarda kalmış olsaydılar Demokrat hükümetin 1950'den bugüne yaptığı kara yollarını ancak 1982 yılında tamamlayabileceklerdi."
"Eskiden vatandaş yol bulup hasta çocuğunu köyden şehre götüremezdi. Bugün Demokrat idare devlet yolunu köye götürüyor."

3.2.2.4. DP'nin Kültürel Altyapıya Sahip Sloganları

"Türk gençliğinin tahsili ölmez Atatürk'ün idealiydi D.P. onun ideallerini gerçek yaptı"
"Her bölgede bir üniversite"
" Her köyde ilkokul
Her kazada ortaokul
Her vilayette lise
İşte Demokrat Partinin eğitim düsturu…"[242]

1957 Genel Seçimleri bir erken seçim olmasına rağmen DP'nin de CHP'nin de seçime iyi hazırlandıkları açıktır. DP bir seçim beyannamesi yayınlamayarak seçim propagandasını daha çok yedi yıllık iktidarlığı döneminde yaptığı faaliyetleri anlatarak ve CHP'nin propaganda söylemlerine cevap vererek sürdürmüştür. CHP de seçimlerde özellikle ülkede yavaş yavaş hissedilen bir takım ekonomik problemlerin olmasını da gündeme alarak propagandasını bu çerçevede yürütmüştür. Her halükarda iki partinin de bu propaganda mücadelesinin Türk siyasi tarihine önemli

[240] D.P. Milletle Beraber, s. 14.
[241] D.P. Milletle Beraber, arka kapak.
[242] D.P. Milletle Beraber, s. 9.

materyaller bıraktığı aşikârdır. Bunların en önemli ve somut olanları da yukarıda incelediğimiz afiş ve sloganlardır.

3.3. CHP VE DP'NİN 1957 GENEL SEÇİMLERİNE AİT AFİŞ VE SLOGANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bütün bu seçim hazırlıklarının meyvesinin alınacağı gün 27 Ekim 1957 idi. Bu Türk halkının 1960 darbesi öncesi iştirak edeceği son seçim olacaktı. 27 Ekim seçimi için partilerinin genel başkanı olarak bizzat miting meydanlarında boy gösteren hatta gazetelerde *"Menderes - İnönü düellosu başlıyor"*[243] haberlerinin çıkmasına vesile olan Adnan Menderes ve İsmet İnönü artık neticeyi beklemeye koyulacaklardı. 1957 Genel Seçimlerinde ülkede kayıtlı seçmen sayısı 12.078.623 idi. Bunun 9.250.949'u oy kullanacaktı. Bu durumda seçimlere iştirak oranı %76,6 olmuştur.[244] Bu oran DP'nin zafer ile çıktığı diğer iki genel seçimin oranlarından da düşüktür. Seçim neticelerine göre CHP oyların %41,4'ünü alarak 178 milletvekilliği, DP ise oyların %48,6'sını alarak 424 milletvekilliği kazanmışlardır.[245] Nitekim DP, bu defa aldığı oy oranını düşürmüş ve bu seçimin sonuçları gazete manşetlerinde daha öncekiler gibi DP'nin zaferi olarak değil Akşam gazetesinin 28 Ekim'de attığı manşet gibi *"D.P. iktidarda kaldı"*[246] şeklinde yankı bulmuştur. Seçime katılan diğer partilerden CMP %6,5 oy alarak 4 milletvekili, HP % 3,5 oy alarak 4 milletvekili çıkarmışlardır.[247] Seçim bir eken seçim olmasına rağmen DP'nin iktidarda kalabilmesinde ve CHP'nin oylarını arttırmasında seçimden önceki propaganda faaliyetlerinin etkisi inkâr edilemez.

Değerlendirme aşamasında yine önce CHP'nin sonrada DP'nin seçim hazırlıklarını değerlendireceğiz. Önce afişlerden başlamak üzere üzerinde değerlendirme yapılabilecek sloganları da sırasıyla inceleyeceğiz.

---

[243] Akşam, 11 Ekim 1957.
[244] TÜİK, *a.g.e.,* s. 5.
[245] TÜİK, *a.g.e.,* s. 25.
[246] Akşam, 28 Ekim, 1957.
[247] TÜİK, *a.g.e.,* s. 25.

Öncelikle CHP'nin 1957 seçimleri öncesi temel propaganda konusu olan "ekonomik buhran" ya da "hayat pahalılığı" teması çerçevesinde hazırlanmış afişlerine bakacağız. İlk olarak dönemin popüler afişlerinden olan "Yok" (Bakınız resim 32) afişini inceleyecek olursak; CHP'nin hayat pahalılığı teması çerçevesinde birçok ürünü afişe yazmasındaki temel kaygı, seçmenin tek tek o ürünlerin ismini okumasındansa piyasada bulunamayan ürün sayısın çok fazla olduğu olgusunun yaratılmasıdır. Bunun içindir ki afişte "Yok" büyük puntolar ile yazılıp diğer sözcükler sağa sola düzensiz dağıtılarak küçük harfler ile yazılmıştır. Bu da aslında bir tasarım tekniğidir. Hedef kitlede "temin edilemeyen ne kadar çok şey varmış" algısı uyandırır. Bu anlamda CHP'nin başarılı afişlerindendir. Aynı zamanda afişin sonuna doğru yoklar arasında demokrasi kavramı da sayılıp afişe farklı bir boyut kazandırılmıştır. Partinin hayat pahalılığı temalı diğer bir afişi de "Türk kadını: çarşıyı, mutfağı sen daha iyi bilirsin, seni darlığa düşüren D.P. ye oy verme!" (Bakınız resim 33) afişidir. Burada parti direk aile ekonomisi kavramından yola çıkıp toplumun en küçük yapı biriminden hareketle hayat pahalılığı olduğu propagandasını vurgulamıştır. Kadın seçmenlere hitaben yaşanan hayat pahalılığını en iyi onların görmesi gerektiğini ve seçimde onlara bu darlığı yaşatan DP'ye oy vermemeleri gerektiği aktarılmıştır. Üzerinde özellikle duracağımız "Kahve gitti adı kaldı yadigâr…" (Bakınız resim 35) afişi de yine ekonomik buhran propagandası çerçevesinde hazırlanmış afişlerdendir. Afiş sembolik olarak kahve üzerinden piyasada bir takım mallarda yokluk olduğu vurgusu yapmaktadır gibi görünmekte fakat "kahve buhranı" olarak tanımlanan olay o kadar ciddi boyutlara ulaşmıştır ki bize bu afişin bir alt mesaj kaygısı olmadan direk kahve yokluğu üzerine tasarlanmış olma ihtimalini düşündürmektedir. Afiş ile ilgili günümüzde bile bir takım yazılar yazılmakta ve konu incelenmektedir. Afişin sloganını oluşturan kahve olayını biraz incelemek bize afişin niye hazırlandığı hakkında da bilgi verecektir. 1955 yılında baş gösteren ekonomik kriz nedeniyle kahve ithalinde bir takım kısıtlamalara gidilmiştir. Oysaki kahve Osmanlı Devleti'ne geldiği 1550'li yıllardan beri Türk toplumunun milli içeceği haline gelmişti. Toplumumuzda şu an yaygın olan çay tüketimi de 1955 sonrası yaşanan kahve buhranının çay tüketimi ile telafi edilmeye çalışılması sonucundan gelmektedir. 1955 sonrası yaşanan bazı malların temin edilememesi veya karaborsa düşmesi sonucu kahve yeri gelmiş "karne" usulü ile dağıtılmıştır. Bu

yaşananlar kahve buhranını bazen ülke siyasetinin kilit konusu haline getirmiştir. Öyle ki dönemin gazetelerinde kahve ile ilgili haberler oldukça göze çarpmaktadır.

Öncelikle daha 1954 yılında 12 Nisan tarihli Akşam gazetesinde yer alan bir haberde *"Piyasada kahve buhranı son günlerde şiddetlendi. Gümrüklerde bekleyen 4 bin ton kahvenin acele piyasaya çıkarılması isteniyor."*[248] deniliyordu. Yine 23 Nisan 1954 tarihli Milliyet gazetesindeki bir haberin başlığı şöyle idi: *"Kahve buhranı önlendi"*.[249] CHP'nin adı geçen seçim afişinin hazırlandığı 1957 yılına gelindiğinde ise gazetelerde kahve gündemi yine yerini korumakta idi. 15 Ekim 1957 tarihli Akşam gazetesinde yer alan bir haberin başlığı şöyle idi: *"Hasretle beklenen seçim kahvesi geliyor"*.[250] Yine 25 Ekim 1957 tarihli Zafer gazetesinde ise *"300 ton kahve geldi"* [251] haberi yer almakta idi. Kahve konusunun yer yer ülke siyasetinin de gündemini oluşturduğunu belirtmiştik. Bunun en iyi örneğini yine dönemin gazetelerindeki haberler vermektedir. 18 Ekim 1957 tarihli Akşam gazetesinde *"Celal Bayar Urfa'da kahve konusunu ele alıyor"*[252] haberi yer almıştır. DP Genel Başkanı Adnan Menderes ise katıldığı mitinglerde kahve konusuna değinerek, Giresun ve Ordu mitinglerinde kahve konusu ile ilgili yaptığı konuşmada *"Türk milleti büyüktür. Kahve içmeyebilir, ama kahve için iktidarı satmaz"*[253] ve İzmir mitinginde ise *"Kahve getirmek kolaydır, ama o zaman bu tesisler yapılmazdı."*[254] demiştir. Yine DP'nin öne çıkan simalarından Celal Yardımcı ise kendi memleketi olan Ağrı'da yaptığı konuşmada *"Kahve için iktidar değişmez"* demiştir.[255] Bütün bu gelişmeler "kahve buhranı"nın ne büyük boyutlara ulaştığını göstermesi açısından önemlidir. Yaşananlar dönemin ana muhalefet partisi CHP tarafından ısrarla ele alınarak seçim meydanlarında iyi bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır.

"Mal yok Milli Korunma Kanunu var"[256] afişi de piyasada zaten mal olmadığı yani bir ekonomik yokluk yaşandığı fakat buna rağmen piyasayı daha kontrollü idare

[248] Akşam, 12 Nisan 1954.
[249] Hürriyet, 23 Nisan 1954.
[250] Akşam, 15 Ekim 1957.
[251] Zafer, 25 Ekim 1957.
[252] Akşam, 18 Ekim 1957.
[253] Cumhuriyet, 19 Ekim 1957.
[254] Akşam, 21 Ekim 1957.
[255] Zafer, 22 Ekim 1957.
[256] Milliyet, 8 Ekim1957.

etmede kullanılabilecek Milli Korunma Kanunu'nun yürürlükte olmasının uygun olmadığını halka aktarmaya çalışan bir afiştir. Bu afiş 8 Ekim 1957 tarihli Milliyet gazetesinde yer almaktadır (Bakınız ek 14). Gazetede yer alan görselin küçük ve gazete arşivinin o günkü sayısının görüntü kalitesinin kötü olmasından dolayı afişin görseli alınamamıştır. Milli Korunma Kanunu II. Dünya Savaşı'nın olağanüstü koşullarında uygulanmak üzere çıkarılmış, genel veya yarı seferberlik ile devletin bir savaşa girmesi ya da Türkiye Cumhuriyeti'ni ilgilendiren yabancı devletler arasındaki bir savaş durumunda, Bakanlar Kuruluna "devletin bünyesini iktisat ve milli müdafaa bakımından takviye etmek amacıyla" geniş yetkiler verilmesini öngören bir yasa idi. DP, 1955 yılında bir takım değişiklikler ile bu yasayı yeniden uygulamaya başlamıştır. Bu ekonomik alana etkin şekilde müdahale sonucunu getirmiştir. İşte CHP de piyasada ekonomik olarak bir takım krizler olmasına karşın bir de üstüne bu kanun ile ekonomiye daha fazla müdahale edilmesine sitemini bu afiş ile dile getirmiştir. "Kuyruk, kuyruk, kuyruk bu mu bolluk?"[257] afişi ise sloganının kafiyeli oluşu itibariyle daha çok seçmenin ürettiği sloganlara benzemektedir. DP'nin ülkede bir yokluk olmadığı piyasada ihtiyacı karşılayacak kadar mal olduğu propagandasına karşı hazırlanmış bir afiştir. "Fiyatı artmayan tek madde: ekmek"[258] afişi ise seçmene birazda mizahi olarak "evet ekmeğin fiyatı artmış değil fakat ekmekte aynı ekmek değil" dedirtmek üzere tasarlanmış ve ekmeğin fiyat olarak artmadığı fakat gramaj olarak düşürüldüğünü belirten bir afiştir. Bu grupta saydığımız afişler arasına "Ne yazık ki traktörü öküzle çekiyoruz" (Bakınız resim 34) afişini de katabiliriz. Bir çiftçinin ağzından DP'ye bir sitem şeklindeki bir sloganla hazırlanan afiş temelde DP'nin tarım alanında yaptığı yatırımların plansız olduğuna vurgu yapmaktadır. Nitekim bunu da çiftçinin artık traktörü olduğunu fakat traktöre koyacak yakıtı ve traktör tamiratında kullanılan yedek parçaları olmadığından bir anlam ifade etmediğini vurgulayarak göstermektedir. Afiş dönem itibariyle söylem tarzı bakımından popüler bir afiş olmuş ve halen bile dönem ile ilgili yapılan araştırmalarda karşımıza ilk çıkan afişlerdendir.

Yine DP'nin ekonomik olmak üzere ülkede görülen bir takım sıkıntıların başı olduğu ile ilgili afişlere de rastlamak mümkündür. Bu tarz afişlere "Vatandaş, D.P.

[257] Engin Alçora, *a.g.e.*, s. 421.
[258] Engin Alçora, *a.g.e.*, s. 421.

den ve bütün sıkıntılarından kurtulmak istiyorsan reyini dağıtma en kuvvetli parti C.H.P. ye oy ver" (Bakınız resim 29) afişi örnek verilebilir. Afişte toplumun içinde olduğu sıkıntıların sebebi olarak DP gösterilmekte ve DP giderse sıkıntılarında biteceği seçmene aktarılmaktadır. Ayrıca sloganda geçen "reyini dağıtma en kuvvetli parti C.H.P. ye oy ver" sloganı ile CHP, seçmene diğer muhalefet partilerine ümit bağlamaması gerektiğini telkin etmektedir.

CHP'nin bir başka propaganda teması olan demokrasi ve hürriyet söylemli afişlerde dönemde çokça karşımıza çıkmaktadır. Bunların ilki ve aynı zamanda en popüleri meşhur "Paydos" (Bakınız resim 25) afişidir. CHP bu paydos afişinin altını; adam kayırmaların, hırsızlıkların ve gelişigüzel işlerin yapıldığı ve bunlara artık bir son verilmesi gerektiği, ayrıca radyonun taraflı yayın yaptığı ve ülkenin kötü yönetildiğini söyleyerek doldurmuştur. Özellikle CHP'lilerce radyonun hükümetten yana yayınlar yaptığı, radyoda seçim konuşmaları yapmak yasak olduğu halde DP'lilerin radyodan hükümet faaliyetlerini anlatma adı altında DP propagandası yaptığı her alanda dile getirilmiştir. Ülkenin kötü idare edildiği propagandası da özellikle gücünü sekteye uğrayan ekonomi ve baş gösteren bir takım huzursuzluklardan alıyordu. CHP bunu propaganda araçlarında her fırsatta demokrasinin sekteye uğradığı şeklinde dile getirip ülkenin kötü idare edildiğini ve DP iktidarda olduğu sürece de bunun düzelmeyeceğini belirtip CHP'nin iktidara gelmesi durumunda demokrasinin tesis edileceğini söyleyerek kullanıyordu.

"İspat Hakkı" afişi de CHP'nin bu dönem popüler afişlerindendir (Bakınız resim 24). İspat hakkı konusu o zamanlarda en hararetli halini almıştı ve CHP bunu propagandalarında yoğun olarak kullanmakta idi. Bu afişte de "İspat Hakkı" olayı biraz da açıklanarak "Hırsıza hırsız diyemiyoruz çünkü ispat hakkı yok" şeklinde işlenmiştir. CHP ispat hakkı olmadığından anayasal anlamda bir takım mağduriyetler yaşandığını bu afiş ile dile getirmekteydi. "İspat Hakkı" konusu 1957 seçimlerinde öne çıkan konulardan biridir. Konunun aslı ta 1947'ye dayanmaktadır. 1947'deki H. Ali Yücel - Kenan Öner davasında davalı Öner, komünistleri korumakla suçladığı dönemin Milli Eğitim Bakanı Yücel hakkında, TCK 481. maddesi uyarınca davaya konu olan olayı ispatlamak için mahkemeden onay almış ve ispat ile serbest kalmıştı.

Ancak 16 Mart 1949'da Yücel'in Yargıtay'a itirazı sonuçlanmış ve bakanlar, memur sayılmadığından ispat hakkı verilmesinin uygun olmadığı kararlaştırılmıştı. Bu karar, içtihat kararı olduğundan bundan böyle bakanlara karşı açılan davalarda ispat hakkı tanınmaz olmuştur. 2 Mayıs 1955'te Fethi Çelikbaş ve 10 DP milletvekili, meclise "İspat Hakkı" ile ilgili bir soru önergesi verdiler. "İspat Hakkı" gazetecilere yayımladıkları haberler dolayısıyla haklarında dava açılması halinde haber konusu iddiayı ispat etme hakkını vermeyi ve ispatın davalının durumunu etkilemesini öngören yasa tasarısı, manasına geliyordu. Vekiller basına bu hak tanınmadıkça, basının milletvekili, devlet memuru gibi devlet görevlilerini kuşku altında bırakacağını ileri sürmüşlerdir. Önerge ceza yasalarında da değişiklik gerektirdiği gerekçesiyle reddedildi.[259] Öyle ki DP'deki bu fikir ayrılığı 20 Kasım 1955'te Hürriyet Partisi'nin kurulması sonucunu doğuracaktı. Bu gelişmelerden de anlaşılacağı üzere "İspat Hakkı" olayı yeni bir olay değildi bir geçmişi vardı. Özellikle 1955 sonrası hareketlenmeler 1957 yılında CHP'nin seçim propagandasında "İspat Hakkı"na ayrı bir ivme kazandırmıştır. Bu afişte bunun en somut örneğidir.

"Demokrasiyi kurduk, tamamlayacağız Mayıs 1958'de hür seçim" (Bakınız resim 26) afişi içinde barındırdığı "hür" ve "demokrasi" ibareleri ile demokrasi söylemini fazlasıyla hissettiren bir afiştir. Afişte CHP, demokrasinin ülkede oluşturulması aşamasında kendilerinin olduğunu ve tamamlanacağı zamanda kendilerinin olacağını özgüven ile belirtmektedir. Demokrasinin kuruluşu aşamasında CHP'nin katkıları tabi ki inkâr edilemez fakat demokrasinin oturması ve geliştirilmesi için o dönemler açısından daha çok zamana ihtiyaç olduğu aşikârdır. Öyle ki demokrasi tesis etmede günümüzde bile partiler arasında seçim yarışlarında karşılıklı atışmalar olmaktadır. Bu afişte aynı zamanda "hür seçim" ifadesi ile seçimlerin özgür irade ile tecelli etme temennisi dile getirilmiş ve bu hem o dönem hem de ondan sonrası için yaşatılması istenen ve gereken bir temennidir. Hür seçim ifadesinin geçtiği diğer bir afişte "Mayıs 1958'de beklediğin kanunlarla hür bir seçim için: C.H.P." (Bakınız resim 27) afişidir. Bu afişte hür seçim ifadesi afişin ana temasını oluşturacak şekilde afişin en başında kullanılmıştır. Aynı zamanda

[259] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 177.

"beklediğin kanunlarla" ibaresi ile de anayasal bir takım düzenlemeler yapılması gerekliliğine vurgu yapılmış ve bu düzenlemeler ile özgür iradenin sandıkta tecelli etmesinin CHP ile mümkün olacağı vurgulanmıştır. "Söz hürriyeti, para kıymeti, mal emniyeti için C.H.P." (Bakınız resim 28) afişi ifade özgürlüğü ile başlamış ekonomik söylemler ile devam etmiş farklı bir afiştir. Sloganın afişe kafiyeli yerleştirildiği barizdir fakat konu bütünlüğü pek sağlanamamıştır. Afiş ifade özgürlüğünün CHP ile sağlanacağı vaadiyle başlamış, Türk Lirasının kıymeti ve mal emniyetinin CHP ile mümkün olacağı vaadiyle sonlandırılmıştır.

CHP'nin vatanın kurtarıcısı veya kurucusu olduğunu seçmene hatırlatarak bu yönde imaj yaratmaya çalıştığı "Vatanı kurtaran C.H.P. Sivas'ta doğdu" (Bakınız resim 31) afişi çok partili dönemde ilk defa 1957 yılı seçimlerinde kullanılmıştır. Bu afişte ayrıca CHP'nin Sivas Kongresinde kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti (ARMHC)'nin devamı olduğu da seçmene hatırlatılmıştır. Bu afişe benzer bir takım slogan veya konuşmalarda da CHP'nin seçim propagandası olarak bazen partinin veya parti önderlerinin prestijini kullandığı görülmektedir.

CHP işçilere yönelik faaliyetlere büyük bir ağırlık vermiş bu alanda hazırlanan slogan ve afişleri yoğunlukta kullanmıştır. İşçi afişlerinin birçoğu gibi CHP'nin afişleri de "İşçi Vatandaş" (Bakınız resim 19) ibaresi ile başlar. İşçi afişlerinde genel olarak işçilerin sosyal haklarından birkaçına değinilerek işçilerin sosyal hak ve güvencelerine kavuşturulacağı vaat edilir. Nitekim "İşçi vatandaş. Dolgun ücret, işinde emniyet, kesende bereket istiyorsan reyini C.H.P. ye ver!" afişi bunun en güzel örneklerindendir. Afişte ücret arttırımı, iş emniyeti ve işçilerin refah düzeyinin yükseltilmesi vaatleri ile işçilerin sosyal haklarına atıfta bulunularak CHP'ye oy vermeleri durumunda bunların gerçekleştirileceği vaat edilmektedir. Yine "İşçi vatandaş: Sendika hürriyetini, ücretli senelik izni, grev hakkını, işsizlik sigortasını, sana C.H.P. sağlayacak!" (Bakınız resim 20) afişinde de aynı durum söz konusudur. Bu afişte de sendika hürriyeti, ücretli izin, grev hakkı ve işsizlik sigortası gibi o dönem işçilerin ana tartışma konularından olan sosyal hakların CHP tarafından sağlanacağı vaat ediliyordu. Özellikle bu afişte ele alınan grev hakkı ve işsizlik sigortası kavramları işçiler için o kadar önemli kavramlar idi ki CHP bu söylemlerle

o dönem için işçilerin can damarına dokunuyordu. Doğrudan grev hakkını ele alan afişlerden biri de "Evsize ev işçiye grev topraksıza toprak" (Bakınız resim 36) afişidir. Yine ele aldığımız broşürlerin birinin kapağında yazan "C.H.P. işçiler için neler yapacak" (Bakınız resim 23) sorusu CHP'nin işçi kesimin oylarına ne kadar önem verdiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Sosyal haklar ile ilgili olarak işçi afişlerinden başka ayrıca doğrudan bu hakların ele alındığı afişlere de rastlamak mümkündür. Bu anlamda 1957 seçimleri öncesi hazırlanan "Sigorta" afişi buna örnektir (Bakınız resim 30). Afiş ayrıca konuyu CHP ve DP karşılaştırması ile ele alması bakımından da farklıdır. "C.H.P. 4 senede kurduğumuz sigortalar: 1- Meslek hastalıkları 2- İhtiyarlık 3- Hastalık 4- Analık 5- İş kazası/ DP'nin 7 yılda kurduğu sigortalar: ?" sloganlı afişte CHP'nin iktidarda olduğu 4 yılda 5 sigorta kurduğu, DP'nin ise 7 yıllık iktidarlığı döneminde hiç sigorta kuramadığı ifade edilmektedir.

Köy ve köylü politikası çerçevesinde doğrudan köylüye hitaben hazırlanmış afişlere de rastlamak mümkündür. Dönem itibariyle köylerin; elektrik, su, sağlık ocağı, yol v.b. birçok eksikleri olduğu gibi köylerde refah düzeyi de düşüktür. Çünkü köy nüfusunun birçoğu arazi sahibi değildir. Arazi daha çok "ağa" olarak nitelenen kimselerin elindedir diğer köy halkı ise sahibi olmadığı bu toprağı işletmekte fakat ürettiğinin çok az bir kısmı kadarını kazanmaktadır. Durum böyle olduğu için köy ve köyün sorunları seçim dönemlerinde partiler için önemli birer propaganda konusu olmaktadır. CHP'nin bu yöndeki ilk afişi "KÖYE: Su, yol, ışık, öğretmen, doktor, hâkim, ebe, tapu memuru, nüfus memuru, ucuz giyecek" afişidir (Bakınız resim 22). Afişte bazıları mümkün olmayacak şekilde köylülerin ihtiyacı olan bir takım vaatler ile bir kısmı ise o dönem için kronikleşen problemler sıralanmıştır. Bu alandaki bir diğer afiş ise "Köylü yurttaş: Seni aldatanlara rey verme C.H.P. nin özü, sözü, birdir." afişidir (Bakınız resim 21). Bu afişte de köylüye dolaylı olarak DP'nin kendisini kandırdığı bu yüzden DP'ye değil de kendisini kandırmayacak özü sözü bir CHP'ye oy vermesi gerektiği söylenmiştir. Nitekim köylü problemlerini çözmek o dönem ve ondan sonraki uzun bir dönem birçok partiye nasip olmamış ama her seçim döneminde de bu problemler seçim vaatleri arasına alınmıştır.

CHP'nin seçim hazırlıklarının önemli bir ayağını da şüphesiz sloganlar oluşturuyordu. Partinin seçim beyannamesinde verdiği ve gerçekten de 1957 yılı seçimleri için CHP'nin propaganda çerçevesini çizen sloganlardan bazıları şöyle değerlendirilebilir. "Partizan idareye son vereceğiz"[260] sloganı partizan idare ve paydos afişlerinin birleşimi gibi durmaktadır. Parti bu slogan ile memleketin iyi idare edilmediğini ve bunun sona erdirileceğini bir daha vurgulamaktadır. "Mahkeme istiklalini ve hâkim teminatını sağlamlaştırmak için siyasi uzuvlarda müstakil bir Yüksek Hâkimler Şurası kuracağız."[261] sloganı bugünkü anlamda Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'na benzer bir yapının kurulması gerekliliğine temas etmektedir. "Memurlara mesleki teşekküller ve sendikalar kurarak, haklarını koruma imkânını sağlayacağız."[262] sloganı ile işçilere vaat edilen sosyal hakların yanında memurlarında unutulmadığı ve onlara da sendika kurma ve üye olma haklarının tanınacağı vaat edilmektedir. "Seçimlere partilerin para sarfetme imkânlarının kontrol altına alınabilmesini sağlayacağız."[263] sloganı bu konu ile ilgili bir takım mağduriyetler yaşandığını işaret etmektedir. Özellikle CHP, DP'yi devlet imkânlarını kendi propaganda faaliyetlerini yürütmek için kullanmakla suçlamaktaydı. Bu slogan ile bu suçlamada kast edilmiş olabilir ayrıca partiler arasındaki gelir eşitsizliğinden kaynaklanan herkesin seçime eşit hazırlanamaması gerçeği de baz alınmış olabilir. Her halükarda CHP'nin bir takım mallarının hazineye devredilmesinden kaynaklı ekonomik kayıplar yaşadığı ve seçimlere bu anlamda ekonomik olarak iyi hazırlanmadığı ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

CHP'nin "hayat pahalılığı" propagandası çerçevesinde hazırlanan sloganlarda, afişlerle benzer özellikler vardır. Sloganlarda da afişlerde olduğu gibi rakamlar verilerek basit hesaplamalar ile mevcut ekonomik durumun kötü olduğu ve bunu düzeltecek gücün CHP olduğu aktarılmaktadır. Şemsettin Günaltay'ın Bolu mitinginde yaptığı konuşmasında vurguladığı *"Altı ay içinde bir liralık malı elli kuruşa alacaksınız."* sloganı bunun güzel örneklerindendir[264]. Günaltay bu sloganı

[260] Akşam, 11 Ekim 1957.
[261] Akşam, 11 Ekim 1957.
[262] Akşam, 11 Ekim 1957.
[263] Akşam, 11 Ekim 1957.
[264] Akşam, 22 Ekim 1957.

ile 27 Ekim 1957 seçimlerini kazanmaları durumunda altı ay sonra yeniden seçime gideceklerini ve bu seçimden sonra CHP'nin ekonomik darlığı gidereceğini vaat etmektedir. Bu tarz slogan ve afişler konunun bazen mübalağalı şekilde ele alındığı göstermektedir. Nitekim Günaltay'ın söylediği anlamda %50 oranında ekonomik bir indirime gitmek ve ya Barutçu'nun Ankara mitinginde söylediği söz olan *"Dünya devletleri arasında memleketimiz 'yokluklar memleketi' diye şöhret almıştır."*[265] sözü seçim çalışmaları esnasında kullanılan abartılı söylemlere örnek teşkil etmektedir.

"Sendika hürriyetini genişleteceğiz ve işçiye grev hakkı tanıyacağız, ayrıca fikir işçilerini koruyacak tedbirler alacağız."[266] bu slogan daha doğrusu sloganın "fikir işçilerini koruyacak tedbirler alacağız." kısmı bu dönem propaganda konuları arasında bir ilki oluşturmaktadır. Çünkü 1950, 1954 ve 1957 seçimleri öncesi aydın kesimi muhatap alan afiş ve slogana neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Bu slogan ile ilk defa "fikir işçileri" olarak şair, yazar, edebiyatçı ve aydınlar sınıfı hakkında bir söz sarf edilmiş ve onları koruyacak tedbirler alınacağı vaat edilmiştir. Dönem ile ilgili yaptığımız araştırma çerçevesinde sanat, edebiyat ve kültür alanında bir afiş ve slogana bu slogan hariç neredeyse hiç rastlamadık. Bunu bir bakıma dönemin genel ihtiyaçlarından sanat ve edebiyata sıra gelmediği şeklinde yorumlamaktayız. Çünkü dönemin genel haritasına baktığımızda ekonomik ihtiyaç ve işlerin daha ön planda olduğu yani halkın öncelikli ihtiyaçlarının beslenme, giyinme, çalışma, maaş, sigorta, konut v.b. olduğu görülmektedir. Bu da dönemin afiş ve sloganlarında bu sloganın barındırdığı tarzda söylemlerle karşılaşma ihtimalimizi düşürmektedir. Zira bu sloganda da önce işçi haklarına değinilmiş sonra "fikir işçileri" ile ilgili slogan verilmiştir. Bu da önem derecesinin ne kadar gerilerde olduğunun bir başka göstergesidir.

Anayasa değişikliği yapılacağını öngören " İki meclis, Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanının tarafsızlığı ve icra kuvvetinin müessir bir şekilde murakabesi için anayasayı tadil edeceğiz."[267] sloganı ile CHP iki meclisli bir yapıya geçileceğini, Anayasa Mahkemesi kurulacağını ve cumhurbaşkanının tarafsızlığının sağlanacağını

[265] Akşam, 14 Ekim 1957.
[266] Akşam, 11 Ekim 1957.
[267] Akşam, 11 Ekim 1957.

vaat etmektedir. *"Kıbrıs işini de Hatay meselesinde olduğu gibi CHP halledecektir."*[268] sloganı CHP milletvekili adayı Turan Fevzioğlu'na aittir. Dönemin tartışma konularından olan Kıbrıs meselesinde, Hatay'ın Türkiye'ye katılmasında olduğu gibi Kıbrıs meselesini de CHP'nin çözeceği belirtilmektedir. DP ise D.P. Milletle Beraber isimli kitapçığında, yer alan şu sloganında Kıbrıs tartışmalarına noktayı koyarcasına "D.P., Türk milletinin bu davada duyduğu hassasiyeti milletlerarası diplomasi alanında metanet, vakar ve maharetle ifade etmiş, Kıbrıs'taki ırktaşlarımızın menfaatleri ile milli emniyetimizi koruyacak en mükemmel çareyi, Kıbrıs'ın taksimi planını yaratmıştır."[269] diyordu. Kamuoyu da DP'nin bu fikrini destekliyordu. Öyle ki hem Kıbrıs'ta hem de Türkiye'de o dönemler *"ya taksim ya ölüm"* mitingleri bile düzenlenmiştir. Sonuç olarak 1974 Kıbrıs Barış Hareketi'nin ardından sonra gerçektende çözüm olarak taksime gidilmiş ve ardından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur.

İnönü'nün Konya mitinginde söylediği *"Onları millete affettirecek tek adam benim"*[270] sözü o dönem için slogan olarak gösterilebilir. İnönü'nün, DP hükümetinin hatalar yaptığını belirttiği Konya konuşmasının neredeyse her cümlesi bir slogan içeren kısmı tam olarak şöyledir. *"Demokrat Parti iktidarının eğer şansı varsa, benim sağlığımda iktidardan çekilmeyi görür. Bu iktidarın huysuzluklarını ve tecavüzlerini, yaptıkları hatalardan onları millet karşısında sıyıracak ve millete affettirecek tek adam benim."*[271] Bu konuşma bugün yapılan araştırmaların birçoğunda İnönü'nün manidar konuşması olarak nitelendirilir. Hatta belli bir kesim tarafından İnönü'nün o gün yaptığı bu konuşmaya dayanarak İnönü'nün DP hükümetine darbe yapılacağı mesajı vermeye çalıştığı şeklinde bile yorumlanır.

CHP propagandasını seçim beyannamesi doğrultusunda hazırlamıştır ve propaganda afiş ve sloganlarının seçim beyannamesine uygunluğu dikkati çekmektedir. DP ise 1957 seçimleri için bir beyanname hazırlamamıştır. Fakat DP'nin propaganda faaliyetleri iki ana temel üzerine oturtulmuştur. Bunlardan

[268] Akşam, 14 Ekim 1957.
[269] D.P. Milletle Beraber, s. 7.
[270] Akşam, 17 Ekim 1957.
[271] Akşam, 17 Ekim 1957.

birincisi DP'nin yedi yıllık iktidarlığı döneminde yaptığı icraatları anlatmak, ikincisi ise CHP'nin propagandalarına cevap vermek üzere hazırlanan karşı propaganda faaliyetleridir. Şimdi de DP'nin bu iki temel üzerinde oluşturduğu afiş ve sloganlarını değerlendirelim.

Demokrat Parti'nin afişlerini propaganda da temel alınan temalara göre değerlendirmek mümkündür. İlk olarak "kalkınma" teması üzerine hazırlanan afişlere bakacak olursak bunların ilki ve aynı zamanda dönemin en popüler afişlerinden biri olan "Büyük Türkiye için desteğinizi istiyorum" (Bakınız resim 39) afişidir. Afiş dönemin aslında en farklı afişidir. Çünkü afişlerde fotoğraf ve resim yasak olmasına rağmen bu afiş, Adnan Menderes'in parmağını ileri doğru uzattığı bir fotoğraf içermekteydi. Resimli afişler ile ilgili dönemin gazetelerinde rastladığımız bazı haberler konunun partiler arasında nasıl bir rahatsızlığa sebep olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Mesela 16 Ekim tarihli Akşam gazetesinde yer alan *"Kanunsuz broşürler"* başlıklı haberin devamında *"DP tarafından hazırlanmış olan resimli seçim broşürleri Ankara seçim kurulu tarafından toplatılmaktadır."*[272] deniliyordu. Haberin üzerinden üç gün geçtikten sonra 19 Ekim tarihli haberde ise *"DP broşürleri tekrar dağıtılacak"*[273] deniliyordu. Yine 16 Ekim tarihli Cumhuriyet gazetesinin haberinde *"...Konya'da itiraz edilen camili, resimli, bayraklı DP broşürleri için il seçim kurulu aykırı görmedi."*[274] denilmekteydi. İşte dönemin gazetelerinde yer alan bu gibi haberler partiler arasında resimli seçim afiş ve broşürleri hakkında seçim kurullarına itirazlar yapıldığını bu itirazların bazılarının kabul gördüğü bazılarının da reddedildiğini göstermektedir. Fakat Menderes'in ağzından çıkıyormuş gibi "Büyük Türkiye için desteğinizi istiyorum" sloganlı afiş için özellikle bir itiraz başvurusuna rastlamış bulunmuyoruz. Bu sebeple de afişin aktif olarak kullanılmış olma ihtimali yüksektir. Kalkınma teması doğrultusunda hazırlanan diğer bir afişte "Başlanan işlerin bitmesi lazım, kalkınmaya devam! Reyini Demokrat Parti'ye ver." afişidir (Bakınız resim 48). Bu afişte, DP'nin zaten bir kalkınma hareketi başlattığı fakat bunun devam etmesi için yeniden iktidara gelmesi gerektiği belirtilip seçmenden açıkça oy talep edilmektedir. "Az laf çok iş"

[272] Akşam, 16 Ekim 1957.
[273] Akşam, 19 Ekim 1957.
[274] Cumhuriyet, 16 Ekim 1957.

(Bakınız resim 42) afişi kısa ve öz olarak nitelendirebileceğimiz kalkınma afişlerindendir. Afişin sloganı günümüzde bile kullanılan popüler bir slogandır. Özellikle siyasi arenada gereksiz tartışmaların yaşanmasından halkın duyduğu bezginliğin farkında olunduğu ve bunun yerine icraata önem verilmesi gerektiği mesajı vermektedir. Bununla aynı ilkelere sahip bir diğer afişte "Dedikodu yok işimizi elbirliğiyle bitirelim." afişidir (Bakınız resim 45). "Daha ileri, daha kuvvetli bir Türkiye için D.P. Demokrat Parti reyini hak etti." (Bakınız resim 43) afişi özgüven içeren bir kalkınma afişidir. Afişte DP'nin ileri ve kuvvetli bir Türkiye için oyu hak eden parti olduğu vurgulanmaktadır. Bu dönem DP afişlerinin dikkati çeken bir başka özelliği olan "refah" söylemi ve yoğun olarak "daha" edatı kullanımı kalkınma temalı afişlerde de kendini göstermektedir "Daha çok yol, daha çok fabrika daha çok refah istiyorsan reyini Demokrat Parti'ye ver." (Bakınız resim 51) afişi bunun en güzel örneklerindendir. Bu afişte ve buna benzer "Daha büyük fabrikalar… Büyük müreffeh köylü ve şehirli vatandaşlarla dolu …"[275] afişinde "fabrika" ve "refah" söylemleri ile topluma ekonomik saadet vaat edilmektedir. Kalkınma temalı son afişimiz "Refah, kalkınma, emniyet var sefalet, israf, işsizlik yok."[276] afişidir. Afişte refah ve kalkınma vurgusu dolaysız verilmiştir. Aynı zamanda CHP'nin israf ve işsizlik olduğu yönündeki propagandasına cevaben de sefalet, israf ve işsizliğin olmadığı vurgulanmıştır.

DP'nin afişlerinde kullandığı diğer tema, yedi yıllık iktidarlık döneminde yaptığı ve buna dayanarak yapacağı icraatları konu alan afişleri içermektedir. Bunların ilki "1950'de geri kalmış bir devlettik, 1957'de ileri bir dünya milleti olduk." afişidir (Bakınız resim 47). DP, bu söylemler ile hükümeti devraldıklarında ülkenin iyi bir durumda olmadığını fakat kendi iktidarları döneminde ülkenin her anlamda itibar kazandığını ve kalkındığını seçmene aktarmaktadır. "Dağlar yol viraneler bağ oldu." (Bakınız resim 40) afişini ele aldığımızda ise ilk afişte de göze çarpan mübalağalı bir dilin kullanıldığı fark edilmektedir. CHP'nin de bazı afişlerinde gördüğümüz olayları çok daha abartılı verip dikkat çekme taktiği DP tarafından da kullanılmıştır. Özellikle bu yedi yıllık iktidarlık döneminin anlatıldığı afişlerde yapılanlar abartılı verilmiş kendilerinden önceki iktidarın hiçbir şey

[275] Esra Keloğlu İşler, a.g.m., s. 117.
[276] Akşam, 10 Ekim 1957.

yapmadığı ve kendi iktidarları döneminde ülkenin dünya devletleri arasında sayılı bir yere ulaştığı izlenimi uyandırılmaya çalışılmıştır. "Demokrat Parti yedi yılda Türkiye'yi büyük devlet yapan parti! 5 misli artan sanayi, 1 misli artan ekim sahası, 5 misli artan işçi, 3 misli artan elektrik." (Bakınız resim 50) afişinde de yine Demokrat Parti'nin yedi yılda Türkiye'yi büyük devlet yaptığı vurgusu bazı sahalardan rakamlar verilerek vurgulanmıştır. "Senin partin Demokrat Parti seni düşündüğü, seninle çalıştığı için muvaffak oldu…" (Bakınız resim 44) afişinde DP'nin muvaffakiyetinden bahs edilmektedir. Burada atıf yine DP'nin yedi yıllık iktidarlığı döneminedir. Seçmene doğrudan mesaj verilerek öncelikle sloganın en başında "Senin partin Demokrat Parti" denilerek partinin halkın partisi olduğu vurgulanmış ardından "Seni düşündüğü, seninle çalıştığı için muvaffak oldu" denilerek partinin halkı düşünüp halk ile çalıştığı için başarılı olduğu seçmene aktarılmıştır. DP'nin bu tarz söylemlere sahip bir diğer afişi de "27 yılda olmayanı 7 yılda olduran DP reyini hak etti." afişidir.[277] Bu afişte DP, CHP'nin 27 yıllık iktidarlık dönemi ile kendi 7 yıllık iktidarlık dönemini karşılaştırmakta ve CHP'nin 27 yılda yapamadığını kendilerinin 7 yılda yaptığını dile getirmektedir. Bu kapsamlı afişlere son örnek "Yedi yılda Türkiye'yi büyük devlet yapan Demokrat Parti'ye reyini ver." afişidir.[278] DP bu afişte de yine 7 yılda Türkiye'yi büyük bir devlet haline getirdiğini vurgulayarak seçmenden bunu gerçekleştiren DP'ye oy vermesini istemektedir.

Daha önce DP'nin 1957 Genel Seçimleri için bir seçim beyannamesi yayınlamadığını fakat CHP'nin kendi seçim beyannamesi çerçevesinde yürüttüğü propagandalara cevap niteliğinde bir takım afiş ve sloganlar hazırladığını belirtmiştik. Şimdi de DP'nin hem bu kapsamda hazırladığı hem de parti ismi belirtmeyerek CHP'yi hedef göstererek hazırladığı afişleri değerlendireceğiz. İlk olarak dönemin çok konuşulan afişlerinden olan "Rey çalanı… Mazbata sahtekârlığı yapanı… Dayak atanı… UNUTMA oyunu D.P. ye ver." (Bakınız resim 41) afişini ele alacak olursak DP'nin buradaki nitelemelerinin muhatabı CHP'dir. DP bu tarz afişler ile seçmene daha önce yaşandığını belirttiği bir takım usulsüzlüklerin parti ismi vermeden CHP döneminde yaşandığını ve seçmenin oy kullanırken bunları

[277] Akşam, 10 Ekim 1957.
[278] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 333.

unutmayarak oyunu DP'ye vermesi gerektiğini aktarmaktadır. "Onların ucuzluk dedikleri şey senin mahsulünü ucuza almaktır." (Bakınız resim 49) afişi ise CHP'nin yürüttüğü hayat pahalılığı propagandasına DP'nin bir cevabı niteliğindedir. DP, bu afiş ile CHP'nin ucuzluk olarak addettiği şeyin aslında halka ucuzluk olarak yansımayacağını tam tersine halkın ürettiğinin düşük fiyatla satın alınması sonucu daha çok ekonomik darlığın oluşacağını belirtmektedir. Yine CHP'nin hayat pahalılığı propagandasına cevap niteliğinde hazırlanan "Pahalılık var diyorlar şekerin kilosunu 5 liraya yedirdiklerini unutma. Reyini Demokrat Parti'ye ver." (Bakınız resim 52) afişinde şeker örneği üzerinden CHP'nin iktidarda olduğu döneme gönderme yapılarak asıl o zamanlar hayat pahalılığının olduğu seçmene aktarılmaktadır. Bu çerçeve de hazırlanan son afiş olan "Türkiye'de işi azaltacaklara, yapılan işleri durduracaklara rey verme. Reyini D.P. ye ver"[279] afişinde de isim vermeden bahsi geçen işleri azaltma ve işleri durdurma eylemlerinin CHP tarafından yapılacağı, seçmene bu yüzden oyunu DP'ye vermesi gerektiği mesajı aktarılmaktadır.

İşçi afişlerine bundan önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de bolca rastlamak mümkündür. CHP'nin bu seçimler için işçilere yönelik hazırladığı afişler karşısında DP'de yoğun olarak sloganlar ile işçilere hitap etmiş bir tane de afiş bastırmıştır. Bu afiş "Daha çok iş, işçiye refah ve emniyet" (Bakınız resim 37) afişidir. Bu afişte, CHP'nin işçi afişlerinde olduğu gibi işçilere yeni iş sahaları ve sosyal hakları vaat edilmektedir.

Demokrasi temalı afişleri CHP'de görmüştük, DP'nin de bu tema ile hazırlanan bir afişi vardır. "Mademki reyini istediğine verebiliyorsun işte demokrasi budur! Oyunu D.P. ye ver." (Bakınız resim 46) afişinde vatandaşın seçme özgürlüğüne sahip olmasının demokrasi göstergesi olduğu belirtilerek seçmenden bunu sağlayan DP'ye oy vermesi istenmektedir.

Demokrat Parti'nin doğrudan köylü kesimde oturan vatandaşın oylarına talip olduğunu gösteren iki adet afişi vardır. Bunlardan ilki "Köylü vatandaş Demokrat

[279] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 333.

Parti seni kimseye ezdirmez." afişidir (Bakınız resim 38). Bu afişte DP köylü vatandaşa bir nevi teminat vermekte ve her alanda kendilerinin menfaatlerini koruyacağı mesajı vermektedir. Diğer afiş ise "Her köye su, her köye yol, her köye mektep" afişidir.[280] Bu afiş klasik köy afişlerindendir. O dönem için köylerin elzem ihtiyaçlarından olan yol, su, elektrik, okul v.b. ihtiyaçların DP tarafından giderileceği vurgulanmaktadır. CHP'nin köye yönelik afişlerinde de belirttiğimiz gibi köylerin bu sayılan eksiklikleri uzun bir süre seçim dönemlerinde propaganda malzemesi olmuş ve bu problemlerin tam anlamıyla giderilmesi bir hayli zaman almıştır.

Bu dönem seçimlerinde ilk defa karşılaştığımız şehir bazlı seçim afişlerinin mimarı DP'dir. Bu kapsamda dönemin dört büyük şehri için afişler hazırlanmıştır. Bunlar; İstanbul için hazırlanan "Daha güzel, daha mamur, daha müreffeh bir İstanbul için Demokrat Parti'ye rey ver." (Bakınız resim 53), İzmir için hazırlanan "Güzel İzmir'i daha mamur, İzmirliyi daha müreffeh yapmak için reyini Demokrat Parti'ye ver." (Bakınız resim 54), Adana için hazırlanan "Daha büyük fabrikalar… Daha müreffeh köylü ve şehirli vatandaşlarla dolu… Adana için reyini Demokrat Parti'ye ver." (Bakınız resim 55) ve Ankara için hazırlanan "Daha güzel, daha müreffeh, daha mamur bir Ankara için reyini Demokrat Parti'ye ver." (Bakınız resim 56) afişleridir. Şehir afişlerinin ortak yönü hemen hemen hepsinde refah söylemi ve imarlı olma vaadine yer verilmesidir. Bütün şehir afişlerinin sonu "reyini Demokrat Parti'ye ver." sloganı ile bitmektedir. Bu şekilde DP vaat ettiği güzel, müreffeh, imar edilmiş ve sanayileşmiş şehirlerin ancak DP'ye oy verilmesi durumunda gerçekleşebileceğini şehir seçmenine vaat etmektedir.

1957 seçimlerinde DP'nin en güçlü seçim materyallerinden bir diğeri tabi ki sloganlardır. Daha önce verdiğimiz DP sloganlarından bazılarını burada ele alıp değerlendireceğiz.

İlk olarak her konuşması birer slogan niteliğinde olan Menderes'in konuşmalarından derlenen sloganlara bakalım. Bu bağlamda İlk olarak Menderes'in

[280] Akşam, 10 Ekim 1957.

"27 senede kuramadıkları devleti, 6 ayda mı kuracaklar."[281] sözünü ele alalım. CHP'nin seçimleri kazanmaları halinde 6 ay sonra yeniden seçimlere gideceklerini vaat etmesi üzerine cevap niteliğinde söylenmiştir. Menderes, CHP'nin 27 senedir iktidarda olduğunu ve devlet kuramadığını belirtmektedir. Ayrıca Menderes'in *"Türkiye'nin iç ve dış itibarı Kanuni devrinden beri hiçbir devirde bu kadar kuvvetli olmamıştır."*[282] ve *"7 yılda bir asra sığacak kadar muazzam işler yaptık."*[283] sözleri de mübalağalı bir şekilde DP iktidarlığı dönemini överek yapılan propagandaya örnek gösterilebilir. *"Demokrasinin yerleştirilmesi için Demokrat Parti'nin kahir bir ekseriyetle tekrar işbaşına gelmesi gerekmektedir."*[284] sloganı Menderes'in Adana konuşmasında kullandığı ve DP'nin iktidara yüksek bir oy oranı ile gelmesi gerekliliğini belirten dönemin popüler sloganlarındandır.

"7 yılda 15 bin cami yaptık."[285] şeklindeki sloganı ise yine Menderes Elazığ Mitinginde dile getirmiştir. Bu slogan ve aynı zamanda D.P. Milletle Beraber isimli kitapçığın ilk sayfasının din ibadeti anlamında yapılan harcamalara ayrılması DP'nin, toplumun hassas noktası din ile ilgili yaptığı faaliyetleri anlatarak bu kısımdan oy çekmek istediğinin göstergesidir.

Partinin bir diğer önemli ismi olan Celal Bayar'ında katıldığı açılış ve yaptığı açıklamalarda DP adına sloganlara rastlamak mümkündür. Bunlardan ilki Bayar'ın Konya'da köylülere hitaben söylediği *"Köylünün küpü dolacak"*[286] sloganıdır. Konya gibi bir tarım şehrinde Bayar halkın etkileneceği noktaları iyi analiz etmiş ve köylünün ekonomik anlamda iyi kazanç elde edeceği vurgusu yapmıştır. Yine Bayar'ın meşhur *"Demirkırat çatlamadan koşuyor"*[287] sloganı, DP'nin özgüveninin tam olduğunu vurgulayan sloganlardan biridir. Bayar Şanlıurfa'da yaptığı bir

[281] Akşam, 17 Ekim 1957.
[282] Akşam, 17 Ekim 1957.
[283] Hürriyet, 13 Ekim 1957.
[284] Zafer, 23 Ekim 1957.
[285] Cumhuriyet Ansiklopedisi, s. 329.
[286] Akşam, 20 Ekim 1957.
[287] Demirkırat, o dönemlerde Demokrat Parti için kullanılan sıfatlardan biri idi. Bayar ve DP'ye yakın medya bu sıfatı kullanmaktaydı. Zamanla bu sıfat partiyi belirten bir rumuza dönüşmüş ve daha sonraları parti amblemlerinin Amerikan tarzı olmaya başladığı dönemlerde de DP için "at" figürü amblem olarak kullanılmıştır.

konuşmada da yine *"Hızlı kalkınma sürdürülecek Demirkırat çatlamayacaktır."*[288] demiştir. Bayar'ın mübalağalı fakat dönem itibariyle popüler olan bir diğer sloganı ise Taksim mitinginde söylediği *"30 yıl sonra Türkiye küçük bir Amerika olacak."*[289] sloganıdır. Aynı zamanda Menderes'te Amasya mitinginde buna yakın olarak *"Amerika gibi zengin oluncaya kadar hamlelere hızla devam edeceğiz."*[290] demiştir. Nitekim Amerika o dönem ekonomik kalkınma yönünden bütün dünya devletlerini olduğu gibi Türkiye'yi de cezp etmekte idi.

DP'nin öne çıkan isimlerinden Refik Koraltan'ın İzmit konuşmasında söylediği *"Dertlere masadan değil, kasadan cevap verilir."*[291] sloganı akılda kalıcı ve güzel düşünülmüş bir slogandır. Koraltan halka dertlerinin çözümünün toplantı masalarında değil güçlü ekonomide olduğunu aktarmıştır.

Bunların dışında DP mitinglerinde halkın açtığı pankartlarda yer alan bir takım sloganlar vardır. Halk nezdinde daha kalıcı olan bu sloganlardan ilk örnekler Samsun mitingindeki pankartlarda yer alan *"Temel atma varken laf atmaya paydos."* ve *"Kalkınmayı bırak, kahve iç, yan gel keyfine bak imza: Muhalefet"* sloganlarıdır[292]. DP'ye sempati duyan kesimlerce hazırlanan bu sloganların ilkinde siyasiler arasındaki atışmalardan duyulan rahatsızlık dile getirilmiş ve icraatın önemli olduğu, CHP'nin "paydos" söylemi ile vurgulanmıştır. İkinci sloganda ise özellikle sıkça gündeme gelen kahve yokluğuna karşın seçmenin mizahi yaklaşımı görülmektedir. Sloganda CHP'nin kahve içip keyif yapmak istediği kalkınma gibi bir telaşı olmadığı belirtilmektedir. Malatya mitingindeki pankartlarda ise *"DP doğdu zulüm boğuldu.", "Ölünüze kefen bulamıyordunuz."* ve *"Verem yok evlere kredi var."* sloganları kullanılmıştır[293]. Burada ise halk birinci slogan ile DP'nin kurulmuş olmasından duyduğu memnuniyeti, zulmün sona erdiği şeklinde dile getirmiştir. *"Ölünüze kefen bulamıyordunuz."* sloganında ise DP ileri gelenlerinin kullandığı taktiklerden olan CHP'nin hayat pahalılığı propagandasına CHP iktidarlığı

[288] Zafer, 18 Ekim 1957.
[289] Cumhuriyet, 21 Ekim 1957.
[290] Akşam, 19 Ekim 1957.
[291] Akşam, 19 Ekim 1957.
[292] Akşam, 17 Ekim 1957.
[293] Akşam, 17 Ekim 1957.

dönemindeki pahalılık ve yokluklardan örnekler vererek cevap verme taktiği halk tarafından kullanılmıştır. Son slogan ise var-yok zıtlığı ile hazırlanmıştır. Burada *"verem yok"* denilerek DP'nin sağlık politikasının geçerliliğine vurgu yapıldıktan sonra *"evlere kredi var"* denilerek DP döneminde halkın ev sahibi olması için yapılan bir takım olumlu düzenlemeler olduğu vurgulanmıştır. Pankartlarda yer alan bu sloganların hazırlanış ve alt yapı itibariyle öylesine değil sağlam yapıda hazırlanıp kullanıldıklarını anlamaktayız.

4. 1954 VE 1957 GENEL SEÇİMLERİNE AİT DP VE CHP AFİŞLERİNİN ANALİZİ

Dönem itibariyle ele almış bulunduğumuz afişleri bu kısımda grafiksel ve göstergebilimsel açıdan analiz edeceğiz. İncelediğimiz tarih aralığı dışında kalan

fakat içerdiği güçlü öğeler ve çok partili hayatın ilk en etkili afişleri olması dolasıyla ele aldığımız CHP'nin, "Atatürk ve İnönü Cumhuriyet Halk Partisi'nin başlarıdır. Oylarımızı onların partisine verelim." (Bakınız resim 3) ve DP'nin, "Yeter! Söz Milletindir!" (Bakınız resim 4) afişlerini de inceleyeceğiz.

Ele alıp incelediğimiz afişlerin her biri grafik alanında dönemleri için uzman kişilerce hazırlanmıştır. Bu alanda ilk rastladığımız isim CHP'nin "Atatürk ve İnönü Cumhuriyet Halk Partisi'nin başlarıdır. Oylarımızı onların partisine verelim" afişini tasarlayan İhap Hulusi'dir. Afiş 38 x 59 cm. boyutlarında ve Kâğıt ve Basım İşleri Matbaası tarafından basılmıştır.[294] İhap Hulusi, afişlerinde kendi isminin altına çizdiği geometrik şekli imza olarak kullanmaktadır. Yine bunun hemen altında da İstanbul yazılarak şehirde belirtilmektedir.[295]

İhap Hulusi tarafından tasarlanan bu CHP afişinde oylarını kullanan dört Anadolu insanı resmedilmiştir. Afişin sağ tarafında kırsal kesimde yaşayan bir bayan ve bir erkek sol tarafında ise şehir hayatından bir bayan ve bir erkek resmedilmiştir. Bayanlar resimde önde tutularak aynı zamanda kadının siyasi hayattaki rolüne vurgu yapılmıştır. Afişte 1950, 1954 ve 1957 Genel Seçimlerinde bir daha rastlamadığımız CHP'nin "altı ok"u, amblem olarak afişte yer alan fotoğrafın hemen önüne yerleştirilmiştir. Afiş aynı zamanda Atatürk ve İnönü'nün ismen nadir zikredildiği CHP afişlerindendir. Afiş renkli tasarlanmıştır. Afişteki resimde yer alan kişilerin kıyafetlerinde erkeklerde siyah, bayanlarda sarı renkler yoğunluktadır. Sloganın yazımında ise siyah ve kırmızı renkler kullanılmıştır.

Dönemin ünlü bir diğer afiş tasarımcısı ise Selçuk Milar'dır. Selçuk Milar'la neredeyse özdeşleşmiş olan en ünlü çalışması DP için 1946 seçimlerinde hazırladığı

[294] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e*., s. 54.
[295] 1898 yılında Mısır'da doğan İhap Hulusi Görey ilk eğitimlerini burada almış ardından Almanya'da aldığı eğitimlerin ardından Türkiye'ye gelip bir takım kurumlar için afişler tasarlamaya başlamıştır. Görey Türk grafik sanatının kurucuları arasında gösterilir. İstanbul'da kurduğu atölyesinde yoğun olarak afiş tasarımları yapmaya başlamadan önce "Akbaba" dergisinde bir dönem karikatür çizmiştir. Atatürk tarafından sipariş edilen "Alfabe" kitabının kapağını da tasarlayan Görey; Ziraat Bankası, Sümerbank, Tayyare Piyangosu (Milli Piyango İdaresi), Maliye Bakanlığı v.b. birçok kurum için afişler tasarlamıştır. Dönemin gazete reklamlarında İhap Hulusi imzalı afişlere bolca rastlanmaktadır. Türkiye'deki ilk grafik sergisini de 1935 yılında Beyoğlu'nda açan Görey 27 Mart 1986 yılında vefat etmiştir. (Mutlu Er, a.g.m., s. 115; listelist.com/ihap-hulusi-gorey/)

"Yeter! Söz Milletindir!" afişidir. Afiş 64 x 94 cm boyutlarında ve Alâettin Kral Ofset Tesisleri'nde basılmıştır.[296] Afişin sol alt tarafında kendi el yazısı ile Selçuk Milar'in imzası görünmektedir.[297]

Afişte yeter işareti yapan bir sağ el bütün afişi kapatmaktadır. Bu elin sağ tarafına slogan kırmızı ve beyaz renk harfler ile yerleştirilmiştir. Afişin arka fon rengi siyahtır. Karakalem tekniği ile çizilmiş gibi duran elin bileğinde üzerinde Türk bayrağı olan bir kurdele vardır. Afişin en alt kısmında ise "Demokrat Parti" ismi amblem yerine kullanılmıştır. Afiş hem dur işareti yapan el sembolü hem de sloganı ile büyük bir etkileyiciliğe sahiptir. Nitekim 1950 Genel Seçimlerinde de kullanılan bu afiş DP'ye iktidarı getiren önemli etkenlerdendir.

Milar, DP 1954 Genel Seçimlerine hazırlanırken her ne kadar DP'nin bazı uygulamalarından rahatsız da olsa DP için afiş tasarlamayı kabul etmiş ve bu defa resim kullanmanın da yasak olmasından dolayı sadece slogandan oluşan "Yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır." (Bakınız resim 14) afişini tasarlamıştır. Bu sloganı hazırlarken Milar, halkın DP'nin hem olumlu hem de olumsuz icraatlarını düşünmesini sağlamaya çalıştığını belirtmiştir.[298] Afişte DP adına ilk kez sarı siyah renk uyumu bu kadar yoğun kullanılmıştır. Ana zemin rengi siyah tutulmuş slogan ise sarı zemin renkli bir kutu oluşturularak bunun içinde siyah renk harfler ile verilmiştir. Afişin en alt kısmında ise amblem yerine "Demokrat Parti" ibaresi sarı renkte yazılarak kullanılmıştır. Afiş tasarımı ve sloganı ile çok etkileyici bir güce sahiptir.

---

[296] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 57.

[297] Selçuk Milar 1917'de İstanbul'da doğmuştur. 1937 yılında Galatasaray Lisesi'nden mezun olmuştur. 1943'te ise İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1957 yılında Ankara'nın ilk sanat galerisi "Galeri Milar"ı kurmuştur. Meşhur "Yeter! Söz milletindir!" afişini Adnan Menderes'in bir akrabasının tavsiyesi üzerine hazırlamıştır. Afiş halk tarafından büyük beğeni alıp basında bolca yer bulunca dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, o sıra Teknik Öğretim Müsteşarlığında çalışan Yüksek Mimar Selçuk Milar'ı işyerinde ziyaret etmiştir. Bu olaydan yaklaşık 20 gün sonra Selçuk Milar'ın Urfa'da bir şantiyeye tayini çıkmış ve o da bunun üzerine istifa etmiştir. Bu olay *"Bir afiş bir sürgün"* ve *"Yaratıcılığın bedeli: Sürgün"* gibi söylemlerle halen de anılmaktadır. (www.e-skop.com/skopbulten/selcuk-milar-mimar-tasarımcı-galerici-editor-yayinci/679)

[298] Türkiye'nin Seçimleri Belgeseli, NTV.

Sarı siyah renk uyumundan bahs etmişken öncelikle renklendirme yöntemlerinden başlayarak diğer 1954 ve 1957 Genel Seçimleri afişlerini de inceleyelim. Renk uyumu açısından en dikkat çekici afişler sarı siyah renk uyumunun güçlü olduğu afişlerdir. Bu uyumun hâkim olduğu afişlere; 1954 yılında CHP'nin "Partizan idareye Paydos!" (Bakınız resim 6), "Ucuzluk dediler pahalılık getirdiler!" (Bakınız resim 8), "Altın" (Bakınız resim 10) örnek gösterilebilir. Ayrıca bu sayılan afişlerin hepsinde en alt kısımda "C.H.P." ibaresi amblem olarak kullanılmıştır. Yine bu afişlerin hepsinin, sağ alt kısmında yer alan ibareden "Emel Basımevi" tarafından 1 ve 15 Nisan 1954 tarihlerinde basıldıkları anlaşılmaktadır. CHP'nin 1957 Genel Seçimleri öncesi bu renk uyumuna sahip afişleri ise; "Ne yazık ki traktörü öküzle çekiyoruz" (Bakınız resim 34) ve "Sigorta" (Bakınız resim 30) afişleridir. DP'nin sarı siyah renk uyumu ile hazırlattığı ilk afiş olan "Yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır" afişine yukarıda değinmiştik. 1954 Genel Seçimlerinde, DP'nin bunun dışında kalan diğer bütün afişleri de bu renkler yoğunlukta olacak şekilde hazırlanmıştır. Bu afişlerde sarı ve siyah dışında ise kırmızı ve beyaz renkler kullanılmıştır. Elimizde görseli bulunan bu afişlerden; "Her işçiye bir çatı" (Bakınız resim 12) afişi dışında hepsinde yer alan ifadelerden Ankara'daki Desen Matbaasında basıldıklarını anlamaktayız. Fakat afişlerin üzerinde yer alan tarihlerin seçimden sonraya denk geliyor olması sebebiyle bu tarihlerin baskı tarihleri olmadıklarını düşünmekteyiz. Yine bu afişlerden; "Kalkınan Türkiye senin eserindir onu yıktırma!" (Bakınız resim 16) ve "Her işçiye bir çatı" afişleri hariç hepsinde yer alan "IZ" ve "IZZET CETIN" imzasından İzzet Çetin tarafından tasarlandıkları anlaşılmaktadır. Bu afişlerin birçoğunda "Demokrat Parti" ismi afişin sonunda bazen sloganın içinde bazen de bağımsız olarak verilerek amblem yerine kullanılmıştır. 1954 yılı genel seçimlerinde ilk ve tek gerçek anlamda DP amblemine "Yapayalnızdık; Bugün cihan bizimledir!" (Bakınız resim 17) afişinde rastlamaktayız. Afişin üç köşesine "D.P." şeklinde kırmızı renkte DP amblemi yerleştirilmiş dördüncü köşeye ise tasarımcı kendi imzasını yerleştirmiştir. 1957 Genel Seçimlerinde ise bu şekilde DP'nin sarı siyah renk uyumu ile tasarlanan, "Unutma" (Bakınız resim 41) ve "Dağlar yol viraneler bağ oldu" (Bakınız resim 40) afişlerine rastlamaktayız. Bu afişlerin de sol altta yer alan ibarelerinden 11 Ekim 1957 tarihinde basıldığını anlamaktayız.

CHP 1954 Genel Seçimlerinde sarı rengi bazen siyah dışında renklerle de kullanmıştır. "İşçi hür dünya işçisisin bütün haklarına kavuşacaksın!" (Bakınız resim 5) afişinde zemin sarı renkte tutulmuş slogan ise mavi zemin renkli bir daire üzerine taşınarak verilmiştir. Bu aynı zamanda geometrik şekiller kullanılarak hazırlanmış afişlere de örnektir. "Vatandaş! Önce çarşıyı pazarı dolaş sonra reyini kullan!" (Bakınız resim 7) afişinde ise slogan ve "C.H.P." amblemi sarı zemin renk üzerine taşınarak kırmızı renk harfler ile verilmiştir. Bu afişte de iki sarı renk daire kullanılarak geometrik öğelere yer verildiğini görmekteyiz. Yine "Kalkınmadan bahsettiler kendileri kalkındılar" (Bakınız resim 9) afişinde ise sarı renk hiç kullanılmamış ve afiş mavi, kırmızı ve beyaz renkler ile hazırlanmıştır. Bu afiş aynı zamanda içinde, iç içe geçmiş iki daire barındıran geometrik unsurlar içeren bir afiştir. Bu son ele aldığımız üç afişte yine diğerleri gibi Emel Basımevi tarafından 1 ve 15 Nisan tarihlerinde basılmışlardır.

1957 Genel Seçimlerinde DP afişlerde resim bulundurma yasağını dinlememiş ve popüler "Büyük Türkiye için desteğinizi istiyorum" (Bakınız resim 39) afişini kullanmıştır. 24 x 34 cm boyutlarında tasarlanıp basılan bu afiş tabi ki içeriğinde fotoğraf bulunduruyor olması sebebiyle 1954 ve 1957 Genel Seçim afişleri içerisinde en farklı olanıdır.[299] Afişte yer alan fotoğraf genel olarak mavi bir tonlamaya sahiptir. Fotoğrafta Adnan Menderes parmağını ileri doğru uzatarak seçmenden destek beklediğini söylemektedir. Afişte Adnan Menderes'in fotoğrafının olması partiyi tanımlamaya yetmiş olacak ki ne "Demokrat Parti" ismine ne de "D.P." amblemine afişte yer verilmemiştir. Sloganın "desteğinizi istiyorum" kısmı sarı renkte yazılarak sarı renk yine ihmal edilmemiştir.

Afişlerde yoğun olarak kullanılan bir diğer renk olan mavi renge özellikle 1957 Genel Seçimi afişlerinde sıkça rastlanmaktadır. Bir bakıma 1954 Genel Seçimlerinde sarı rengin tahtını 1957'de mavi renk devralmıştır. Bu bağlamda CHP'nin 1957 afişlerinden; "Mayıs 1958'de beklediğin kanunlarla hür bir seçim için: C.H.P." (Bakınız resim 27), "Söz hürriyeti para kıymeti mal emniyeti için

[299] Semra Çevik Ergenel, *a.g.e.*, s. 60.

C.H.P.” (Bakınız resim 28), “İşçi vatandaş.” (Bakınız resim 20), “KÖYE:” (Bakınız resim 22) ve “Evsize ev işçiye grev topraksıza toprak” (Bakınız resim 36) afişleri mavi rengin ön planda olduğu afişlerdendir. Bu afişlerde tamamlayıcı renk olarak da kırmızı ve sarı kullanılmıştır. Bu afişlerden “İşçi vatandaş” hariç hepsi de üzerlerinde yer alan ibareden anladığımız kadarıyla 15 Ekim 1957 tarihinde basılmışlardır. Son iki afişin ise üzerlerinde yer alan ibarelerden İstanbul’daki Güzel Sanatlar Matbaası tarafından basıldıklarını anlamaktayız. Bu saydığımız afişler içerisinde yer alan “İşçi vatandaş” afişi hem 1957 Genel Seçimi afişleri içerisinde en çok sarı renk barındıran afişlerden biri olma yönünden önemlidir hem de amblem kullanımı açısından bir ilki barındırmaktadır. Nitekim daha önce bir DP afişinde afişin üç tarafına amblem yerleştirildiğini görmüştük fakat bu afişte, afişin dört bir çevresine dört adet “C.H.P.” amblemi yerleştirildiğini görmekteyiz. Bu incelediğimiz seçimler bağlamında CHP’de ilk defa karşılaştığımız bir tekniktir. Bu afişle beraber diğer afişlerin hepsinin sonunun da 1954’teki gibi “C.H.P.” amblemi ile bitirildiğini görmekteyiz.

DP’de mavi rengi diğer bir takım renkler ile destekleyerek 1957 afişlerinde kullanmıştır. Bu şekilde hazırlanan DP afişlerine örnek olarak; “ 1950’de geri kalmış bir devlettik 1957’de ileri bir dünya milleti olduk” (Bakınız resim 47), “Başlanan işlerin bitmesi lazım kalkınmaya devam!” (Bakınız resim 48), “Dedikodu yok!” (Bakınız resim 45), “Az laf çok iş” (Bakınız resim 42) ve “Onların ucuzluk dedikleri şey” (Bakınız resim 49) afişlerini gösterebiliriz. Bu afişlerde mavi rengin ayrıca; mor, sarı, siyah ve beyaz renkler ile desteklendiğini görmekteyiz. Yine bu afişlerin hepsinin üstünde yer alan ifadeden 11 Ekim 1957 tarihinde basıldıklarını anlamaktayız. Ayrıca bu afişlerde “D.P.” ambleminin olmadığı bunun yerine “Demokrat Parti” isminin amblem yerine kullanıldığını da görmekteyiz.

Siyah renk 1957 Genel Seçimlerinde sarı renkten farklı başka bazı renklerle de etkileşim içinde kullanılmıştır. Bu renklerden tabi ki uyum için en ideal olanı kırmızıdır. Kırmızı siyah etkileşimi ile oluşturulan bu tarz afişlere örnek olarak DP’nin; “Daha çok iş, işçiye refah ve emniyet” (Bakınız resim 37), “Senin partin Demokrat Parti” (Bakınız resim 44), “Köylü vatandaş D.P. seni kimseye ezdirmez” (Bakınız resim 38), “Pahalılık var diyorlar” (Bakınız resim 52), “İstanbul” (Bakınız

resim 53), "İzmir" (Bakınız resim 54), "Adana" (Bakınız resim 55) ve "Ankara" (Bakınız resim 56) afişleri örnek verilebilir. Bu afişler üzerlerinde yer alan ibarelerden anlaşıldığı kadarıyla 11 ve 12 Ekim 1957 tarihlerinde basılmışlardır. "Adana" ve "Ankara" afişinde yer alan başka bir ibareden ise bu afişlerin APA Ofset Basımevi tarafından basıldığı anlaşılmaktadır. Kırmızı siyah uyumu ile hazırlanmış 1957 CHP afişlerine örnek olarak da; "Vatandaş, D.P. den ve bütün sıkıntılardan kurtulmak istiyorsan reyini dağıtma en kuvvetli parti C.H.P. ye oy ver" (Bakınız resim 29), "Kahve gitti adı kaldı yadigâr…" (Bakınız resim 35) ve "Türk kadını:" (Bakınız resim 33) afişleri örnek gösterilebilir. Bu afişlerden birincisinde yer alan ibarelerden 15 Ekim tarihinde İstanbul'daki Güzel Sanatlar Matbaası tarafından basıldığı anlaşılmaktadır. "Kahve gitti adı kaldı yadigâr…" afişi ile bu dönem CHP afişinde ilk defa afişin üst tarafında altı çizgili "C.H.P." amblemine yer verildiğini görmekteyiz. Bu özelliğe bir başka CHP afişi olan "Yok" (Bakınız resim 32) afişinde de rastlamaktayız. Bu afişte de zemin rengi soluk kırmızıdır. Afişte slogan yazımında ise sarı ve beyaz renkler kullanılmıştır.

Bu dönem afişlerinde pek rastlamadığımız yeşil renkli afişlere de 1957 Genel Seçimlerinde rastlanmaktadır. Bu tarz afişlere CHP'nin "Köylü yurttaş:" (Bakınız resim 21), "Vatanı kurtaran C.H.P. Sivas'ta doğdu!" (Bakınız resim 31) afişleri ile DP'nin "Daha çok yol daha çok fabrika daha çok refah istiyorsan reyini Demokrat Parti'ye ver" (Bakınız resim 51) afişleri örnek verilebilir. Bu afişlerden ilk ikisi 15 Ekim 1957 tarihinde İstanbul'daki Güzel Sanatlar Matbaası tarafından basılmıştır. DP'ye ait olan son afişin ise üstünde yer alan ibareden 11 Ekim 1957 tarihinde basıldığı anlaşılmaktadır. Bu afişlerde yeşil renk sarı, kırmızı ve siyah renkler ile desteklenmiştir.

Açık fon üzerine turuncu renk uygulamak afişte dikkat çekiciliği bayağı düşürmekte ve afişin görselliğini zedelemektedir. Buna rağmen 1957 Genel Seçimlerinde CHP 'de bu teknikle hazırlanmış afişlere rastlanmaktadır. Örneğin; "İşçi vatandaş: Sendika hürriyetini ücretli senelik izni, grev hakkını, işsizlik sigortasını sana C.H.P. sağlayacak!" (Bakınız resim 20), "Demokrasiyi kurduk, tamamlayacağız" (Bakınız resim 26) ve "Hırsıza hırsız diyemiyoruz çünkü ispat

hakkı yok" (Bakınız resim 24) afişleri buna örnek gösterilebilir. Bu afişlerden ilkinde CHP'nin yine bu dönem afişlerinden "İşçi vatandaş. Dolgun ücret, işinde emniyet, kesende bereket istiyorsan reyini C.H.P. ye ver!" afişinde görmüş olduğumuz afişin dört bir yanının "C.H.P." amblemi ile bezenmiş olma taktiğini görmekteyiz. Bu afişte yine İstanbul'daki Güzel Sanatlar Matbaası tarafından 9 Ekim 1957 tarihinde basılmıştır. Amblem kullanımı itibariyle diğer CHP afişlerine göre farklılık arz etmektedir. Aynı zamanda bu afişteki gibi sloganı süslü çerçeve içerisine alma tekniğini de dönem itibariyle CHP afişlerinde ilk defa bu afişte görmekteyiz. Bu afişte siyah renk sadece sloganın yazımında kullanılmışken, son iki afişte ise turuncu rengin vasatlığını kırmak için siyah renk kontrast oluşturmak amacıyla kullanılmıştır.

Bu dönem afişlerinde geometrik şekillerin afişlerde bolca kullanıldığını görmüş bulunuyoruz fakat bazı afişlerde geometrik öğeler farklı renklerde verilerek afişlerin temel öğesi haline getirilmiştir. Bu tarzın kullanıldığı afişlere örnek olarak DP'nin 1957'de kullandığı; "Daha ileri daha kuvvetli bir Türkiye için D.P. Demokrat Parti reyini hak etti." (Bakınız resim 43) ve "Demokrat Parti yedi yılda Türkiye'yi büyük devlet yapan parti! Oyunu D.P. ye ver" (Bakınız resim 50) afişleri gösterilebilir. 11 Ekim 1957 tarihinde basıldığı anlaşılan ilk afişte, sloganın dört parçaya ayrılarak üç parçanın ok işaretleri içinde verildiği ve bir diğer ok işaretinin içinde de "D.P." amblemine yer verildiğini görmekteyiz. Ok işaretleri sarı, yeşil, mavi ve beyaz zemin renklerinde verilerek afiş gayet renkli bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Sloganın oklar içerisinde kalan kısımları siyah renk harfler ile son kısmı ise afişin alt kısmında ana zemin üzerine sarı renk harfler ile yazılmıştır. İkinci afişinde yine üzerinde yer alan ibareden 11 Ekim 1957 tarihinde basıldığını anlamaktayız. Bu afişte ise siyah çerçeve içine alınmış kare ve dikdörtgenlere rastlamaktayız. Slogan beş parçaya ayrılarak üç parçası bu şekiller içerisine taşınmıştır. Kutuların zemin rengi olarak açık sarı, sarı ve mavi renklerin kullanıldığını görmekteyiz. Slogan ise sarı zemin renklerine kırmızı, mavi zemin rengine ise siyah renk harfler ile yazılmıştır. Sloganın uzun açıklama içeren dördüncü kısmı ile oy talebi ile biten beşinci kısmı ise ana zemin rengi üzerine, dördüncü kısım siyah renk harfler ile son kısım ise kırmızı renk harfler ile verilerek afiş sonlandırılmıştır.

İncelediğimiz dönem içerisinde en fazla rengin bir arada kullanıldığı dönemin en renkli afişi diyebileceğimiz afiş, CHP'nin 1957 Genel Seçimleri için hazırladığı meşhur "Paydos!" afişidir. Üzerindeki ibarelerden 8 Ekim 1957 tarihinde İstanbul'daki Güzel Sanatlar Matbaası tarafından basıldığını anladığımız afişte tam altı farklı renk kullanılmıştır. Sarı, siyah, yeşil, kırmızı, mavi ve turuncu renkler afişte bazen zemin rengi bazen de yazı rengi olarak kullanılmışlardır. Afişte "C.H.P." amblemi ise afişin en başına sarı siyah renk kontrastı ile yerleştirilmiştir.

1946 ve 1950 Genel Seçimlerinde kullanılan afişlerde resim kullanılıyor olması ve yine bu seçim afişlerinde CHP'nin altı oku amblem olarak kullanıyor olması bu seçim afişlerini resim kullanmanın yasak olduğu 1954 ve 1957 Genel Seçimleri afişlerinden ayırmaktadır. Resim ve fotoğraf kullanılmadığından 1954 ve 1957 Genel Seçimi afişlerine renkler hükmetmektedir. İlk olarak 1954 Genel Seçimlerinde yoğun olarak sarı siyah kontrastının kullanıldığı afişler karşımıza çıkmaktadır. Sarı ve siyahın dışında ise genellikle mavi ve kırmızı renkler ile afişler tamamlanmıştır. Bazen de sloganlar afiş baskı kâğıt rengi olarak kullanılan açık renk ana zemin rengi üzerine oturtulmuştur ki bu tarz kullanıma 1957 Genel Seçimlerinde de rastlamaktayız. 1954'teki CHP afişleri dikey boyutta ve genelde bu renkler üzerine tasarlanırken DP'nin ise Selçuk Milar'ın tasarladığı "Yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır" afişi dışındaki 1954'teki bütün afişleri yatay boyutta tasarlanmıştır. Yatay boyutta tasarlanan bu DP afişlerinin neredeyse hepsi İzzet Çetin imzalıdır. DP'nin 1954 afişleri içersinde sarı siyah kontrastının kullanılmadığı bir afişe rastlamamaktayız. Yine dönemin afişlerinde rastlamaya alışkın olduğumuz geometrik şekiller kullanma tekniğine 1954 Genel Seçimi afişlerinde her iki parti adına da rastlamaktayız. 1954 Genel Seçimlerine ait CHP afişlerinin hepsinin "Emel Basımevi" tarafından, DP afişlerinin ise birçoğunun Ankara'daki Desen Matbaası tarafından basıldığını anlamış bulunmaktayız.

1957 Genel Seçimine ait afişlerinde DP'nin "Büyük Türkiye için desteğinizi istiyorum" afişi hariç resimsiz olarak tasarlandığını görmüş bulunuyoruz. Bu dönem afişlerinde sarı ve siyah renkler yine kullanılmış fakat 1954'te olduğu gibi yoğun

değildir. 1954'te geri planda olan mavi ve kırmızı renkler bu dönem afişlerin hâkim renkleri olmaya başlamışlardır. Bu renklerin dışında ise afişler, sarı, siyah, turuncu ve yeşil renkler ile tamamlanmıştır. Yine bu dönem afişlerinde geometrik şekil kullanma tekniğinin bayağı arttığını görmekteyiz. Bu dönem DP afişlerinin bir kısmının "APA Ofset Basımevi tarafından, CHP afişlerinin ise birçoğunun İstanbul'daki "Güzel Sanatlar Matbaası" tarafından basıldığını anlamış bulunmaktayız.

1954 ve 1957 Genel Seçimi afişlerinde slogan yazımında farklı yazı stillerinin kullanıldığını görmekteyiz. Kimi zaman düz bir yazı stili (Bakınız resim 36) kullanılırken bazen de el yazısına benzer özel yazı stilleri (Bakınız resim 40) kullanılmıştır. Sloganın bazen küçük harfler ile yazıldığı (Bakınız resim 19) bazen de altı çizili harfler ile yazıldığına (Bakınız resim 41) rastlamaktayız.

Dönem itibariyle tam manasıyla bir amblem kullanımının henüz oluşmadığını belirtmiştik. Bu yüzden partiler genelde parti isimlerinin baş harflerinden oluşan kısaltmaları afişlerde amblem olarak kullanmışlardır. Bu tekniği CHP daha çok kullanmıştır ve "C.H.P." şeklindeki ambleme afişlerinde yer vermiştir. DP ise amblem yerine daha çok afişin sonunda "Demokrat Parti" diye parti ismine yer vererek bu eksikliği gidermeye çalışmıştır. Nadir olarak "D.P." şeklinde DP amblemine bazı afişlerde rastlamaktayız (Bakınız resim 13, 17, 38 ve 43). CHP ise birçok afişinde yukarıda belirttiğimiz şekilde amblem kullanımına gitmiştir. Genelde afişin sonunda görmeye alışkın olduğumuz bu amblemler bazı CHP afişlerinde, afişin üst tarafında karşımıza çıkmaktadır (Bakınız resim 25, 30, 32, 33 ve 35). Dönem afişlerinde amblem kullanımı itibariyle karşımıza çıkan bir diğer farklı durum ise aynı afiş içersinde birden fazla amblem kullanımıdır. Bu bağlamda iki amblemli (Bakınız resim 33), üç amblemli (Bakınız resim 17), dört amblemli (Bakınız resim 19 ve 20) ve altı amblemli (Bakınız ek 14) afişlere rastlamaktayız.

1954 ve 1957 Genel Seçimi afişlerinin tasarım ile ilgili özelliklerini toparlayacak olursak, içlerinde geometrik bezemeler barındırdıkları; sarı, siyah, yeşil, kırmızı, mavi ve turuncu renklerden oluştukları; açık ton baskı kâğıdı renginin bazen

afişlerde ana zemin rengi olarak kullanıldığı, slogan yazımında birden çok yazı sitilinin kullanıldığı, farklı tarzlarda amblem kullanımının olduğu hatta parti isimlerinin bazen amblem yerine kullanıldığı, afişlerin genelde Ankara ve İstanbul'daki matbaalarda basıldığını belirtebiliriz.

5. 1954 VE 1957 GENEL SEÇİMLERİNDE KULLANILAN AFİŞ VE SLOGANLARIN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

5.1. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ TOPLUMSAL ALTYAPISI

Türkiye'de çok partili hayatın tam olarak yerleşmesinde büyük rolü olan bu iki parti 1946-1960 dönemi içerisinde dört tane genel seçim geçirmişlerdir. Bu seçimler öncesi ve sonrası yaşanan gelişmeler Türk siyasi hayatına büyük atılımlar kazandırmıştır. Bunlar; çok partili siyasi hayat kültürünün yerleşmesi, siyasi tahammül bilincinin oluşması, seçim sisteminin daha makul hale getirilmesi, iktidar ve muhalefet çekişmesi sonucu ortaya çıkan yeni proje ve uygulamalar v.s. olarak sayılabilir. İşte bu iktidar ile muhalefet arasındaki çekişmeler, Türkiye siyasi tarihinde ilk defa siyasi afiş, siyasi slogan ve siyasi objelerin yani bir bakıma siyasi propaganda kavramlarının yerleşmesine sebep olmuştur.

Partiler propagandalarını hazırlarken esas aldıkları bir takım altyapılar vardır. Bu altyapı öğeleri hiçbir parti tarafından görmezden gelinemez çünkü partiye oy çekecek olan bu öğelerle ilgili olarak yapılan vaatlerdir. Bu kapsamda temelde; toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel olmak üzere dört ana öğe üzerinden propaganda hazırlıkları yapılmaktadır. İçinde bulunulan dönemin hassasiyetlerine göre bazen bu öğelerin önem derecesi değişmektedir. Çalışmamızın bu kısmında afiş ve sloganları bu altyapı öğeleri üzerinden değerlendireceğiz.

Türk toplumu her ne kadar II. Dünya Savaşı'na dâhil olmamışsa da savaşın getirdiği birçok olumsuz durumdan etkilenmiştir. Savaş sonrası yaşanan ekonomik darlık ve yokluk Türkiye'de de kendini iyice hissettirmekteydi. Özellikle halkın büyük bir kesiminin tarım ve hayvancılık ile uğraştığı düşünülürse toplumsal olarak ekonomik anlamda bir yükselişe ihtiyaç olduğu anlaşılabilir. Nitekim bu yükselişi yapacak parti rolünü üstlenen DP tarım ekonomisine verdiği önemi 1950 Genel Seçimleri öncesi yayınladığı seçim beyannamesinde şöyle belirtmektedir: *"bir an önce iktisadi kalkınma yapılmalıdır. Çünkü nüfusun %80'i köylerde yaşamaktadır. Milli ekonominin temeli tarımdır. O yüzden öncelikle yapılacak şey tarımda kalkınma yapılmalıdır."*[300] Savaş döneminde yaşanan yokluklar ülke içerisinde ticaret yapan kesimin bu yokluğu fırsata çevirip daha fazla kazanma isteğini dürtmüş ve toplumda zengin bir sınıf oluşmuştur. Fakat bunun dışında kalan halk ekonomik olarak kendine yetemeyen bir topluluktur. Bütün bu yaşananlar esnasında yönetimde CHP

[300] Hürriyet, 9 Mayıs 1950.

iktidarının olması ve malum partinin uzun süreden beri tek başına iktidarda olması DP'nin halk açısından yeni bir umut olarak algılanmasına sebep olmuştur. Nitekim ilk olarak 1946 Genel Seçimleri öncesinde iki parti arasında propaganda yarışı başlamıştır. Bu anlamda CHP toplumda mevcut imajını korumaya yönelik propaganda yaparken, DP ise halkın kendisini yeni bir umut olarak görmesine binaen propagandasını bu çerçevede yapmıştır. DP'nin bu seçimler için hazırladığı ve daha sonra 1950 seçimlerinde de kullandığı "Yeter! Söz milletindir!" (Bakınız resim 4) afişi ile DP, toplumun artık mevcut gidişe bir dur demek istediğini duyurmaktadır. Bu afişin sloganında yukarıda saydığımız savaş sonrası etkileri yaşayan Anadolu insanının artık yaşanan bütün olumsuzluklara bir dur demek istediği vurgulanmaktadır. CHP'nin aynı seçimler için hazırladığı afişte ise toplumsal öğeler daha ağır basmakta ve afişte yer alan fotoğrafta toplumun farklı kesimlerinden insan profillerine yer verilerek partinin onları temsil ettiği imajı yaratılmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda afişte temsil edilen kadın ve erkelerin oy kullanıyor olması demokrasi kavramının yerleştiği, yine kadınların erkeklerin önünde duruyor olması ise ataerkil aile yapısından çağdaş aile yapısına doğru geçildiği alt mesajlarını vermektedir. Afişin sloganında ise "Atatürk ve İnönü Cumhuriyet Halk Partisi'nin başlarıdır. Oylarımızı onların partisine verelim." (Bakınız resim 3) cümlesi ile seçmenden oy talep edilmektedir.

1954 Genel Seçimlerine giden süreçte özellikle büyük şehirlerde kurulan yeni fabrikalarda çalışmak için insanlar küçük şehirlerden göç edip büyük şehirlere yerleşmeye başlamışlardır. Bu yeni gelen kesim büyük şehirlerde ilk etapta konut problemi yaşamış ve yeni konut almaya veya arsa satın almaya gücü olmadığından şehir merkezine uzak mahallelerde derme çatma evlerde yaşmaya başlamıştır. Bu da zamanla şehirlerde gecekondu mahalleleri oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum tabi ki partilerin de takip ettiği konulardandır ve hem iktidar hem de muhalefet partilerinin genel seçimler öncesi bu konuyu ele alan afiş ve sloganlarını görmek mümkündür. Nitekim DP, "Her işçiye bir çatı" (Bakınız resim 12) afişi ile işçilerin konut probleminin devlet eliyle çözüleceğini vaat ederken CHP ise işçilerin sosyal haklarına da vurgu yapan "İşçi hür dünya işçisisin bütün haklarına kavuşacaksın" (Bakınız resim 5) afişi ile Türkiye işçisinin problemlerinin farkında olduğunu ve

iktidara geldiği takdirde bu problemleri çözeceğini vaat etmektedir. Türk işçileri sosyal haklar konusunda zamanla daha da bilgilenmiş ve Avrupa ülkelerinde ki işçilerin yararlandığı haklardan haberdar oldukça talepleri de artmıştır. Bu talepler özellikle 1957 Genel Seçimleri öncesi afişlere yansımaktadır. CHP'nin "İşçi vatandaş. Dolgun ücret, işinde emniyet, kesende bereket, istiyorsan reyini C.H.P. ye ver!" (Bakınız resim 19), "İşçi vatandaş: Sendika hürriyetini, ücretli senelik izni, grev hakkını, işsizlik sigortasını sana C.H.P. sağlayacak!" (Bakınız resim 20) ve "Evsize ev, işçiye grev, topraksıza toprak" (Bakınız resim 36) afişleri bu taleplerin yer almaya başladığı afişlerdendir. DP ise, işçilerin problemlerinin farkında ve takipçisi olduğunu "İşçi vatandaş D.P. haklarının bekçisidir." (Bakınız resim 13) afişi ile aktarmaktaydı. DP 1957 seçimleri öncesi yine bu talepleri görmezden gelmemiş ve "Daha çok iş, işçiye refah ve emniyet" (Bakınız resim 37) afişi ile işçileri unutmadığını belirtmiştir. Tabi ki hem iktidar partisinin hem de ana muhalefet partisinin toplumun artık önemli bir kesimini oluşturan işçi sınıfını görmezden gelmesi mümkün değildi. Bu yüzdendir ki partilerin seçim propagandaları toplumun bu kesimini hedef alacak afiş, slogan ve konuşmalara bazen doğrudan bazen dolaylı olarak yer vermiştir.

Toplumun kanayan yaralarından biri şüphesiz ki köylerin süregelen birtakım problemleridir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren yoğun bir şekilde kırsal kesimde yaşayan insanlar yaşadıkları bu bölgelerin şehirlere göre birçok imkândan yoksun olmasından muzdarip olduklarını hep dile getirmiş siyasilerde bunları çözecekleri yönünde sürekli vaatler vermişlerdir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de de çok partili hayata geçilmiş olması köyde yaşayan nüfusunda bu problemlerinin çözüleceği yönünde umutlarının artmasına vesile olmuştur. DP'nin daha kuruluş aşamasında köyün ve köylünün problemlerinden haberdar olduğu ve aynı zamanda konu ile ilgili kırsal kesimden taleplerin geldiği muhtemeldir. 1954 Genel Seçimleri öncesi DP köy problemine dikkat çekmek için "Yolumuz köye doğru" (Bakınız resim 11) sloganını tasarlamıştır. Bu slogan ile köyün problemlerinin farkında olunduğu ve şimdi bu problemleri çözmenin vaktinin geldiği mesajı verilmiştir. Bu problemlerde "Her köye yol ve su"[301] ve 1957 tarihli

[301] Mustafa Mucit, *a.g.e.*, s. 55.

"Her köye su, her köye yol, her köye mektep"[302], "Köylü vatandaş, yolundan çeşmene radyondan traktörüne kadar düşünen ve senin için çalışmayı mukaddes bir vazife bilen DP'ye rey ver." ve "her köye su, her köye elektrik, her köye okul, her köye yol DP'nin ideali köyleri yeniden kurmaktır." [303] afiş ve sloganlarında belirtildiği gibi öncelikle yol, su ve eğitim problemleridir. DP yanlısı yayın yapan Köylü Gazetesi köylü kesime sık sık DP'nin CHP'ye göre daha köycü olduğunu aktarmıştır. Bu yönde kullandığı sloganlardan birine örnek "Köylüye baldırı çıplak kasketliler diyenleri unutma"[304] sloganıdır. DP, 1957 Genel Seçimleri öncesi ise köylü yurttaşa "Köylü vatandaş, Demokrat Parti seni kimseye ezdirmez" (Bakınız resim 38) afişi ile arkasında olduğu imajı vermiştir. CHP'nin 1954 Genel Seçimleri öncesi her ne kadar köy ile ilgili çok propaganda aracına rastlanmasa da 1957 yılında parti "Köylü yurttaş: seni aldatanlara rey verme CHP'nin özü sözü birdir" (Bakınız resim 21) afişiyle doğrudan köylü halka hitaben CHP'nin daha güvenilir bir parti olduğu mesajı verip köy problemlerine çok yer vermemiştir. Bu eksikliği bir başka afiş olan "KÖYE: su, yol, ışık, öğretmen, doktor, hâkim, ebe, tapu memuru, nüfus memuru, ucuz giyecek" (Bakınız resim 22) afişi ile gidermiştir. Bu afişte köylerin bir takım eksiklikleri tek tek sayılmıştır. Bu şekilde CHP madde madde aslında konuya gayet hâkim olduğu imajı yaratmaya çalışmıştır. Sayılan maddeler bir kısmı hariç gerçektende o dönem köylerde eksik olan eğitim, sağlık, su, yol, elektrik v.b. gibi hayati öneme sahip hizmetleri kapsamakta ve köylü vatandaş artık bir an önce bu hizmetlere kavuşmak istemektedir. Fakat bu hizmetlerin gerçekten bütün ülke çapında köylere ulaşabilmesi ancak yakın bir tarihte gerçekleşebilmiştir. Bu süre zarfında köy ve köylülerin ihtiyaçları ile ilgili propaganda birçok parti tarafından kullanılagelmiştir.

Türkiye'nin bazı şehirleri 1950'den sonra büyümeye gayet meyilli idiler ve bu büyüme partiler için aynı zamanda potansiyel oy oranı demek oluyordu. Hem bu şehirlerdeki nüfusun fazlalığı hem de bu fazlalığın fazla oranda milletvekili çıkarmak anlamına gelmesi hem partilerin bu şehirlere yönelik doğrudan afiş ve slogan hazırlamalarına sebep oluyor hem de siyasilerin mitinglere bu şehirlerden

[302] Akşam, 10 Ekim 1957.
[303] D.P. Milletle Beraber, s. 12.
[304] Köylü Gazetesi, 23 Nisan 1954.

başlamasına vesile oluyordu. Bu şehirlerin başında İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana gelmekte idi. Bu şehirlerin her biri için ayrı ayrı olarak DP'nin 1957 yılı seçimleri öncesi afiş hazırlattığını görmüştük. Bu afişlerde şehirleri daha müreffeh ve daha mamur yapma vurgusu ön plandadır. Adana afişinde diğerlerinden farklı olarak şehrin hem sanayi hem de tarımda çalışan nüfusu dikkate alınarak "Daha büyük fabrikalar… Daha müreffeh köylü ve şehirli vatandaşlarla dolu… Adana için reyini Demokrat Parti'ye ver." sloganı kullanılmıştır (Bakınız resim 55).

Çok partili hayat ile beraber partiler halka ulaşmak için mitinglere çıkıyor ve bunun için şehir şehir dolaşıyorlardı. Bu miting gezileri öncesi şüphesiz gidilecek şehirde yer alan parti teşkilatı miting için gerekli hazırlıkları yapmaktaydı. Fakat bununla beraber sempati duyduğu veya karşıtı olduğu partinin şehre geleceğini duyan halkta bir takım hazırlıklar yapmakta pankart ve dövizler hazırlamakta idi. Bu pankart ve dövizlerin üzerinde yer alan sloganlar toplumun partilere bakış açısını yansıtması bakımından önemlidir. Örneğin 25 Nisan 1954 tarihli Hürriyet gazetesinde Adnan Menderes'in Samsun'dan Merzifon'a giderken halkın açtığı pankartlardan birinde *"Demokrasiyi katleden Menderes seni istemiyoruz."*[305] yazdığı aktarılmaktadır. Bu tarz sloganların, siyasilerin kullandığı siyasi dile göre daha ağır bir dil ile ve çoğu zaman kafiye kaygısı ile hazırlandığı görülmektedir. 1957 Genel Seçimlerinden önce ise DP Malatya mitinginde halkın açtığı pankartlarda *"Verem yok, evlere kredi var.", "Ölünüze kefen bulamıyordunuz"* ve *"DP doğdu zulüm boğuldu"* yazmakta idi.[306] Bu sloganlarda, DP yanlısı kesimlerin, CHP'nin ekonomik darlık olduğu eleştirilerine var-yok zıtlığı ve CHP iktidarlığı dönemi ile karşılaştırma yaparak cevap verdiği görülmektedir. Yine 1957 Genel Seçimleri öncesi DP Samsun mitinginde halkın açtığı pankartlarda *"Temel atma varken laf atmaya paydos"* ve *"kalkınmayı bırak, kahve iç, yan gel keyfine bak, imza: Muhalefet"* sloganları gibi alaylı söylemlerin kullanıldığına da rastlamaktayız.[307]

Türk toplumunun en önemli yapı taşlarından biri şüphesiz ki din kavramıdır. Siyasi partiler her ne kadar din konusunu propaganda mevzuu yapmak

[305] Hürriyet, 25 Nisan 1954.
[306] Akşam, 17 Ekim 1957.
[307] Akşam, 17 Ekim 1957.

istemediklerini belirtseler de ara ara bu yönde propaganda yaptıkları görülmektedir. Çünkü din toplumun en hassas noktalarından biridir. Özellikle bu yönde halkın gönlünü fethetmek partiler için çok önemli bir sempati sağlama kaynağı olabilirdi. Özellikle siyasilerin seçim konuşmalarında dinsel içerikli söylemlere daha çok rastlanmaktadır. Muhafazakâr olarak bilinen şehirlerde ise bu etki daha çok görünmektedir. Nitekim birçok siyasinin seçim konuşması "Allah'a niyaz, Allah'a emanet" v.s. ile bitmektedir. 1957 Genel Seçimleri öncesi Elazığ konuşmasında Menderes camilerin yapımıyla ilgili konuşmasında *"7 yılda 15 bin cami yaptık"* demiştir.[308] Yine bu genel seçimler öncesi hazırlanan D.P. Milletle Beraber isimli kitapçıkta din hususuna da ayrı bir sayfa açılmış ve burada "İnancını kaybeden bir millet yükselemez" ve "Camilerinin, eski eserlerinin, anıtlarının onarılmasını ve yenilerinin yapılmasını istiyorsan reyini D.P. ye ver" gibi sloganlar ile DP'nin dine ve dinsel mekânlara verdiği önem topluma aktarılmıştır.[309]

Toplumun sağlık, eğitim, ulaşım gibi temel ihtiyaçları da seçim dönemlerinde propagandaya konu olan alanlardandır. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte toplumun temel ihtiyaçları sayılabilecek bu alanlarda ihtiyaçlar giderilmekle beraber bu hizmetlerin halka ulaştırılması ile ilgili afiş ve sloganlara sıkça rastlanmaktadır. 1957 Genel Seçimleri öncesi yayınlanan "D.P. Milletle Beraber" kitapçığında bununla ilgili örneklere rastlanmaktadır. "Sıhhat DP'nin en fazla ehemmiyet verdiği dava birimizin sıhhati, hepimizin sıhhati demektir."[310], "Türk vatandaşı, havada, karada ve denizde şimdi eskisinden daha çok seyahat etmektedir."[311] ve "1950 senesinde parça parça karanlıklar içerisinde olan yurdumuz, bugün elektrikle nura garkedilmektedir."[312] sloganları bunlar arasında sayılabilir. Sloganlarda da görüldüğü gibi; sağlık, yol ve elektrik v.b. toplumsal ihtiyaçlar bu şekilde afiş ve sloganlarda yerini almıştır.

Ülkenin farklı bölgelerine devlet hizmetlerinin aynı oranda ulaşmadığı ile ilgili eleştiriler o günlerde de siyasetin gündeminde idi. Siyasilerin özellikle Doğu ve

[308] Cumhuriyet Ansiklopedisi, s. 329.
[309] D.P. Milletle Beraber, s. 1.
[310] D.P. Milletle Beraber, s. 10.
[311] D.P. Milletle Beraber, s. 11.
[312] D.P. Milletle Beraber, s. 5.

Güneydoğu Anadolu miting ve toplantılarında bu yönde konuşmalar yaptıkları görülmektedir. CHP bu yöndeki mitinglerinde DP'nin Doğu ve Güneydoğuyu ihmal ettiğini, DP'liler ise CHP iktidarlığında bu bölgelere yatırım yapılmadığını halka şikâyet etmişlerdir. DP milletvekillerinden Celal Yardımcı'nın kendi memleketi olan Ağrı'da söylediği *"Cumhuriyet Halk Partisinin şarkta eseri yoktur."* sloganı bu duruma örnek gösterilebilir.[313]

DP bazı afiş ve sloganlarında toplumun yanında olduğunu, toplumu düşündüğünü ve halk ile beraber çalışıp muvaffak olduğunu vurgulayarak güven tazelemeye yönelik propaganda yapmıştır. Bunun en güzel örneklerinden biri 1957 Genel Seçimlerinden önce DP'nin kullandığı "Senin partin Demokrat Parti seni düşündüğü seninle çalıştığı için muvaffak oldu…" afişidir (Bakınız resim 44).

DP iktidarda olduğu dönem içerisinde CHP iktidarlığı döneminden bazı uygulamalar ile ilgili iddialar gündeme getirerek bunları seçim dönemlerinde propaganda konusu yapmıştır. Buna örnek olarak DP'nin 1957 Genel Seçimleri öncesi afişlerinden "Rey çalanı… Mazbata sahtekârlığı yapanı… Dayak atanı… Unutma oyunu D.P. ye ver" afişi gösterilebilir (Bakınız resim 41). Afişteki iddialarda kastedilen, isim verilmese de CHP'dir. Halka bahsi geçen uygulamalar hatırlatılarak toplumsal hafıza devreye sokulup CHP'ye karşı antipati oluşturulmaya çalışılmaktadır.

1946 Genel Seçimlerinden başlamak üzere CHP ve DP'nin afiş ve sloganlarında kadınlarla ilgili doğrudan söylemlere çok az rastlanmaktadır. Nitekim 1946 seçimleri öncesi CHP'nin meşhur "Atatürk ve İnönü CHP'nin başlarıdır" afişinde yer alan model tipler arasında kadınlarında olduğunu görmüştük. Yine 1957 yılında DP'nin hazırlattığı D.P. Milletle Beraber isimli kitapçığın kapağındaki model tiplerde de kadınlara yer verildiğine rastlamaktayız. Doğrudan kadınlara hitap eden ilk afişe ise 1957 Genel Seçimleri öncesi CHP'nin "Türk kadını: çarşıyı, mutfağı sen daha iyi bilirsin, seni darlığa düşüren D.P. ye oy verme!" afişi ile rastlamaktayız (Bakınız resim 33). Afişte CHP Türk kadınının toplumsal rolüne vurgu yaparak,

[313] Zafer, 22 Ekim 1957.

Türk kadınının piyasadaki ekonomik darlıktan haberdar olduğunu ve bu darlığın sebebi olan DP'ye oy vermemesi gerektiğini Türk kadınına aktarmaktadır.

5.2. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ SİYASAL ALTYAPISI

II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında diğer dünya ülkelerinde kendini hissettiren kavramlar Türkiye'yi de etkilemiş ve çok partili hayata geçmek için uygun zemin oluşmuştu. DP, 1946'da çok partili ilk genel seçimleri kaybetmiş fakat 1950 Genel Seçimleri ile 10 yıl sürecek olan DP iktidarlığı dönemi başlamıştır. DP iktidara geldikten sonra 1954 ve 1957 Genel Seçimlerine giden süreçte ana muhalefet partisi CHP'den, DP'nin siyasi bir takım uygulamalarına karşı bir takım eleştiriler gelmekte ve DP idaresi partizanlık yapmakla suçlanmaktaydı. CHP propagandasının ana teması da zaten bu partizanlık söylemi idi. Nitekim 1954 Genel Seçimleri öncesi CHP'nin afişlerinden olan "Partizan idareye paydos!" (Bakınız resim 6) ve "Vatandaş! İmtiyazlı partizanların değil, bütün milletin refahı için çalışacağız."[314] afişleri bu söylemin en güçlü afişleridir. Demokrat Parti'nin isminin anlamından uzaklaştığı ve ismi gibi Demokrat bir idare değil de daha sıkıyönetim usullerine kaydığını aktaran, CHP afiş ve sloganlarına da rastlanmaktadır. "Adı ile münasebatı olmayan bir parti, adı Demokrat şiarı İstibdat" afişi buna örnektir.[315]

Seçim dönemlerinde ve seçimler bittikten sonra üzerinde en çok durulan konulardan biri de verilen vaatlerin yerine getirilip getirilmediğidir. Partiler bu konu üzerinden yoğun propaganda yapmışlardır. 1954 Genel Seçimleri öncesi CHP'li Kasım Gülek bir konuşmasında *"CHP yapabileceğine kani olmadığı vaatte bulunmaz. Az vaat yapar fakat vaadini tutar."* demiştir.[316] 1957 Genel Seçimleri öncesi ise İnönü *"Biz bir hususu ya hiç vaat etmeyiz, ya da yapacağız dediğimiz şeyi yaparız."* demiştir. DP ise 1954 Genel Seçimleri öncesi vaat etme konusu ile ilgili olarak etkili bir afiş olan "Yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır." (Bakınız resim 14) afişi ile geçmişe bakarak geleceği aynı yönde vaat etmekte idi.

[314] Adem Özküçük, *a.g.e.,* s. 157.
[315] Adem Özküçük, *a.g.e.,* s. 157.
[316] Engin Alçora, *a.g.e.,* s. 393.

1950'de DP'nin iktidara gelmesi ile beraber siyasi liderler arasında da çekişmeler yoğun olarak kendini hissettirmeye başlamıştır. 1960'a giden süreçte bazen hakaret etmeye kadar giden bu söz düellolarından seçmende partililer de sıkılmıştı. Bu yüzdendir ki bazı afiş ve sloganlarda bu durumdan duyulan rahatsızlık dile getirilmekteydi. 1957 Genel Seçimleri öncesi DP'nin kullandığı "Az laf çok iş" (Bakınız resim 42) ve "Dedikodu yok! İşimizi elbirliğiyle bitirelim" (Bakınız resim 45) afişleri bu yönde hazırlanan afişlerdendir.

DP'yi kuranlar nasıl ki daha CHP bünyesinde iken CHP'nin bazı kanun tasarılarına karşı çıktılarsa bugün de DP'nin iktidarlığı döneminde ana muhalefet partisi görevini yüklenen CHP'liler, DP döneminde hayata geçen bazı kanun ve uygulamalara karşı çıkmışlardır. Bu karşı çıkışlar seçim dönemlerinde de propaganda konusu olarak ayrıca karşımıza çıkmaktadır. Örneğin "Hırsıza hırsız diyemiyoruz çünkü ispat hakkı yok" (Bakınız resim 24) afişinde CHP ispat hakkı ile ilgili uygulamaları halka şikâyet etmekte idi. Nitekim ispat hakkı olmadığı için gazetelerde siyasilerle ilgili çıkan haberlerin ispatı da kale alınmayacağından bu durum gazeteciler için suç teşkil etmekte idi ve bu da gazetecilerin cezalandırılmasına yol açıyordu. Yine konu ile ilgili Kasım Gülek Tarsus konuşmasında *"Hırsıza hırsız diyemezsin, vesikan var, ispat edersin ama: Yasak! İspat hakkı yok."* demiştir.[317] Bu tartışmalara Elazığ'da yaptığı konuşmada cevap veren Menderes ise *"İspat hakkı, üniversite muhtariyeti, seçim emniyeti, hâkim teminatı bunların hepsi masal."* demiştir.[318] Şikâyet edilen bir diğer kanun da Milli Korunma Kanunu idi. CHP piyasada zaten mal eksikliği yaşanırken bir de halen bu kanunun uygulamada olmasını halka şikâyet etmekte idi. 1957 senesine ait "Mal yok Milli Korunma Kanunu var"[319] afişi bu yönde hazırlanmış afişlerden biridir. CHP aynı zamanda mevcut kanunları eleştirirken iktidara gelmesi durumunda halkın beklediği kanunlar çıkaracağı ile ilgili vaatler içeren afiş ve sloganlarda hazırlatmıştır. 1957 Genel Seçimleri öncesi kullanılan "Mayıs 1958'de beklediğin kanunlarla hür bir seçim için: C.H.P." (Bakınız resim 27) ve "Demokrasiyi kurduk tamamlayacağız Mayıs 1958'de hür seçim" (Bakınız resim 26) afişleri bu düşüncenin ürünleridir. Bu afişlerde dikkati

[317] BCA, 030,01,43,254,2.
[318] Zafer, 20 Ekim 1957.
[319] Milliyet, 8 Ekim 1957.

çeken bir başka durum ise "hür seçim" vurgusudur. CHP erkene alınan 1957 Genel Seçimlerinde iktidara gelmesi durumunda Mayıs 1958 yılında yaratacağı 'hür seçim' ortamı ile yeniden genel seçimlere gidileceğini söylemektedir.

Ülkenin diğer dünya devletlerine göre siyasi konumu ve prestiji de 1954 ve 1957 Genel Seçim dönemlerinde propaganda konusudur. Mevcut iktidarın ülkenin prestiji üzerinde ne tür bir etki yaptığı ve yürütülen dış politika faaliyetlerinin ülkeye kazandırdıkları veya kaybettirdikleri afiş ve sloganlara yansımıştır. DP dış politikada yürüttüğü faaliyetleri 1954 yılı genel seçimleri öncesi hazırlattığı "Yapa yalnızdık; bugün cihan bizimledir!" afişi ile özetlemekte idi (Bakınız resim 17). 1957 Genel Seçimleri öncesi ise "D.P. Milletle Beraber" isimli kitapçıkta konu daha detaylı ele alınarak: "D.P. yurtdışında Türkiye'nin şeref ve itibarını yükseltti. Türk Silahlı Kuvvetleri Birleşmiş Milletler safında yer aldı. Kore'de Mehmetçiğin yarattığı mucize şimdi bütün hür dünyada bir kahramanlık destanı gibi anlatılıyor. Bugün Türkiye bütün dünyanın sevdiği ve saydığı bir devlettir.", "NATO: Batıda emniyet ve itibar, Bağdat Paktı: Doğuda emniyet ve itibar, DP'nin iki büyük dış politika zaferi" ve "D.P. hareketsizlik içinde bocalayan Türk dış politikasını teşebbüsü ile muteber ve tesirli bir seviyeye yükseltmiştir."[320] gibi sloganlara yer verilmiştir. Bu sloganlar ile DP, Kore'ye asker gönderme hamlesi ile ülkenin NATO'ya kabul edilmesini sağladığını ve Bağdat Paktı'na katılarak da ülkenin doğu sınırlarının güvene alınmasını sağladığını dolayısıyla bu hamlelerin ülkenin dış itibarını yükselttiğini belirtmiştir. Aynı zamanda 1957 Genel Seçimleri öncesi hazırlanan "D.P. Milletle Beraber" kitapçığında askerler içinde bağımsız sayfalar tasarlanmış ve bu sayfalarda "Şanlı ordumuz vatanın sarsılmaz kalesidir." gibi sloganlara yer verilmiştir.[321]

CHP, 1950 Genel Seçimleri ile beraber muhalefete geçtikten sonra 1954 ve 1957 Genel Seçimleri öncesi seçmenin karşısına partinin prestiji ve tarihi ile ilgili afiş ve sloganlar ile çıkmıştır. Nitekim CHP'nin kurucusunun Gazi Mustafa Kemal Atatürk olması ve o yıllarda partinin başında bulunan İsmet İnönü'nün Atatürk'ün en yakın silah arkadaşlarından olması hasebiyle yer yer İsmet İnönü'nün asker imajının

[320] D.P. Milletle Beraber, s. 8.
[321] D.P. Milletle Beraber, s. 7.

halka hatırlatıldığı ve bu şekilde partinin prestijinin yükseltilmeye çalışıldığı afiş ve sloganlara rastlamakta mümkündür. 1957 Genel Seçimleri öncesi kullanılan "Vatanı kurtaran C.H.P. Sivas'ta doğdu!" (Bakınız resim 31) ve "Altı ok atanın emaneti, CHP o emanetin bekçisidir."[322] afişleri bu yönde hazırlanan CHP afişleridir. Yine CHP'li Turan Fevzioğlu'nun parti tarihindeki başarılara atıf yaparak dile getirdiği *"Kıbrıs işini de Hatay meselesinde olduğu gibi CHP halledecektir."*[323] sloganı da CHP'nin bu tarihi prestijini kullandığı propagandaya örnek gösterilebilir. DP, CHP'ye göre çok yeni bir parti idi ve CHP ile İsmet İnönü'nün tarihi kişiliği karşısında durabilecek tek kişi Atatürk'ün son başbakanı Celal Bayar idi. Nitekim Celal Bayar'ın kendi siyasi ve askeri kişiliğini kullandığı afiş ve sloganlarda yok denecek kadar azdır. Sadece çalışmamız sırasında rastladığımız 1954 Genel Seçimleri öncesi Bayar'ın bir konuşmasında dile getirdiği *"Bizim aslımız kuva-yi milliyeden gelmiştir."* sloganı buna örnek gösterilebilir.[324]

DP iktidarda olduğu süre içerisinde CHP'nin bütün eleştirilerine rağmen hem ekonomik hem de siyasal anlamda ülkenin kalkındığını, 1954 Genel Seçimleri öncesi 4 yıllık, 1957 Genel Seçimleri öncesi ise 7 yıllık iktidarlığı dönemini bazen överek bazen de 27 yıllık CHP iktidarlığı dönemi ile karşılaştırarak savunmuştur. Aynı zamanda yine bu kalkınma ve prestijde DP her zaman seçmenin de katkısı olduğunu ve yine seçmenin buna sahip çıkması gerektiğini afiş ve sloganlarında dile getirmiştir. Nitekim DP'nin 1954 yılına ait "Kalkınan Türkiye senin eserindir onu yıktırma!" (Bakınız resim 16) ve "Güvendin seçtin eserini koru!" (Bakınız resim 15) afişleri DP'nin halkı partinin arkasında göstermeye çalıştığı ve bu yönde halkın partiye sahip çıkması gerektiğini belirttiği afişlerdendir. 1957 Genel Seçimlerine gelindiğinde ise DP resimli seçim afişi yasağı kuralını ihlal ederek hazırlattığı "Büyük Türkiye için desteğinizi istiyorum" (Bakınız resim 39) afişi ile işi yine seçmene bırakmakta idi. "Başlanan işlerin bitmesi lazım, kalkınmaya devam, reyini Demokrat Parti'ye ver" (Bakınız resim 48) ve "Daha ileri, daha kuvvetli bir Türkiye için Demokrat Parti reyini hak etti." (Bakınız resim 43) afişleri ise kalkınma işinin süreceğini ve bunda vatandaşın katkısına ihtiyaç duyulacağını belirten 1957

[322] Engin Alçora, *a.g.e.,* s. 421.
[323] Akşam, 14 Ekim 1957.
[324] Ayın Tarihi, 25 Nisan 1954.

afişlerindendir. Yine 1957 yılına ait "Senin partin Demokrat Parti seni düşündüğü seninle çalıştığı için muvaffak oldu…" (Bakınız resim 44) afişi DP'nin seçmeni partiye bağlamaya çalıştığı ve onlarla beraber olduğu imajı vermeye çalıştığı afişlere örnektir.

1957 Genel Seçimleri öncesi DP tarafından hazırlanan "27 yılda olmayanı 7 yılda olduran DP reyini hak etti."[325] ve "Yedi yılda Türkiye'yi büyük devlet yapan Demokrat Parti'ye reyini ver."[326] afişleri ile yine 1957 yılına ait, "1950'de geri kalmış bir devlettik 1957'de ileri bir dünya milleti olduk" (Bakınız resim 47) afişi DP'nin yedi yıllık iktidarlığı dönemini 27 yıllık CHP iktidarlığı dönemi ile karşılaştırarak övdüğü propagandaya örnektir.

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkim teminatı, 1957 Genel Seçimleri öncesi özellikle CHP tarafından dile getirilen konulardan biriydi. Yargının baskı altında olduğundan verimli çalışamadığı yönünde eleştirilerde bulunan CHP bu eleştirilerini seçim beyannamesinde "mahkeme istiklalini ve hâkim teminatını sağlamlaştırmak için siyasi uzuvlarda müstakil bir Yüksek Hâkimler Şurası kuracağız."[327] sloganı ile dile getirmekte idi. CHP'nin 1957 yılında üzerinde durduğu bir başka konu ise anayasa değişikliği idi. Bazı işlemlerin doğru gerçekleşebilmesi için anayasa değişikliği yapılmasın gerektiğini düşünen CHP bunu seçim beyannamesinde "İki meclis, Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanının tarafsızlığı ve icra kuvvetinin, müessir bir şekilde murakabesi için anayasayı tadil edeceğiz." sloganı ile dile getirmiştir.[328]

Radyonun kullanılma şekli ve tarafsızlığı özellikle 1950'den sonra sıkça tartışma konusu olmuş ve muhalefet iktidarın radyoyu propaganda aracı gibi kullanmasını halka şikâyet etmiştir. 1957 yılına ait "Adam kayırmağa, hırsızlıklara, kötü idareye, gelişigüzel işlere, dalkavuk radyoya paydos!" (Bakınız resim 25) afişi ile "Devlet radyosunu muhtar bir müessese haline getirerek, partizan propagandanın

[325] Akşam, 10 Ekim 1957.
[326] Muzaffer Tepekaya, a.g.m., s. 333.
[327] Akşam, 11 Ekim 1957.
[328] Akşam, 11 Ekim 1957.

aleti olmaktan kurtaracağız."[329] sloganı CHP'nin konuyu halka şikâyet ettiği afiş ve sloganlara örnektir.

5.3. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ EKONOMİK ALTYAPISI

II. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün dünya üzerindeki ekonomik çöküşten tabi ki Türkiye'de etkilenmişti. Fakat ABD Dışişleri Bakanı George Marshall'ın savaştan zarar gören Avrupa ülkelerinin yeniden imarı için hazırladığı *"Avrupa'nın yeniden imar programı"* içinde Türkiye'nin de olduğu 16 ülke için savaşın etkilerini atmak üzere bir fırsat olmuştur. Türkiye'ye önce 225 milyon dolar sonrasında ise 450 milyon dolar yardım edilmiştir. İşte DP bu yardımların Türkiye'ye yapılmaya başlandığı 1950 senesinde iktidara gelmiştir. DP yönetimi bu yardımları parti programında belirttiği "liberal ekonomi" politikası çerçevesinde kullanmıştır. Yatırımlarda öncelik tarım ekonomisine verilmiş ve tarımda hızlı bir makineleşme başlamıştır. Bunun ardından çeşitli sanayi kollarında da yatırımlar artmış ve özellikle çimento sanayi gibi alanlarda gelişme kaydedilmiştir.

CHP, DP'nin Marshall yardımlarını palansız harcadığı ve bu plansız ekonominin bir takım sıkıntıları beraberinde getireceği yönünde eleştirilerde bulunmuştur. 1954 ve 1957 Genel Seçimlerine gelindiğinde ise bu plansız ekonominin bir ekonomik buhrana ve piyasada yokluklar yaşanmasına sebebiyet verdiği eleştirileri yapılmış ve bunlar CHP'nin afiş ve sloganlarında yerini bulmuştur. İlk olarak 1954 yılında CHP'nin ekonomik propagandasına bakıldığında "Vatandaş! Önce çarşıyı pazarı dolaş sonra reyini kullan!" (Bakınız resim 7) ve "Ucuzluk dediler pahalılık getirdiler." (Bakınız resim 8) afişlerinde olduğu gibi piyasada "pahalılık" olduğu söylemlerine yer verildiği görülmektedir. Yine bu seçimlerde CHP'nin kullandığı "Kalkınmadan bahsettiler kendileri kalkındılar" (Bakınız resim 9) afişi ile DP'nin yolsuzluklar yaptığı ve "Altın 1950'de 36 lira 1954'de 56 lira paramız durmadan düşüyor!" (Bakınız resim 10) afişinde ise DP tarafından TL'nin değerinin düşürülerek ekonomik politika izlendiği aktarılmaktadır. Bu olumsuz ekonomik şartlara çözüm olarak ise CHP iktidarı gösteriliyor ve

[329] Akşam, 11 Ekim 1957.

"Vatandaş! Evinde rahat, kesende bereket, yolunda selamet istiyorsan reyini CHP'ye ver." deniliyordu.[330] DP ise CHP'nin bu pahalılık afişlerine yine CHP döneminden örnekler vererek asıl o dönem pahalılık olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. "Buğdayına 30 kuruşu çok görenlere oy verme! Senin partin Demokrat Parti'dir!" (Bakınız resim 18) afişi ve Yeni Politika dergisinde yer alan "Gaz karnesi, ekmek karnesi, karaborsa CHP'nin keşfidir."[331] sloganı, DP'nin bu karşı propagandasına örnektir. Adnan Menderes ise CHP'nin bu pahalılık söylemlerine karşın *"Darlığa değil bolluğa gidiyoruz"* diyerek halkı teskin etmeye çalışmıştır.[332]

1957 Genel Seçimlerine gelindiği zaman ise CHP'nin pahalılık söylemlerinin yerini daha çok yokluk söylemleri almaya başlayacaktı. Özellikle tarım makinelerinin çoğalması ile beraber artan yedek parça ihtiyacının karşılanamaması "Ne yazık ki traktörü öküzle çekiyoruz!" (Bakınız resim 34), "Yok" (Bakınız resim 32) ve "Kahve gitti adı kaldı yadigâr…" (Bakınız resim 35) gibi afişlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle "Yok" afişinde CHP önemli önemsiz birçok maddeyi yoklar arasında göstererek bunlar üzerinden piyasadaki darlığa dikkat çekmek istemiştir. Piyasada bir takım ürünlerin yokluğunun yaşandığını DP ileri gelenleri de kabul ediyor fakat bu durumun geçici olduğunu belirtiyorlardı. CHP'liler ise piyasada yokluklar olmadığı tam tersine bolluk olduğunu ileri süren DP'lilere "Kuyruk, kuyruk, kuyruk bu mu bolluk?" afişi ile cevap vermekteydiler.[333] DP cephesinden bu propagandaya karşı propaganda hemen yapılmış ve "Pahalılık var diyorlar şekerin kilosunu 5 liraya yedirdiklerini unutma reyini Demokrat Parti'ye ver" (Bakınız resim 52) ve "Onların ucuzluk dedikleri şey senin mahsulünü ucuza almaktır" (Bakınız resim 49) gibi afişlerle CHP iktidarlığı döneminde de pahalılık olduğu ve aynı zamanda CHP'nin vatandaşın emeğini ucuza mal ettiği belirtilerek cevap verilmiştir. CHP özellikle kendi iktidarlığı döneminde vatandaşın emeğinin sömürüldüğü iddialarına karşı çıkmış ve bu söylemlere "Milli varlığın dayanılacak ve korunulacak en önemli kaynağı vatandaşın emeğidir." sloganı ile cevap vermiştir.

[330] Cumhuriyet, 30 Mart 1954.
[331] Yeni Politika, 4 Aralık 1953.
[332] Milliyet, 23 Nisan 1954.
[333] Mehmet Ö. Alkan, a.g.m., s. 104.

1957 senesinde DP, CHP'li Ahmet Barutçu'nun Ankara'daki konuşmasında belirttiği "Dünya devletleri arasında memleketimiz 'yokluklar memleketi' diye şöhret almıştır."[334] noktasına kadar varan "yokluk" propagandasına karşın ülkenin geçen yedi yıllık süreçte ekonomik ve hizmet anlamında geliştiği ve gelişmeye devam edeceği yönünde yoğun propaganda yapmıştır. Bu yönde hazırlanan DP afişleri arasında "Az laf çok iş" (Bakınız resim 42), "Dağlar yol viraneler bağ oldu." (Bakınız resim 40), "Daha çok yol daha çok fabrika" (Bakınız resim 51), "Refah, emniyet, kalkınma var, sefalet, israf, işsizlik yok"[335] ve "Daha büyük fabrikalar… Büyük müreffeh köylü ve şehirli vatandaşlarla dolu…" sayılabilir.[336]

1950 yılından sonra gerçekleşen sanayileşme beraberinde işçi nüfusunu, artan işçi nüfusu da beraberinde işçi haklarını getirmişti. 1954 ve 1957 Genel Seçimleri öncesi işçilerin ekonomik refah ve haklarına yönelik afiş ve sloganlara sıkça rastlanmaktadır. DP'nin 1954 yılına ait "Her işçiye bir çatı" (Bakınız resim 12) ve "İşçi vatandaş! Daha çok kazanmak istiyorsan reyini DP'ye ver"[337] afişleri ile 1957 yılına ait "Daha çok iş, işçiye refah ve emniyet" (Bakınız resim 37) afişi ve CHP'nin 1957 yılına ait "İşçi vatandaş. Dolgun ücret, işinde emniyet, kesende bereket, istiyorsan reyini C.H.P. ye ver!" (Bakınız resim 19) afişleri buna örnek gösterilebilir.

DP, 1954 Genel Seçimlerinde "Her mahalleye bir milyoner"[338] sloganı ile toplumu ekonomik anlamda refaha ulaştırma temennisinde bulunurken aynı zamanda bunun devletçi ekonomik model ile değil de liberal ekonomik model ile gerçekleştirileceğini de belirtmektedir.

Dönem itibariyle ABD gitgide büyüyen ve gelişmekte olan bütün ülkelerin örnek aldığı bir ekonomiye sahiptir. Bu gelişmişlik diğer ülkelerde de Amerika olma hayali yaratmıştır. Bunun örneklerine tabi ki ülkemizde de rastlanacaktır. Nitekim 1954 Genel Seçimleri öncesi bir konuşmasında ve 1957 Genel Seçimleri öncesi de DP Taksim Mitinginde Bayar "Türkiye 30 yıl sonra küçük bir Amerika olacaktır."

[334] Akşam, 14 Ekim1957.
[335] Akşam, 10 Ekim 1957.
[336] Esra Keloğlu İşler, a.g.m., s. 117.
[337] Mustafa Macit, *a.g.e.*, s. 50.
[338] Mustafa Macit, *a.g.e.*, s. 50.

demiş[339], Menderes ise 1957 Genel Seçimleri öncesi katıldığı Amasya mitinginde "Amerika gibi zengin oluncaya kadar hamlelere devam edeceğiz." demiştir.[340]

5.4. DP-CHP AFİŞ VE SLOGANLARININ KÜLTÜREL ALTYAPISI

1954 ve 1957 Genel Seçimleri öncesi hazırlanan afiş ve sloganlara baktığımız zaman günümüz anlamında kültürel afiş ve sloganlara rastlamak pek mümkün değildir. Çünkü partiler seçim propagandalarını toplumun öncelikli ihtiyaçları üzerine şekillendirmiş ve bu itibarla da kültürel altyapılı propaganda yok denecek kadar az kullanılmıştır. Toplum ekonomik anlamda bir takım ihtiyaçlara muhtaç ve ülkede henüz gelişme aşamasındadır. Toplumun ihtiyaçları arasında tabi ki kültür ve eğitim vardır ama bunlar diğer öncelikli ihtiyaçlara göre daha alt sıralarda yer aldığından bunlara sıra gelmemektedir. Zaten partilerin seçim beyannamelerinde kültürel alanlarla ilgili vaatlere rastlanmaması bu alanda propaganda da olmayacağının göstergesidir.

Dönem içinde üzerinde düşünülüp propaganda yapılan ve bizim de kültürel sayabileceğimiz tek konu eğitimdir. Eğitim ile ilgili afişlere de daha çok köy afişi bünyesinde yer alan köylerin okul ihtiyacını belirten afişlerde rastlanmaktadır. Bu okul afişlerine ilk örnek olarak 1954 Genel Seçimleri öncesi DP'nin kullandığı "Işık, sağlık, okul, su, yolumuz köye doğru!" afişi gösterilebilir (Bakınız resim 11). Afişte köylerin ihtiyaçları arasında okulda sayılmış fakat dönem itibariyle bırakın köyleri ilçe ve şehirlerin bile okullara ihtiyacı vardır. 1957 Genel Seçimlerine giden süreçte ise kültürel propagandaya biraz daha fazla rastlanmaktadır. CHP seçim beyannamesinde "Üniversite muhtariyetini sağlam esaslara bağlayacağız"[341] diyerek üniversitelerin özerkliği tartışmasını başlatmıştır. Konuya dâhil olan Adnan Menderes ise Elazığ mitinginde *"İspat hakkı, üniversite muhtariyeti, seçim emniyeti, hâkim teminatı bunların hepsi masal"* demiştir.[342]

[339] Zafer, 22 Nisan 1954.
[340] Akşam, 19 Ekim 1957.
[341] Akşam, 11 Ekim 1957.
[342] Zafer, 20 Ekim 1957.

Köylere okul vaadinde bulunan afişlere 1957 Genel Seçimleri öncesi de rastlamak mümkündür. CHP'nin "KÖYE:" diye başlayan afişinde köyün eksiklikleri arasında "öğretmen" de sayılmakta (Bakınız resim 22), DP ise "Her köye su, her köye yol, her köye mektep" afişi ile konuyu ele almakta idi.[343] Ayrıca DP'nin 1957 Genel Seçimleri öncesi yayınladığı D.P. Milletle Beraber isimli kitapçıkta bu konuya da ayrı bir sayfa ayrılarak burada; "Türk gençliğinin tahsili ölmez Atatürk'ün idealiydi. DP onun ideallerini gerçek yaptı.", "Her bölgede bir üniversite" ve "Her köyde ilkokul, her kazada ortaokul, her vilayette lise işte Demokrat Parti'nin eğitim düsturu…" gibi sloganlara yer verilmiştir.[344] Son slogan konunun vahametini anlamak açısından da önemlidir. Her ilde ancak lise yapılabileceği vaat edilmekte, üniversiteler ise bölge bölge kurulmaktadır. Bu durum o günlerde ülkenin eğitim açısından ne kadar kıt imkânlara sahip olduğunu gözler önüne sermektedir.

CHP 1957 yılında siyasi vaatlerde bir ilki gerçekleştirmiş ve ilk defa "fikir işçileri" tabiriyle şair ve yazarlar kastedilerek bu kişilerin korunacağı CHP seçim beyannamesinde, "Sendika hürriyetini genişleteceğiz ve işçiye grev hakkı tanıyacağız, ayrıca fikir işçilerini koruyacak tedbirler alacağız" şeklinde ifade edilmiştir.[345] Konunun önem derecesi sloganın içinde sendika hakkı ile işçilere grev hakkından sonra gelecek şekilde yerleştirilmesinden anlaşılmaktadır. Buna rağmen konunun ilk defa propaganda aracı olarak kullanılması bakımından slogan önemlidir. 1954 ve 1957 Genel Seçimlerinde bu konu hem afiş hem de slogan bazında ilk defa bu sloganda ele alınmış ve bu şekilde gündeme getirilmiştir.

Bugün bile seçim dönemlerinde veya herhangi başka bir kampanya amacıyla düzenlenen organizasyonlarda kişiler hitap edecekleri kesimin kültürel geçmişini ve hassasiyetlerini göz önünde bulundurmak zorundadırlar. Bu gerçektende siyasetin altın kuralları arasındadır. Çünkü toplum kendisine hitap edende kendinden bir şeyler görmek ister özellikle siyasi açıdan yani bir partinin seçmenden oy talep etme aşamasında seçmenin kültürel geçmişine hâkim olup ona göre hareket etmek siyasi liderlerin izlediği temel yollardandır. CHP Türkiye'nin ilk partisi olması ve zorlu günlerin geçirildiği süreçte var olması hasebiyle Türk toplumunun kültürel

[343] Akşam, 10 Ekim 1957.
[344] D.P. Milletle Beraber, s. 9.
[345] Akşam, 11 Ekim 1957.

değerlerini çok iyi bilmektedir. DP ise her ne kadar sonradan kurulmuş olsa bile kurucu kadrosu tarafından Türk toplumunun kültürel değerleri ve yaşam tarzı iyi bilinmekteydi. Nitekim DP'nin kurulur kurulmaz tarım ekonomisine önem vermesi ve köyleri yeniden kurma ideali bu bilgiden gelmekteydi. Her iki partinin de toplumun birçoğunun o dönem köylerde yaşaması sebebiyle her seçim döneminde köy ve köylerin ihtiyaçları için ayrı afişler ve sloganlar hazırlatmaları da konuya hâkimiyetlerinden kaynaklanmaktadır. Siyasilerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirlerinde de mitingler yapmaya başlamaları gittikleri yerler ile ilgili sahip oldukları bilgileri arttırmalarına ve yörenin şivesinden yemeklerine kadar bilip bunu gittikleri yerde kullanmalarına sebep olmuştur.

Her iki partide toplumun kültürel değerlerini göz önünde bulundurarak afiş ve sloganlarını hazırlamışlardır. Bu afiş ve sloganlar toplumun kültürünü yakalamak için bazen şehir, bazen bölge bazen de toplumsal sınıf bazlı hazırlanmıştır. DP yanlısı yayın yapan Köylü Gazetesinin 1954 Genel Seçimleri öncesi kullandığı "Köylüye baldırı çıplak kasketliler diyenleri unutma"[346] sloganı CHP'nin köylüye bu yönde hitap ettiğini belirterek CHP'yi toplumun kültürel değerleriyle alay etmekle vurmaya çalışmıştır. CHP ise 1957 Genel Seçimleri öncesi hazırladığı ve "Türk kadını" diye başlayan afişte "çarşıyı, mutfağı sen daha iyi bilirsin" diyerek toplumun yaşayış tarzına hâkim olduğunu göstermiştir (Bakınız resim 33). Yine CHP 1957 Genel Seçimleri öncesinin popüler tartışma konularından olan "kahve buhranı" konusunu gündeme iyice taşımış ve "Kahve gitti adı kaldı yadigâr…" (Bakınız resim 35) afişi ile kahvenin Türk kültürünün vazgeçilmezlerinden olduğunu onun yokluğuna toplumun duyduğu hasreti dile getirerek DP'yi bir kültürü yok etmekle vurmaya çalışmıştır. Bütün bu örnekler partilerin gerçekten de toplumun ana dinamiklerini çok iyi bilip takip ettiklerini ve yeri geldiğinde de bunları propaganda konusu olarak çok iyi kullandıklarını göstermektedir.

[346] Köylü Gazetesi, 23 Nisan 1954.

SONUÇ

Siyasi propagandanın Türkiye'de ilk örneklerinin verildiği 1950-1960 arası dönemin propaganda araçları bazen dar anlamda "afiş" olarak bazen de daha geniş tutularak "propaganda" olarak araştırılmıştır. Fakat bu araştırmalar birebir bir iki seçim dönemini değil de tarih aralığı daha geniş tutularak birçok seçim dönemini kapsayacak şekilde yapılmıştır. Bu sebepten 1954 ve 1957 Genel Seçimleri bu bağlamda bu araştırma ile ilk defa derinlemesine incelenmiştir.

Çalışma özellikle; DP ve CHP'nin seçim dönemlerine ait propaganda çalışmalarının incelenmesinde, Türkiye'de siyasi afiş ve sloganın gelişiminin araştırılmasında ve 1950-1960 dönemleri arası kullanılan afiş ve sloganlara ulaşmada hem görsel hem de yazınsal olarak kaynak teşkil edecektir.

Yaptığımız araştırmalar ve incelediğimiz afiş ve sloganlar bize dönemin genel siyasi, toplumsal, ekonomik ve kültürel yapısı hakkında bilgiler vermiştir. Şöyle ki televizyonun henüz ülkemizde bulunmadığı ve radyonun da yaygınlaşmadığı bu zaman aralığında özellikle siyasi kuruluşlar için Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar ulaşmak için afiş, broşür, slogan ve el ilanları bulunmaz bir nimetti. Bu sebeptendir ki DP'nin kurulması ile beraber rekabet ortamında gerçekleşen seçimlerde siyasiler hitap ettikleri toplumun her kesimine ait bir takım bilgiler edinmek mecburiyeti hissediyor ve afiş ve sloganlarını bu bilgiler ışığında hazırlamak zorunda kalıyorlardı. İşte bu şekilde ortaya çıkan afiş ve sloganlar ile aynı zamanda halkın birebir kendisinin ürettiği sloganlar dönemin yukarıda saydığımız siyasi, toplumsal, ekonomik ve kültürel anlamda genel konjonktürü hakkında bizi bilgilendirmektedir.

Türk toplumu ulusal kurtuluş mücadelesini kazanıp henüz yaralarını sarmaya başlamışken toplum daha tam toparlanamadan 1939 yılında II. Dünya Savaşı patlak vermiştir. 1945 yılına kadar Türkiye her ne kadar bu savaşa doğrudan girmemişse de savaşın getirdiği bütün dolaylı sonuçlardan etkilenmiştir. Özellikle yeni yeni oturtulan ülke ekonomisi bu savaştan ağır yara almış ve ülke dış yardımlara ihtiyaç duymuştur. Toplumun büyük kesimi köylerde yaşamakta ve bu nüfusun bir kısmı şehirlerde yeni yeni açılan fabrikalarda çalışmak için şehirlere göç etmektedir. Ülke ve toplum bu hal üzereyken 1946, 1950, 1954 ve 1957 Genel Seçimlerine gidilmiştir. Bu yüzden bu seçimlerde yapılan propaganda da ülkenin demin belirttiğimiz genel konjonktürünün yoğun bir şekilde etkisinde kalmış ve propaganda aracı olarak kullanılan afiş ve sloganlar bu bağlamda oluşturulmuştur.

Sadece 1954 ve 1957 Genel Seçimlerini ele aldığımız bu çalışma, daha geniş tarih aralıkları üzerinden yapılmış diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Fakat daha önce de belirttiğimiz üzere bu çalışma da sadece iki seçim dönemi ele alınarak bu seçimler daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmıştır. Bu yönde ortaya çıkan bütün yazılı ve görsel materyaller ile bunların değerlendirilmesi bu çalışmanın genişletilmesi veya bununla bağlantılı yapılacak yeni çalışmalarda büyük kolaylık sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Resmi Kurum ve Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)
TBMM Genel Evrak Arşivi
Milli Kütüphane Arşivi

Türk Tarih Kurumu

Resmi Yayınlar

TBMM Tutanağı
Ayın Tarihi Dergisi (1950-1960)
TBMM Tutanak Dergisi (Dönem IX, X, XI)
T.C. Resmi Gazete (1950-1960)

Gazete ve Dergiler

Zafer
Ulus
Yeni Ulus
Milliyet
Cumhuriyet
Akşam
Hürriyet
Son Posta
Akbaba
AKİS Haftalık Aktüalite Mecmuası (1954-1960)
Mizah
Dolmuş
İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi
Milliyet Sanat Dergisi

Araştırma Eserler

Kitaplar

Ahmad, F. (1976). *Türkiye'de Çok Partili Hayatın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971).* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Akın, R. (2010). *Türk Siyasal Tarihi (1908-2000).* İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960).* Ankara: Phonenix Yayınevi.

Alçora, E. (2015). *Türkiye'de Siyasal Parti Propagandası (1946-1960).* (1. Baskı). İstanbul: SAV Yayınları.

Alemdar, K. (1996). *İletişim ve Tarih* (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Aydemir, Ş. Süreyya. (1993). *Menderes'in Dramı (1859-1960).* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Aziz, A. (2011). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Yayınları.

Başar, A. Hamdi. (1959). *Demokrasi Yolunda Nereye Gidiyoruz?*. İstanbul: Başar Yayınları.

Birand, M. Ali, Dündar C., Çaplı B. (1991). *Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu* (1. Baskı). İstanbul: Doğan Kitap.

Cumhuriyet Ansiklopedisi (1923-2000). (2002). II (1941-1960). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Bedirhan, Toprak (Ed).

Çobanoğlu, Ş. (2007). *Suskunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*. İstanbul: FİDE Yayınları.

Demir, Ş. (2011). *Düello Menderes ve İnönü.* (1. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

D.P. Milletle Beraber. (1957). İstanbul: Tifdruk Matbaacılık.

Eroğul, C. (1968). *Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi).* Ankara.

Kamanlıoğlu, E. Belkıs, Göztaş, A. (2010). *Politik Gündem Odağında Halkla İlişkiler ve Gündem Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kayış, N., Hürkan, S. (2012). *Sansürsüz Sansür Tarihi* (1. Baskı). Ankara: Sinemis Yayınları.

Kısakürek, N. Fazıl. (1993). *Benim Gözümde Menderes.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Macit, M. (2015). *Siyasal Afiş ve İlanların Dilinden Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Siyaset.* Gece Kitaplığı Yayınları.

Mısırlı, İ. (2008). *Genel ve Teknik İletişim (Kavramlar- İlkeler- Uygulamalar).* Ankara: Detay Yayıncılık.

Örmeci, O. (2008). *İttihat ve Terakki'den AKP'ye Türk Siyasal Tarihi*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Öymen, A. (2004). *Bir Dönem Bir Çocuk.* İstanbul: Doğan Kitap.

Öymen, A. (2004). *Değişim Yılları*. İstanbul: Doğan Kitap.

Özkan, N. (2004). *Türkiye ve Dünyadan Örneklerle Seçim Kazandıran Kampanyalar.* İstanbul: Mediacat Yayınları.

Özsoy, O. (2002). *Türkiye'de Seçmen Davranışları ve Etkin Propaganda*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.

Ruscuklu, B. (2008). *Demokrat Parti'den 12 Eylül'e*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Teziç, E. (1976). *"100 Soruda Siyasi Partiler".* İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Timur, T. (2003). *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş* (3. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Tokgöz, O. (2010). *Seçimler, Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim.* Ankara: İmge Kitabevi.

Topuz, H. (1977). *Televizyon, Radyo, Basın ve Afişle Seçim Savaşları* (1. Baskı). İstanbul: Milliyet Yayınları.

Tunaya, T. Zafer. (1952). *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952).* İstanbul.

Tuncay, S. (2000). *Parti İçi Demokrasi ve Türkiye.* İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Turan, Ş. (1999). *Türk Devrim Tarihi (Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye 14 Mayıs 1950- 27 Mayıs 1960).* IV. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2012). *Milletvekilleri Genel Seçimleri (1923-2011).* Ankara: TÜİK Matbaası. Yayın Nu: 3685.

Uğurlu, M. Fatih. (1998). *Seçim Stratejileri*. Ankara: SEK Yayınları.

Uztuğ, F. (2004). *Siyasal İletişim Yönetimi (Siyasette Marka Yaratmak).* İstanbul: Mediacat Yayınları.

Varlık, Ü., Ören, B. (2001). *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Seçimler*. İstanbul: DER Yayınları.

Yücel, M. Serhan. (2001). *"Demokrat Parti".* İstanbul: Ülke Kitapları.

Makaleler

Afiş Sanatı 1980. (14-15 Aralık 1980). *Milliyet Sanat Dergisi*, 3-6.

Akgız, B. Eker. (2009). Halkla İlişkiler ve Siyasal Pazarlama. M. Işık ve M. Akdoğan. (Editörler). *Dünden Bugüne Halkla İlişkiler*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, 353-379.

Alkan, M. Öznur. (2015). Seçim Afişleri, Parti Amblemleri ve Demokrasi Tarihimize Dair Notlar. *Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi*, 313, 101-113.

Bayur, Y. Hikmet. (15 Mayıs 1954). 1954 Genel Seçimleri Üzerine Düşünceler. *Akis Haftalık Aktüalite Mecmuası*, 5-34.

Berkman, B. (1988). Slogan, Aşkım!. *Milliyet Sanat Dergisi*, (192), 29-31.

Bulut, S. (2009). Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu. *Akademik Bakış Dergisi*, 2 (4), 125-145.

Duman D., İpekşen S. Sun. (2013). Türkiye'de Genel Seçim Kampanyaları (1950-2002). *Turkish Studies.*

Dur, B. Uyan İ. (2011). *Türk Grafik Tasarımında Afiş Tasarımının İlk Dönemleri ve Kültürel türdeki Afişlerin Türk Grafik Tasarımının Gelişimine Kazandırdığı İvme*. Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu (IFAS) Bildiriler Kitabı. Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası, 67-73.

Er, M. (2012). İhap Hulusi Görey'in Cumhuriyet Dönemi Afişlerinin Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi. *Türkbilig Türkoloji Araştırma Dergisi*, (23), 115-132.

Ete, M. (15 Mayıs 1954). Seçimde Bahis Mevzuu Edilen Meseleler. *Akis Haftalık Aktüalite Mecmuası*, 15-34.

İnternet: Aldıkaçtı, O. (1959). 27 Ekim 1957 Milletvekilleri Seçimi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. Cilt: 24. Web:

http://journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023004385 adresinden 9 Şubat 2017'de alınmıştır.

İnternet: Kalender, A. (2003). Seçmenin Karar Sürecinde İletişim Araç ve Yöntemlerinin Önemi Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Selçuk Communıcatıon*. Cilt: 2. Web: jose.selcuk.edu.tr/article/view/1075000483 adresinden 29 Aralık 2016'da alınmıştır.

İşler, E. Keloğlu. (2007). Demokrat Parti'nin Halkla İlişkileri Üzerine Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (24), 111-128.

Kaya, A. Elif Emre. Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri. *G.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi*, 93-118.

Köse, İ. (2014). Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011). *İletişim ve Diplomasi Akademik Hakemli Dergi.* (3).

Mazıcı, N., Birand, M. Ali, Akyol, T., Şen, E. (2012). Adnan Menderes ve Medya. D. İ. Erdoğan, T. Kabadayı, H. Üreten, G. Gündeay. (Editörler). *Türk Tarihinde Adnan Menderes.* I. Aydın: Aydın Üniversitesi Yayınları, 13-33.

Oral, Z. (1977). Politik Afişin Bir Türü Olan Seçim Afişlerinde "Etki" Sanat Akımlarından Yararlanılarak Sağlanıyor. *Milliyet Sanat Dergisi*, (232), 4-9.

Özsezgin, K. (1982). Türk Grafik Sanatının Gelişme Evreleri. *Milliyet Sanat Dergisi*, (41), 4- 7.

Staeck, K. Politika ve Çevre Afişler-Kartpostallar. *Afiş Sanatı.* Plastik Sanatlar Derneği ve İstanbul Alman Kültür Merkezi Ortak Yayını.

Tepekaya, M. Türk Basınında Demokrat Parti Genel Seçimleri. (2012).. T. Kabadayı, D. İ. Erdoğan, H. Üreten, G. Gündeay. (Editörler). *Başbakan Adnan Menderes'in*

Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları, 249-359.

Topuz, H. (1991). Türkiye'de Radyo ve TV Kampanyalarının Yasal Koşulları. Topuz, H. (Editör). *Seçimlerde İletişim Politikaları.* İstanbul: Anadolu Matbaası, 210-219.

Ustalar Ne Diyor. (1 Eylül 1981). *Milliyet Sanat Dergisi*, 18-20.

Yalın, B. Eroğlu. Siyasal İletişimin Reklam Boyutuna İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 169-179.

Yılmaz, E. (2010). 1954 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasi Sonuçları. *e-Journal of New WorldSciences Acedemy.* (4).

Yücel, M. Serhan. (2002). Menderes Dönemi(1950-1960), H. Celal Güzel, S. Koca, K. Çiçek (Editörler). *Türkler*. XVI. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 835-354.

Tezler

Ergenel, S. Çevik. (1993). *Siyasi Afişler (1946-1993).* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özküçük, A. (2012). *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

TV ve İnternet Erişim

1isinasli.blogspot.com.tr
global.tbmm.gov.tr

jose.selcuk.edu.tr
listelist.com
pbs.twimg.com
s19.postimg.org
scontent.cdninstagram.com
secimharitası.com
Türkiye'nin Seçimleri Belgeseli, NTV.
tr.m.wikipedia.org
www.tdk.gov.tr
www.uludagsozluk.com
www.journals.istanbul.edu.tr
www.nadirkitap.com
www.e-skop.com
www.dp.org.tr
www.radarhaber.com

EKLER

EK 1: DP'nin 1957 Genel Seçimleri öncesi yayınladığı "D.P. Milletle Beraber" isimli kitapçığın sıralı şekilde tüm sayfaları

D.P.
MİLLETLE
BERABER
REFAH • EMNİYET • KALKINMA

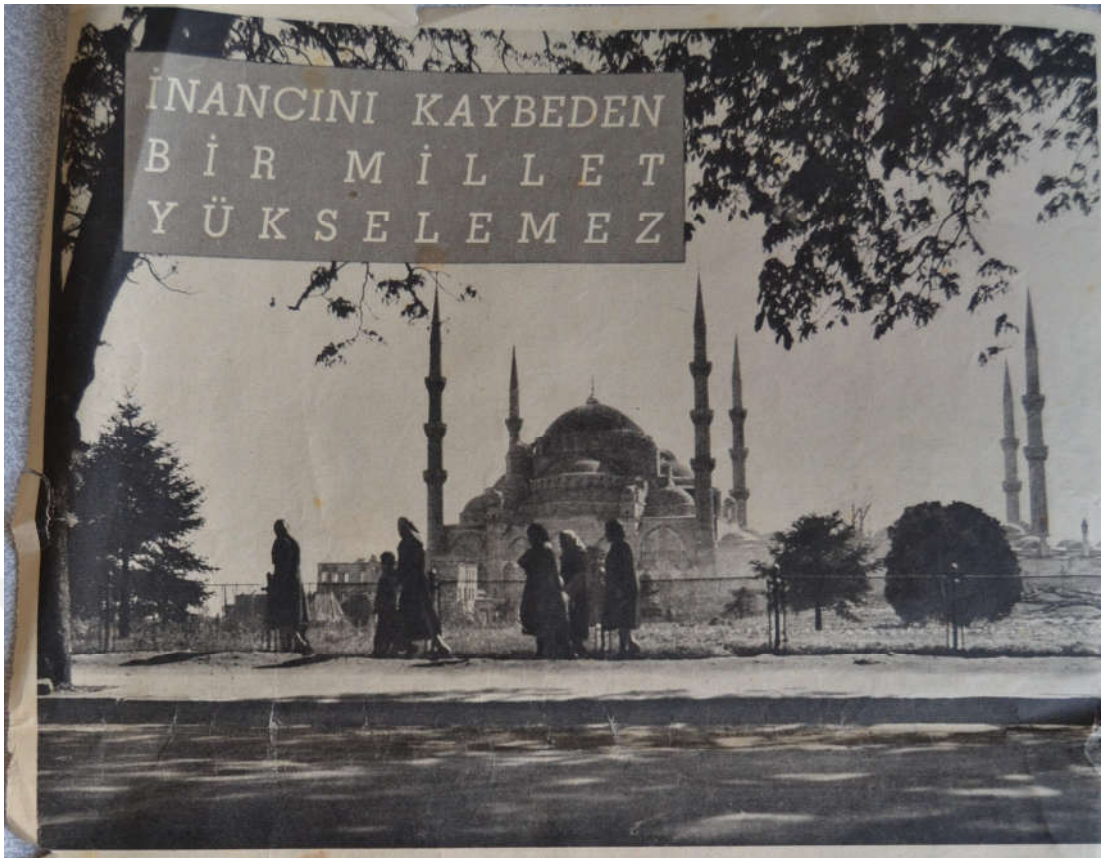

Uzun yıllardan beri anlaşılmaz bir zihniyetle büyük bir ihmal içinde bırakılmış olan memleketimizin mukaddes varlıkları, cami ve âbidelerimizin tamirleri ve bir kısmının yeniden inşası D.P. idaresinin başlıca vazifelerinden olmuştur. Hükümet, devlet bütçelerinden 19 milyon 259 bin 40 lira sarfederek kendi eliyle 1044 cami ve âbideyi tamir ettirmiştir. Ayrıca hususi şahıslar tarafından muhtelif köy, kasaba ve şehirlerde onarılan veya yeniden inşa ettirilen 12971 cami ve âbideye hükümet 17.568.510 lira yardım etmiştir. Halbuki 1923 yılından 1949 yılına kadar 23 sene içinde bu işler için sadece 6.790.000 lira sarfedilmişti.

Devlet eli ile onarılan cami ve âbidelerin yekûnu : 1044. Sarfedilen para : **19.259.040 lira.**

Hususi şahıslar tarafından onarılan veya yeniden inşa edilen camilere devletin yaptığı yardım : **17.568.510 lira.**

1950 den 1957 yılına kadar âbide ve camilere devletin sarfettiği yekûn : **36.827.550 lira.**

Camilerinin, eski eserlerinin, anıtlarının onarılmasını ve yenilerinin yapılmasını istiyorsan reyini "D. P." ye ver.

Yeniden
İnşa edilen
TÜRKİYE
ASIRLARDAN BERİ
İHMAL EDİLEN
BÜYÜK ŞEHİRLERİMİZ
ONARILDI
VE ONARILIYOR
YEPYENİ BİR İSTANBUL
YEPYENİ BİR ANKARA
YEPYENİ BİR İZMİR
YEPYENİ BİR ADANA
YEPYENİ BİR ANADOLU
YEPYENİ BİR TÜRKİYE
Türkiyenin en güzel şehirleri yıllarca en kötü şehircilik zihniyetiyle olduğu gibi kaldı. İstanbuldan Adanaya, Ankaradan Trabzona kadar hiç bir yerde bir şehircilik hamlesi göze çarpmıyordu. Son sekiz yıldan beri Türk vatanı şehircilik bakımından bir inkılâp içindedir. Ancak omuz omuza geçilen eski dar sokaklar 50 metrelik geniş bulvarlar haline sokuluyor; her biri birer sanat şaheseri olan ecdat mirası camilerin, âbidelerin etrafı açılıyor. Artık Türk şehirciliği ve Türk şehirleri nefes almaktadır.
Yeni yollar, yeni şehirler, yeni limanlar. İşte bunlardan biri: Yeni ZONGULDAK LİMANI
Reyini, sana yepyeni bir vatan hazırlıyan "D. P." ye ver

1949 da sadece 8.990.000 hektar arazi ekiliyordu.
1957 de ise 14.316.000 hektar arazi ekilmiştir.
★
Düne kadar toprak dağıtımından yalnız 320 köy istifade etmişti...
Bugün ise on mislinden fazla : 3297 köy.
★
Düne kadar sadece 20.208 aile toprak dağıtımından faydalanmıştı.
Bugün ise on mislinden fazla : 292.071 aile faydalanmıştır.
★
1949 da sadece 908.860 dönüm toprak dağıtılmıştı...
Bugün 15 milyon dönüm dağıtılmıştır.
Tefeci ve haciz memuru yerine zirai kredi...
HUBUBAT
1949 da sadece 5.349.000 ton idi.
1957 de ise 13.464.000 ton oldu.
HAYVANCILIK
1949 da hayvan adedi 54.504.000
1957 de hayvan adedi 65.334.901
ÇAY
1949 da sadece 679.063 kilo idi.
1957 de 10 mislinden fazla 6 milyon 876 bin 100 kilo.
ZİRAİ KREDİLER
1949 da zirai krediler : 337 milyon
1957 de zirai krediler, tam beş misli :
1 MİLYAR, 908 MİLYON T. L.
SİLOLAR
Dünkü silo, depo ve ambarların kapasitesi : 418.750 ton
Bugünkü silo, depo ve ambarların kapasitesi : 1.219.300 ton
Ayrıca 596 bin tonluk silo inşa halindedir.
TRAKTÖR
1949 da bütün memlekette topu topu 6281 traktör ve bundan çok daha az pulluk vardı. Bugün traktör adedi 44.000 e, pulluk adedi 49.000 e yükselmiştir.
GÜBRE SANAYİİ
1949 da Türk çiftçisinin kullandığı gübre sadece 27.068 ton.
1957 yılında Türk çiftçisinin kullandığı gübre 182.500 ton.
250 milyon liraya malolacak yeni tesislerle bu miktar üçüncü senelerde 436.000 tona yükselecek, zirai istihsal de buna muvazi olarak artacaktır.
Zirai kredinin artmasını ve mahsulünün değerlenmesini istiyorsan, reyini "D. P.„ ye ver.

İTHAL EDERDİK, İMAL EDİYORUZ, İHRAÇ EDECEĞİZ..

Buğday tarlalarımızın yanıbaşında, göklere uzanan fabrika bacaları...

★ Daha çok fabrika,
Daha çok iş sahası,
Daha çok kazanç,
Daha büyük refah.
İşte D. P. nin endüstri sahasındaki parolası.

★ 1949 da 4 şeker fabrikamız vardı, bugün 15 şeker fabrikamız var.
1949 da 5 çimento fabrikamız vardı, bugün 20 çimento fabrikamız var.

★ 1949 da 2 kâğıt fabrikası vardı. Şimdi 3 kâğıt fabrikası var 4. ve 5. kâğıt fabrikalarının inşasına başlanmıştır. Tarsus'ta da bir fabrika yapılıyor.

Kâğıt istihsali

1949	da	17.940	ton
1957	de	56.000	ton
1959	da	200.000	ton

ÇELİK SANAYİİ

1949 da 76.000 ton
1957 de 350.000 ton
1960 da 1.200.000 ton olacak

ŞEKER

1949 da istihsal — 134.850 ton
Bugünkü istihsal — 350.000 ton
Yarının istihsali — 450.000 ton

ÇİMENTO

1949 da istihsal — 375.527 ton
Bugünkü istihsal — 1.300.000 ton
Yarının istihsali — 2.680.000 ton

DOKUMA

1949 da istihsal — 299.000.000 metre
Bugünkü istihsal — 646.310.000 metre
Yarının istihsali — 1.026.000.000 metre

İşçi vatandaş, daha çok kazanmak istiyorsan reyini "D.P." ye ver.

1950 senesinde parça parça karanlıklar içinde olan yurdumuz, bugün elektrikle nura gark edilmektedir. 1950 senesinde nüfus başına 35 kilovat isabet ederken, bugün bu miktar 106 kilovata yükselmiş, memlekette elektrik fiyatları mühim nispette ucuzlatılmıştır. Bu neticenin arkasında D.P. nin kurduğu dev santraller vardır. İşte bazıları :

Mühim Santraller	Yıllık istihsal Kilovat
Seyhan	284.000.000
Ayrancı	80.000.000
Çatalağzı	300.000.000
Tunçbilek	300.000.000
Sarıyar	412.000.000
Soma	180.000.000

İnşaatı devam etmekte olan santraller...

Hirfanlı	400.000.000
Demirköprü	193.000.000
Kemer	145.000.000
Almus	79.000.000
Keper	150.000.000
Hazar tevsii	20.000.000
Keban	5.000.000.000

VATANIMIZ YENİ ENERJİ KAYNAKLARINA DAYANARAK YÜKSELİYOR

Santrallerimiz, Petrolümüz, Kömürümüz Süratle Çoğalmaktadır.

Açılan ve açılmakta olan yeni tesislerle bütün petrol ihtiyacımızı memleket içinden karşılıyacak ve büyük mikyasta döviz tasarruf edeceğiz.

Yıllardan beri memleketin en büyük derdi olan petrol meselesini Demokrat hükümet büyük bir ehemmiyetle ele almıştır. Petrol kanunu bugünkü idarenin hakiki zaferlerinden biridir. Bu kanunun yürürlüğe girdiği 14 ekim 1955 tarihinden bu yana yurdumuzda 12 şirket 70.000 kilometrelik bir sahada petrol aramaktadır. Yalnız Trakya'da 5 şirket tarafından : **1000** sismik petrol kuyusu açılmıştır. Raman dağında 56 milyon liraya bir rafineri kuran D. P. idaresi şimdi senede 330.000 ton ham petrolün tasfiyesini temin etmiştir. Bu, 19 vilâyetin şimdiye kadar dışarıdan temin edilen petrolü demektir. Ayrıca, 3.5 milyon tonluk dünyanın en büyük rafinerilerinden biri de memleketimizde inşa edilmektedir.

1949 da 16.015 ton — 1956 da 330.000 ton

KÖMÜR İSTİHSALİMİZ HER YIL ARTIYOR

1949 : 5,729,375 ton KÖMÜR LİNYİT

1957 : 10,330,736 ton

YARIN : 15,000,000 ton

DEMOKRAT PARTİ BU MEMLEKETİN DAHA ÇOK ENERJİYE SAHİP OLMASI İÇİN BÜYÜK GAYRET SARFEDİYOR

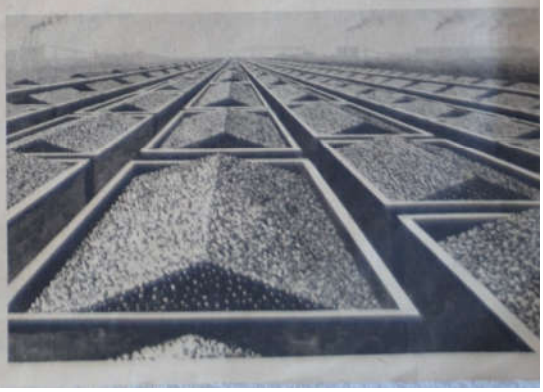

ŞANLI
ORDUMUZ
VATANIN
SARSILMAZ
KALESİDİR.
Bugünkü Türk Ordusu, yeryüzünün en büyük askerî kuvvetlerinden biridir. Bu ihtişamlı kuvvet vatanın müdafii olduğu kadar dünya barışının da bekçisidir.
Milletçe arzumuz onun kuvvetli kalmasıdır.
O, POLİTİKANIN ÜSTÜNDE VE MİLLETİN KALBİNDEDİR.
DÜN CEPHANE İTHAL EDİYORDUK
BUGÜN CEPHANE İHRAÇ EDİYORUZ.
Eskiden dış memleketlerden cephane ithal ederken bugün sadece Almanya'ya 750 milyon mark'lık cephane imal etmekteyiz.

D. P. yurt dışında Türkiyenin şeref ve itibarını yükseltti. Türk silâhlı kuvvetleri Birleşmiş Milletler safında yer aldı. Kore'de Mehmetçiğin yarattığı mucize şimdi bütün hür dünyada bir kahramanlık destanı gibi anlatılıyor. Bugün Türkiye bütün dünyanın sevdiği ve saydığı bir devlettir.

NATO: Batıda emniyet ve itibar
BAĞDAT PAKTI: Doğuda emniyet ve itibar
D. P. nin iki büyük dış politika zaferi

KIBRIS DÂVASI:

D.P., Türk milletinin bu dâvada duyduğu hassasiyeti milletlerarası diplomasi alanında metanet, vekar ve maharetle ifade etmiş, Kıbrıs'taki ırktaşlarımızın menfaatleri ile millî emniyetimizi koruyacak en mükemmel çareyi, Kıbrıs'ın taksimi plânını yaratmıştır.

D.P. hareketsizlik içinde bocalıyan Türk dış politikasını, teşebbüsü ile muteber ve tesirli bir seviyeye yükseltmiştir.

Kıbrısın Müdafaasını İstiyorsan Reyini "D.P." ye Ver.

SIHHAT
D. P. nin en fazla ehemmiyet verdiği dâva

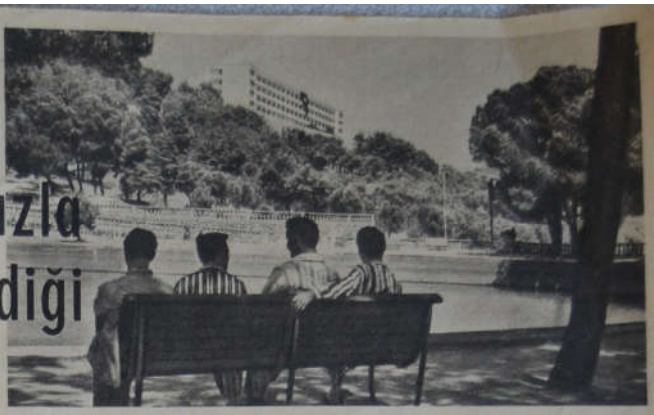

Birimizin Sıhhati, Hepimizin Sıhhati Demektir.

DÜN, 183 hastane vardı,
BUGÜN, 504 hastanemiz var.

BUNDAN BAŞKA

Demokrat idare zor şartlar içinde çalışan işçinin sıhhatini daima ön plânda tutmuştur. 1949 daki sadece 1 işçi hastanesine mukabil, bugün 9 işçi hastanesi; 1949 daki 3 dispansere mukabil, bugün 28 dispanser; 1949 da hiçbir işçi sanatoryumu ve sağlık istasyonu olmamasına mukabil bugün 2 sanatoryum ve 20 sıhhat istasyonumuz vardır.

1949 da verem hastanesi: 7

1957 de verem hastanesi: 67

Demokrat İdarenin
İşçi Sağlığına Verdiği Önem,

- ★ Ücretli hafta tatili ve genel tatil
- ★ Üç aylık ikramiye
- ★ 20 aylık tedavi ve işgöremezlik ödeneği
- ★ Yüzde elli malûliyet zammı
- ★ Malûliyet sigortası, malûliyet yardımı
- ★ 18 ay tedavi müddeti
- ★ 15 yılda ihtiyarlık aylığı
- ★ İşçi emekliliği

Çalışkan ve vatanperver Türk işçisi en ileri memleketlerde olduğu gibi hastalık sigortalarına ve tedavi edilme imkânına, ihtiyarlık maaşına, ücretli hafta tatiline ve daha birçok imkânlara sahip olmuş ve olacaktır.

Sigorta Yardımları :	İşçi hastanelerinde yatak adedi :
1949 da 8 MİLYON T. L.	1949 da 74 adet idi
1957 de 70 MİLYON T. L.	1957 de 2500 adet oldu.

Vatandaş! Refah, sağlık ve saadet içinde yaşamak istiyorsan reyini D.P.ye ver.

Türk vatandaşı havada, karada ve denizde şimdi eskisinden daha çok seyahat etmektedir.

65 milyon lira sarfedilmek suretiyle Yeşilköy, Esenboğa, Adana, Trabzon hava meydanları ikmal edilerek halkın hizmetine açılmış ve Yeşilköy, Esenboğa, Adana, İzmir, Afyon, Konya, Sıvas, Erzurum, Elâzığ ve Diyarbakır hava meydanlarının müştemilât binalarının inşaatı da bitirilmiştir.

1949 yılında yalnız 440.000 tonluk bir ticaret filomuz vardı. Bunun 56.000 tonluk 17 gemisi hurdaya çıkarılmıştır. Diğer taraftan, 1950 den sonra gittikçe gelişmeye başlıyan ticaret filomuz 1957 de yeni ve süratli gemilerle 790.000 tonu buldu. Memleketin iktisadî, ticarî ve sınaî kalkınmasına muvazi olarak Türk ticaret filosu da gittikçe gelişmektedir.

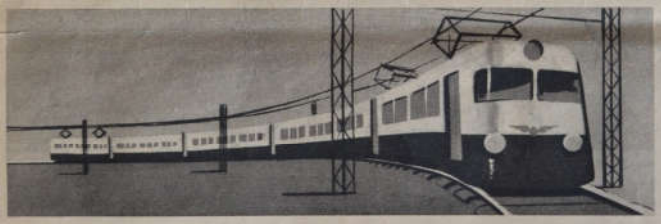

1950 den beri cem'an 124 milyon lira sarfedilmek suretiyle, 47 kilometrelik Hasankale - Horasan hattı, 109 kilometrelik Genç - Muş hattı, 85 kilometrelik Narlı - Gaziantep hattı, 14 kilometrelik Ereğli - Çataldere - Armutçuk hattı, 7 kilometrelik K. Çekmece - Soğuksu çift hattı halkın hizmetine açılmıştır.

TAŞINAN YOLCU SAYISI

DÜN : 50.515.015

BUGÜN : 67.503.083

TAŞINAN YOLCU SAYISI :

DÜN : DIŞ HATLARDA : 13.200
ŞEHİR HATLARINDA : 51.566.000
DENİZLERİMİZDE : 1.170.000

BUGÜN : DIŞ HATLARDA : 56.000
ŞEHİR HATLARINDA : 73.044.000
DENİZLERİMİZDE : 1.375.000

TAŞINAN YOLCU SAYISI

DÜN : 86.331

BUGÜN : 218.806

1950 den evvel Türk vatandaşı çok az seyahat ederdi. Yaşadığı şehrin veya kasabanın dışına çıkmış vatandaşlar parmakla sayılabilirdi. Bugün Türk yurdunun her tarafını saran yollar gece gündüz insan ve eşya taşımaktadır. Memleketin en hücra köşeleri hava yolları ile merkezlere bağlanmıştır. Sahillerimiz Türk turistleri taşıyan Türk gemileri ile bezenmiştir. Bütün vatan sathı gelişen bir ticaret, yükselen bir hayat seviyesi ile münakalât hareketi içindedir.

DIŞ TURİZM

Demokrat idarenin memleket dışında çalışmaları sayesinde dünyanın her tarafından Türkiyeye gelmekte olan turist adedi yüzümüzü güldürecek derecede artıyor. İşte rakamlar; 1949 da Türkiyeye gelen turist : 19.451 - 1956 yılında Türkiyeye gelen turist : 99.414. Vatandaş, turist demek döviz demektir, bunu temin etmesini bilen Demokrat Partiye reyini ver.

Güzel yol, bol vasıta istiyorsan reyini "D.P." ye ver.

KÖY

Köylü vatandaş yolundan çeşmene radyondan traktörüne kadar düşünen ve senin için çalışmayı mukaddes bir vazife bilen D. P. ye rey ver.

Her köye su

Her köye elektrik

Her köye okul

Her köye yol

MESKEN KREDİSİ

KÖY EVİNDE DİKİŞ MAKİNESİ

İğne ve ipliğimizi dışardan getirtirken bugün 40.000 dikiş makinesi yapan bir fabrika kurduk. Bu makineler her köy evine kadar girmekte ve yabancı memleketlere de ihraç edilmektedir.

KÖY EVİNDE RADYO

Pil'inden hoparlörüne, lâmbasından antenine kadar kendi yaptığımız radyolar her köy evine yurttan ve dünyadan sesler getirecektir.

1927 den 1949 a kadar 23 senede

215.397.000 LİRA

1950 den 1957 ye kadar 7,5 senede

608.371.000 LİRA

Köy evleri inşası için her sene devlet bütçesinden ayrıca **100.000.000** lira sarfedilecek.

AYRİCA : Emlâk Kredi Bankası 1950 den 1956 yılına kadar bu maksatla 54.339.000 lira harcadı.

"D. P." nin ideali köyleri yeniden kurmaktır.

DAHA ÇOK YOL
DAHA ÇOK İŞ
DAHA BÜYÜK REFAH

D. P. idaresinden önce 27 yıl içinde yalnız 10.338 kilometre yol yapıldı. Senede 384 Km. Buna mukabil Demokrat hükümetin 7 senede yaptığı yol 12.165 Km. dir. Senede 1738 Km. Bu hesapça eğer onlar iktidarda kalmış olsaydılar Demokrat hükümetin 1950 den bugüne kadar yaptığı kara yollarını ancak

1 9 8 2

YILINDA

tamamlıyabileceklerdi.

Memleketteki kara yollarının ticaretten milli müdafaaya kadar her bakımdan birer can damarı olduğuna inanan Demokrat hükümet, iktidara geldiğinden beri Türkiyenin en güzel yollarını yapmıştır ve yapmaktadır. 1950 yılında yaz kış geçilebilen yolların uzunluğu 17.465 kilometre iken bu miktar 7 sene içinde 33.000 kilometreye ulaşmıştır. Asfalt yollar 1624 kilometreden 3500 kilometreye, bakım altındaki yollar 19.166 kilometreden 40.470 kilometreye ulaşmıştır. Demokrat hükümet bu arada bilhassa köy yollarının ikmaline büyük bir ehemmiyet vermektedir.

Eskiden vatandaş yol bulup hasta çocuğunu köyden şehre götüremezdi. Bugün Demokrat idare devlet yolunu köye götürüyor.

1950 yılında il ve köy yollarına devlet bütçesinden yapılan yardım sadece : **7 milyon T.L. idi.**

1957 yılında il ve köy yollarına devlet bütçesinden yapılan yardım : **112 milyon T.L.**

Son 7 yıl içinde yapılan yardım : **414 milyon T.L.**

Vatandaş !
Yolunun daha çabuk yapılmasını istiyorsan
REYİNİ D.P. YE VER!

GÜBRE FABRİKALARI T.A.O.
TÜRK TRAKTÖR FABRİKASI
Mesut, zengin, kuvvetli, hür ve
şerefli bir vatan istiyorsan
REYİNİ DEMOKRAT PARTİYE VER.

EK 2: 14 Nisan 1954 tarihli Akşam Gazetesinde İnönü'nün Taksim mitinginden bir görüntü

SAHİBİ: KÂZIM Ş. DERSAN
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Mesul Müdür: NURETTİN ORYAN
Telefon: Yazı İşleri: 20765 İdare: 20631
SENE 36 — No. 12763
FİATI 15 Krş. — AKŞAM MATBAASI

AKŞAM
ÇARŞAMBA 14 NİSAN 1954
KURULUŞ TARİHİ: 1918

AKŞAM'IN KÜÇÜK İLÂNLARI

Adaylardan sonra çalışmalar propaganda üzerinde toplandı

D. Partinin seçim kampanyası

Başbakan bu günlerde Malatyaya giderek İnönü'nün nutuklarına mukabele edecek

Balıkesirde nazik bir durum belirdi

İnönü dün Taksimde konuşurken ve hafif çiseleyen yağmur altında kendilerini dinliyen vatandaşlar

EK 3: 2 Mayıs 1954 seçimlerinden fotoğraflara yer veren Akşam Gazetesi

AKŞAM

SPOR

Yazı ve haberleri son sayfada

Milletin iradesi, bugün tecelli ediyor

İstanbul seçimlerinin neticesi gece yarısından sonra belli olacak

Ankara radyosu, yurt içi resmî seçim neticelerini bu gece sabaha kadar yayınlıyacak

Dün iki tren kazası oldu

Birincisi zayiatsız geçiştirildi, ikincisinde ise 29 otobüs yolcusu ağır surette yaralandı

Yunanistanda zelzele

Tesalya'da 28 ölü 154 yaralı var

CENEVREDE KORE İÇİN PAZARLIĞA BAŞLANDI

Uç saat süren gizli toplantı bir netice veremedi

Batılı devletler, komünist Çinile müzakere masası başına oturmayı kabul ettiler

Seçimler nasıl geçiyor?

Mütareke teklifi

Bien Fu'daki yaralıların tahliyesi istendi

Sovyet casusu

Yoskof, cinayeti paraya tamamı işlemiş. Akli muvazenesinin bozuk olduğu söyleniyor

DİKKATLER

Ay eskiyince ne yaparlar?

EK 4: 2 Mayıs 1954 Genel Seçimlerinin sonuçlarını veren 4 Mayıs 1954 tarihli Hürriyet Gazetesi

Hürriyet

Salı 4

Tasnifin son neticeleri

D.P. 493, C.H.P. 31, C.M.P. 5

Bingöl'de bir de bağımsız aday kazandı, 11 mebus çıkaran iki vilâyette tasnif henüz sona ermedi

Az mebus çıkarmasına rağmen C.H.P. muhalefet vazifesine devam edecek

H. P. reylerin yüzde 40 tan fazlasını aldı

Istanbul'da rey tasnifi sona erdi

İştirâk nispeti yüzde 73 ü buldu

Muhalifler D.P.nin aldığı ezici çoğunluğu seçim kanununun

Seçimi kazanan D.P.liler dün şenlikler yaptılar

İzmir'de kurban edilen hayvan sayısı 500 ü buldu

Adana sokaklarında altıoklu tabutlar dolaştırıldı

EK 5: 3 Mayıs 1954 günü seçimleri DP'nin kazandığını duyuran Zafer Gazetesi

3 PAZARTESİ MAYIS — 1954 Yıl: 6 - Sayı: 1952 Fiyatı 10 Kuruştur.

Küçük İlânlar

ZAFER

Demokrasinindir

İdare : Rüzgârlı Sokak — Ankara

Telefon (Santral) 10550 51-52-53

2 nci Tabı

Türk Milleti Halk Partisini tam ve kati bir tasfiye'ye tâbi tuttu

Demokrat Parti 60 vilâyette kahir ve ezici bir rey farkı ile seçimleri kazanmış ve 1950 14 Mayısındakini bile gölgede bırakan misilsiz bir zafer elde etmiştir - Türk Milleti D.P. ye karşı olan itimadını bütün menfî propagandalara çeşitli fesat ve fitne hareketlerine sırt çevirerek bir kere daha teyid etti- Halk Partisi "Kalemiz„ dediği Uşak vilâyetindede seçimi tamamile kaybetti

C.H.P. ancak 28 meb'usla Meclise geliyor

Başvekilin yabancı basın mümessillerine beyanatı

"D.P. Seçimi Kazanmıştır„

"Bunun manası bütün devlet faaliyetlerine şâmil olmak uzere her sahadaki icraatimizin Türk milletince tâmamen tasvip edildiğidir„

"Memleketimiz lâyık olduğu istikbale azim ve kararla yürümek imkanlarını bu seçimin verdiği netice ile tam olarak takviye etmiş bulunmaktadır„

Celâl Bayar'ın köyü Umurbey'de C.H.P. tek bir oy alamadı

Reisicumhur Celâl Bayar Çankaya'daki seçim sandığına reyini atıyor. Sağda Başvekil Adnan Menderes. (Seçim gününe dair arkadaşımız Mehmet Sürenkük tarafından çekilen diğer resimler son sayfamızdadır.)

EK 6: 1957 Genel Seçimleri öncesi seçim meydanlarından görüntüler veren 14 Ekim tarihli Akşam Gazetesi. DP mitingini veren fotoğrafta halkın açtığı pankartlar görünüyor.

AKŞAM

MÜSTAKİL SABAH GAZETESİ — KURULUŞ YILI : 1918

Afyonda elektrik ucuzladı

1957 14 EKİM PAZARTESİ

Menderes İnönü'ye, İnönü iktidara çattı!..

Menderes: Buhran memlekette değil, İsmet Paşa'nın kafasındadır

İnönü: Sıkıntıyı hal için uğraştığımız sırada iktidar törenlerle meşgul

Kıbrıs meselesi de propaganda mevzuu yapılıyor

Celâl Bayar: Mutlaka Türk milletini tatmin edecek bir netice tecelli edecektir...

Feyzioğlu: Kıbrıs işini de Hatay meselesinde olduğu gibi C. H. P. halledecektir...

İnönü mutedil konuştu

D. PARTİ TOPLANTILARI

Mısır askerleri Suriyede

EK 7: 1957 seçim yarışını haber veren Akşam Gazetesi

AKŞAM

MÜSTAKİL SABAH GAZETESİ — KURULUŞ YILI : 1918

1957 12 EKİM CUMARTESİ

İlk düello: Bayar ve Menderes "MUTEDİL,, İnönü "VAİTKAR,, konuştular

Afyon çimento fabrikası açıldı

İnönü dedi ki: "Son hedefim huzuru temin etmektir,,

«Hükûmeti sözüne itimat edilir hale getireceğiz»

TRABZON

Menderes dedi ki: "Biribirimize kötü söz söylemiyelim,,

«3 günde bir fabrika çapında eser verme veludiyetine erdik...»

AFYON

Bir tecavüze uğradığımız takdirde "Amerika yalnız bırakmıyacak..,,

Kruşçev'in tekdirlerine karşı Amerikan Hariciye Vekâleti böyle cevap verdi

Liderler seyahat rotasını değiştirdi

EK 8: 1957 DP İstanbul Mitinginden bir fotoğrafa yer veren 22 Ekim 1957 tarihli Zafer Gazetesi

7 KASIM 1957

Devlet Nüshası

D. P. nin Büyük Ankara Mitingi Bugün

22 Ekim 1957 Salı günü saat 10 da Kurtuluş Fidanlığında Demokrat Partinin büyük mitingi yapılacaktır. Kıymetli Ankara adayları ve bilhassa Sayın Genel Başkanımız ve Başvekilimiz Adnan Menderes bu mitingde konuşacaklardır. Sayın Ankaralıların teşrifleri rica olunur. «D.P Vilâyet İdare Heyeti»

ZAFER'in KÜÇÜK İLANLARI HER GÜN

ZAFER Demokrasinindir

Sene: 9 Salı 22 Ekim 1957 Sayı: 2930

IRAK TEBLİĞİ

BAŞVEKİL ADNAN MENDERES'in, dün Fatih'te tertiplenen Demokrat Parti mitinginde yaptığı konuşmayı ikiyüzelli bin İstanbullu emsalsiz tezahüratla takibetmiştir. Resim Mitingi canlandırmaktadır. (Foto: M. Sürenkök)

Başvekil 250.000 İstanbulluya hitap etti

EK 9: 17 Ekim 1957 tarihli Akşam Gazetesinde seçim meydanlarına giden halkı gösteren resimler

AKŞAM

Hücumlar şiddetlendi

"Onları millete affettirecek tek adam benim„...

İnönü Konya'da "Demokrat Partinin şansı varsa sağlığımda iktidarı kaybeder„ dedi

«C. H. Partisi Devletçilik oyunu oynuyor»

Hür. P. Taksim mitingine 10 bin kişi iştirak etti

Bayar "958, petrol yılı olarak„ dedi

«Temel atma varken lâf atmaya paydos»

EK 10: DP'ye ait sloganlar içeren 19 Ekim 1957 tarihli Akşam Gazetesi

AKŞAM

MÜSTAKİL SABAH GAZETESİ — KURULUŞ YILI : 1918

Adnan Menderes Amasya Demokrat Parti mitinginde şöyle dedi:

"Amerika gibi zengin oluncaya kadar hamlelere hızla devam edeceğiz,,

Hüseyin Cahit Yalçın dün sabah vefat etti

Yalçının son sözleri: "bu memleketi ancak, Türk gençliği kurtarabilir,,

Aziz Başmacı D.P. yi balığa, C.H.P yi tavuğa benzetti

Menderes'in suali: Partileri kapatmağa çalışan, 14 gazeteciyi hapse tıkan kimdi?

C. Bayar petrol siyasetini açıkladı

EK 11: Partilerin 1957 Genel Seçimleri için düzenledikleri İstanbul Mitinglerinden manzaralar

İNÖNÜ DÜN İZDİHAM YÜZÜNDEN KONUŞAMADI

Müteakiben evinde basın toplantısı yapan İnönü, Demokrat Partinin son iddialarına cevap verdi

AKŞAM

MÜSTAKİL SABAH GAZETESİ — KURULUŞ YILI : 1918

Bayar Istanbul'da, Menderes İzmir'de konuştu

Başvekil, Kasım Gülek'i yokluğa sebebiyet vermekle itham etti

Menderes daha sonra Basına hücumla " Matbuat şahsi kıymet ölçülerini böyle alt üst etmeseydi bu işler olmazdı " dedi

Taksim mitinginde Celâl Bayar : «Demirkırat çatlamadan koşuyor» dedi

EK 12: 1957 Genel Seçimlerini DP'nin kazandığını duyuran Milliyet Gazetesi

Devlet Nüshası

BUGÜN 6 SAYFA 15 KURUŞ

Milliyet Halk Gazetesi

KURUCUSU: ALİ NACİ KARACAN

Pazartesi 28 EKİM 1957

D.P. iktidarda

CHP nin birçok yerde kazanmasile Muhalefet Mecliste kuvvetlendi

D.P. İstanbul, İzmir, Çanakkale, Aydın, Bursa, Bolu, Sakarya, Eskişehir, Tekirdağ, Denizli, Kütahya, Çorum, Afyon, Balıkesir, Zonguldak, Manisa ve Bilecik'te; C.H.P. Ankara, Kars, Tokat, Adana, Erzincan, Maraş, Malatya, Sivas, Urfa ve Mardinde

Diğer vilâyetlerin 17 sinde D.P., 9 unda C. H. P. ilerde gidiyor

D.P. 400 civarında, C. H. P. 200 ün üstünde mebus çıkarabilecek

Nür. P. Burdur'da, C.M.P. Kırşehir'de KAZANDILAR

Dün yapılan Milletvekili seçimleri sonunda, D.P. nin tekrar iktidarda kaldığı anlaşılmaktadır.

REİSİCUMHUR CELÂL BAYAR, ANKARA'da REYİNİ KULLANIYOR

İRÜÇHAN ÜNVER

EK 13: CHP'nin "Paydos" afişinin yer aldığı 9 Ekim 1957 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet

KURUCUSU: YUNUS NADİ

33 üncü yıl Sayı 11.926 — Çarşamba 9 Ekim 1957

Telgraf ve mektub adresi: Cumhuriyet İstanbul — Posta Kutusu İstanbul No: 246
Telefonlar: Umumi Santral Numaram: 224299, Yazı İşleri 224299 Matbaa: 224290

Sosyal Bilgiler Öğretimi

KUR'ANI KERİM'in Tercüme ve Tefsiri
TANRI BUYRUĞU
ÖMER RIZA DOĞRUL
İki cilt 25 Lira
Ahmet Halit Kitabevi — İstanbul

Aday listesinin neşrinden sonra D.P. de istifalar arttı

Yoklamalarda kazanan, fakat, Genel Merkez tarafından veto edilenler taraftarlarile birlikte partiden çekiliyorlar

Yalnız Manisada 6 bin D.P. li istifa etti, Afyon, Diyarbakır, Giresun ve Samsunda da özüme başgösterdi, İstanbul Demokrat Parti aday listesi de zayıf bulundu

Aday Listeleri

Aday listeleri Adliyede askıya çıkarıldı

İstanbuldan müstakil olarak adaylıklarını koyanların sayısı 13 e yükseldi

Vali Gökay D.P. il merkezini ziyaret etti

Demokrat P. seçim için beyanname yaymıyor

Muhalif partiler ise beyannameler üzerinde çalışmalarını sürdürdüler

Ankara notları

(Ecved Güresin yazıyor)

Aday pusuları için 428 ton kâğıda ihtiyaç var

Seçim dolayısile siyasi partilerin masrafları son derece arttı

Bölükbaşı bugün muhakeme ediliyor

C.M.P. Genel Başkanını 1500 avukat müdafaa edecek. Adliyede emniyet tedbirleri alındı

Rus diktatörü Hrutçef bizi tehdit ediyor

Suriye hududuna asker yığdığımıza dair iddialar tekrarlandı, Hrutçef'e göre bu yüzden Rus hududunu "çıplak,, bırakmışız

Türk-Suriye hududunda silâhlı bir çatışma

Devriyelerin ateş teatisine Suriyeden Türkiyeye kum torbaları atmeleri sebeb olmuş

Nevzad Özdalı öldüren şoför yakalandı

Mustafa ifadesinde Nevzadı defice sevdiğini, evlenme teklifinde bulunduğunu söyledi

Dün illerde ve şehrimizdeki mitinglerde D.P. ye hücum edildi

Bir C.H.P. li hatib «6 ay için de olsa D.P. ye istirahat etmek imkânını sağlayın» dedi. Mitinglerde işçiye grev hakkı da verileceği belirtildi

Milletlerarası hukuki ilimler cemiyetinin kongresinde Türk raporu

CİLÂS'IN YENİ İFŞAATI

Tito'nun sabık muavini, cezaevinde hazırladığı «Adilesiz Memleket» adlı kitabı da Batıya kaçırtmağa muvaffak oldu

Kadınlar da siyasî parti kuruyorlar

EK 14: CHP'nin afişlerinin tanıtıldığı 8 Ekim 1957 tarihli Milliyet Gazetesi.

25 KASIM 1957

BUGÜN 6 SAYFA 15 KURUŞ

Milliyet
Halk Gazetesi

KURUCUSU: ALİ NACİ KARACAN

Devlet Nüshası

SALI 8 EKİM 1957

NAMZETLER İLÂN EDİLDİ

Demokrat Partinin listesinde eski mebuslardan 127 si yer almadı. Hürriyet Partisi 530, C.M.P. de 606 aday gösterdi

Arna ve Ardıçoğlu aday olmadılar. Halk Partisi 7 aday değiştirdi

SON KABİNE TOPLANTISI

C. H. P. AFİŞLERİ

EK 15: DP afişlerini tanıtan 13 Ekim 1957 tarihli Zafer Gazetesi.

ZAFER'in Küçük İlanları HER GÜN

ZAFER
Demokrasinindir

Sene: 9 Pazar 13 Ekim 1957 Sayı: 2921

Mersin şubemiz 16 Ekim

Türkiye Halk Bankası A.Ş.

Erzurum ve Kars Menderes'i engin bir sevgi ile bağrına bastı

BAŞVEKİL D. PARTİ SEÇİM KAMPANYASINI AÇTI

Kahraman Erzurumluların tezahüratı arasında Menderes dedi ki: «Seçimleri niçin öne aldık? Çünkü böylesine bir muhalefet karşısında çalışmanın imkânı yoktu. Rejim buhranı, rejim buhranı diye mütemadiyen hırçınlaşan ve muhalefeti soysuzlaştırmağa yol alan gidişe karşı hakikati göstermek lâzımdı.»

« Yaptıklarımızla ve Kemâli Cesaretle Türk Milletinin Huzurundayız »

Kars'lıların Başvekile Görülmemiş Tezahüratı

Adnan Menderes, iktidara geldikleri takdirde, mevcudiyetini iddia ettikleri buhrana çare bulacaklarını söyleyenlere cevaben dedi ki: «İktisadi buhrandan bahsediyorlar, fakat sebep göstermiyorlar. Kendileri iş başına geldikleri takdirde bu buhranı altı ay içinde gidereceklermiş. Görüyorsunuz, söyledikleri sözler birbiriyle nasıl tezad halinde bulunmaktadır...»

Altı Ay İçinde düzeltilebilecek İktisadi vaziyet bir buhran olamaz..

REY ÇALANI... MAZBATA SAHTEKÂRLIĞI YAPANI... DAYAK ATANI... UNUTMA OYUNU D.P.YE VER

Madem ki reyini istediğine verebiliyorsun İSTE DEMOKRASİ BUDUR! OYUNU D.P.YE VER

D. P. itimada lâyık olduğunu eserleri ile isbat etmiştir

Hasan Polatkan, Sıtkı Yırcalı ve Kazım Kürüvi'nin hitabeleri — Demokrat Parti icraatını tebarüz, muhalefetin yersiz iddialarını teşrih ve reddeden konuşmalar kahraman Erzurumlular ve Karslılar tarafından hararetli bir şekilde tasvip olundu.

ANKARA'NIN Başkent Oluşu

EK 16: 1957 Genel Seçimlerine ait afişlere yer veren 11 Ekim 1957 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet

EN GÜZEL TÜRK MASALLARI

Muhalif partilerin seçim beyannameleri

D.P. Teşkilâtında çözülme haberleri hususi maksatla

ilk olarak Halk Partisi taahhütlerini açıkladı

C.H.P. beyannamesinde, işçiye grev hakkı tanınacağını, memurlara sendika kurmak hakkı verileceğini bildiriyor

Milletvekili sayısı azaltılacak

Beyannamede basının maruz bırakıldığı idarî, malî ve cezaî kayıdlar üzerinde duruluyor

Mademki reyini istediğine verebiliyorsun

İŞTE DEMOKRASİ BUDUR! OYUNU D.P.YE VER

Pleven de kabineyi kuramadı

Kral Suud Lübnanda

Eisenhower'in tarziyesi

Senato kararını verdi

TOKAT!

Hür.P.

D.P.ve muhalefet liderleri bugün ilk seçim konuşmalarını yapıyor

EK 17: Bir DP sloganı barındıran 16 Ekim 1957 tarihli Zafer Gazetesinin manşeti

ZAFER

Demokrasinindir

Sene: 9 — Çarşamba 16 Ekim 1957 — Sayı: 2924

Devlet Nüshası

ZAFER'in Küçük İlanları HER GÜN

Türkiye Halk Bankası A.Ş. MERSİN ŞUBEMİZ BUGÜN

Giresun'da Görülmemiş Sevgi Tezahürleri İle Karşılanan Başvekil dedi ki:

"Demokrat Parti sizlere, refah, saadet, hürriyet, huzur ve nizam vâdetmektedir,,

Geçmişle bugünün mukayesesine ait bir kaç rakam: 1950 de bütçe 1 milyar 300 milyon idi, bugün ise 5 milyardır – 7,5 senede memleketin iktisadî tesisleri üç misline çıkarılmıştır – 1950 de çimento istihsali 370.000 tondu, bugün 1.500.000 tona yükselmiştir, gelecek yıl 2.500.000 tona ulaşacaktır – 1950 de İstanbul Belediyesinin bütçesi 30 milyon lira idi, halbuki bu yıl yalnız imar işleri için 500 milyon sarfedildi – Bugün Devlet bütçesinden Nafıa hizmetlerine verilen para 1.5 milyar liradır, Halk Partisi devrinde 27 senenin bütün Nafıa bütçelerinin yekûnu 1 milyar lira idi. Bugün ihtiyacımız olan bütün mamûllerin yüzde doksanını dışarıdan getirmeğe muhtaç olmaksızın memleketimizde imal edebiliyoruz.,

EK 18: CHP ile DP arasındaki seçim mücadelesini mizahi şekilde açıklayan Mizah Dergisi karikatürü

EK 19: CHP ile DP arasındaki seçim mücadelesini mizahi şekilde açıklayan Akbaba Dergisinde yer alan bir resim

EK 20: CHP ile DP arasındaki seçim mücadelesini mizahi şekilde açıklayan Dolmuş Dergisi karikatürü

EK 21: 28 Nisan 1954 tarihli Köylü Gazetesinde yer alan sloganlardan biri

EK 22: 22 Ekim 1954 tarihli Köylü Gazetesinde yer alan sloganlardan biri

EK 23: 4 Ocak 1957 tarihli Köylü Gazetesinde yer alan sloganlardan biri

ÖZGEÇMİŞ

Adem Ergin 1986 yılında Van'ın Çaldıran ilçesine bağlı Demircik köyünde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Van merkeze bağlı Mustafa Kemal İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini ise yine Van merkeze bağlı Vali Haydar Bey Lisesinde 2005 yılında tamamlamıştır. 2007 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümünde eğitim almaya başlamış, 2011 yılında bu bölümden mezun olmuştur. 2012 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlayan yazar, 2017 yılında mezun olmuştur. Evli olan yazar, 2015 yılından beri T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde İnfaz ve Koruma Memuru olarak görev yapmakta halen ise Van T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bu memuriyet görevini ifa etmeye devam etmektedir.